

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
SI PAVEL

AN XXII/ Nr.2
APRILIE-IUNIE 2017
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:
Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:
14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Graciously Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURAȘ MARIA PETRESCU

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate pe dischetă sau prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXII/ Nr. 2

Aprilie - Iunie 2017

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN
Învierea Domnului și ziua a opta 7

PR. PROF. UNIV. DR. CRISTIAN MUNTEAN
Invitație la Cină..... 9

DUMITRU ICHIM
Psalmul la piciorul crucii, Psalmul pescuirii apofatice 12

STUDII

DRD. SILVIU-CONSTANTIN NEDELCU
Rolul misionar al monahismului în America. Studiu de caz:
Ieromonahul Serafim Rose (1934-1982) și
Mănăstirea Sfântului Gherman de Alaska (Platina, California)..... 13

MARIAN NICOLAE
ziua mea de rânduială, scara lui Iacob, mântuire, dilemă 26

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

M. N. RUSU
Aron Cotruș scria (și) în spaniolă! 27

EMINESCIANA

NICOLAE MAREȘ
Eminescu și Chopin - similitudini și paralele;
ambii sub pecetea inconfundabilă a geniului 29

MARCEL MIRON, *Altar* 36

Rugul din Benares 37

DAN ANGHELESCU, *acolo șezum...* 38

VALENTIN COȘEREANU	
Petru Creția: despre prietenie, moralitate și credință	41
LIVIU PENDEFUNDA, <i>Ființa Pururea Fiindă</i>	47

PROZA

SILVIA ANDRUCOVICI	
New-York, un oraș în care m-aș întoarce.....	49
GEORGE BĂJENARU	
Vibrații	53
SILVIA ANDRUCOVICI, <i>Iubitului meu adormit</i>	56
MIHAELA MALEA STROE	
Cazul Bogdana Serafim (fragmente).....	57
SORIN PAVĂL	
Cronica romanului încă nescris.....	61
MARIANA FLOAREA, <i>Secunda liturgică</i>	62
ION HAINEȘ, <i>Suntem lumină, Locuiesc într-o lacrimă</i>	63
CRISTINA ȘOPTELEA, <i>Femeile, Până acolo</i>	64
CRISTINA ȘOPTELEA	
<i>Dincolo de galop rămâne gura uscată și golită de sunetul metalic</i>	
<i>Ea cerșește cu mâna descărnată cu genunchii lipiți de gheța murdară</i>	
<i>Când văd câmpurile de lavandă îmi vine să plec</i>	65
PASSIONARIA STOICESCU, <i>Cerneluri</i>	66

CĂRȚI ÎN AGORA

AUREL SASU	
Rana fericită	
<i>Procese verbale de interogator, Valeriu Anania</i>	67
THEODOR CODREANU	
Întoarcerea iconarilor	
<i>Ucenic la iconari de Daniela Șontică</i>	73

MIHAELA ALBU
Cuvânt și culoare într-o bijuterie tipografică
Lainici, capodoperă a artei românești și europene
de Mihail Diaconescu 78

VASILE FLUTUREL
Scrisori din prezentul meu, de Lucia Olaru Nenati 81

LINA CODREANU
Mihaela Albu – „homo viator”
Et in America... – Lumi în oglindă – (Jurnal româno-american: 1999-2009) de Mihaela Albu 84

NICOLAE DAN FRUNTELATA, *Nimeni* 89
Ca o vânatoare, Încă scriu 90

UNIVERSALIA

PROF. DR. HEINZ-UWE HAUS
Cultural Memory and Theatre Work: Personal Reflections 91

TEODORA NOJEA
Cain, a Byronic Hero 99

ANIVERSĂRI

Redacția
La Mulți Ani, Mihaela Albu! 105

GEORGE STANCA
A spot of blue, Hide and seek
English version by Muguraș Maria Petrescu..... 106

EUGEN EVU, *Școala naturii, Luminalina* 107

MIHAI MERTICARU
Facerea..... 108

ȘTEFAN DORU DĂNCUȘ
Drumul întâi, Dezamăgirea a doua 109
Iarna a treia 110

ION PACHIA-TATOMIRESCU	
<i>Ars poetica-mi grațios viscolită</i>	111
<i>Să contemplăm cea mai grozavă ploaie de stele</i>	111
<i>Pirul și lespedea episcopului Niceta Remesianu</i>	112

ARGUMENT

LIVIU IOAN STOICIU	
Un american și un român fără operă, premiați	113

FOTOALBUM.....	115
----------------	-----

ANTOLOGIE DE CENACLU

<i>Icoană veche. Femeia copac de Elena Olariu</i>	135
---	-----

RECENZII

THEODOR DAMIAN	
Stelele Banatului	
<i>Stele-n Panteon: Istorie culturală din Banat</i> , de Nicolae Danciu	
Petniceanu și Caius N. Danciu	137

DOREL COSMA	
Povești românești din New York cu Menuț Maximinian	
<i>Povești românești din New York</i> de Menuț Maximinian	138

DANIEL MARIAN	
Elena M. Cîmpan. Nu sunt oceane sunt doar arderi de timp	
<i>Damian</i> de Elena M. Cîmpan	142

CĂRȚI SOSITE

THEODOR DAMIAN	
Mănușa destinului	
<i>Îndepărtatele popasuri</i> de Paul Doru Șerban	144

REPORTAJE

ANGELA POPESCU	
Lansarea învierii în noi	
(Lansare <i>Lazăre, vino afară</i> de Theodor Damian la Iași).....	145
DOINA RIZEA	
Alexandru Surdu – 79	146
ALEXANDRA I. STOENESCU	
Un regal de artă plastică la Galeria “Spiritus” sub auspiciile	
Bisericii “Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria	148
NICOLE SMITH	
Ansamblul folcloric „Cununa de pe Someș” la New York.....	152
Destin româno-american.....	154
Vraja – încântare și descântare. Theodor Damian și noua sa carte	156

GALERIA SPIRITUS

VIORICA COLPACCI	
Galeria “Spiritus”, expoziție internațională	159
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALA	160
ANUNTURI.....	162

Deci și noi, scăpați de moarte ca și poporul ales în Egipt
și împreună cu toți cei care prin generații au crezut în
învierea lui Hristos, Îl laudăm pe Cel ce ne-a deschis
porțile Împărăției, cu înălțătoare mărturisire:

„Hristos a înviat din morți
Cu moartea pe moarte călcând
Și celor din morminte
Viață dăruindu-le.”

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Învierea Domnului și ziua a opta

*O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase;
o, înțelepciunea lui Dumnezeu, pacea și puterea.
(Tropar, Canonul Învierii)*

Observația lui Heraclit din Efes că totul curge, că totul e o trecere este de natură fenomenologică. Ea nu are merite morale.

Omul însă este o ființă morală. Acesta este lucrul care dă valoare și sens existenței sale.

A fi om, biologic și psihologic vorbind, nu este lucru mare. A fi bun, a face binele, iată ce îl face pe om mare. O spune și proverbul românesc în alți termeni: „A fi mare nu-i mirare; a fi om e lucru mare”.

Binele și răul sunt însă categorii metafizice, chiar dacă sunt comune vieții umane. Dumnezeu, fiind binele suprem, El este cel care îi sădește omului conștiința binelui, iar legătura cu Dumnezeu la nivelul binelui este ceea ce îi conferă omului cea mai înaltă demnitate posibilă.

Deci, dacă așa stau lucrurile, vorbind de trecere, trebuie observat că nu aceasta în sine este importantă, ci felul în care ea se petrece, ori de la ce spre ce se trece.

Aici intervine rolul capital al Sfințelor Paști, ca eveniment de trecere de la rău la bine, invocat în trei dintre multiplele sale sensuri posibile: cel din Vechiul Testament, din Noul Testament și de la noua „plinire a vremii” ce va să fie, în eschaton.

Paștile Vechiului Testament, Pesach, trecere, a însemnat un mare bine făcut de Dumnezeu poporului ales aflat în Egipt, în robie, mai precis, salvarea de la moarte a întâilor născuți în familiile evreilor prin ritualul ungerii ușorilor corturilor lor cu sângele mielului pascal (în timp ce fiecare născut în fiecare familie egipteană era ucis).

Această trecere a îngerului Domnului pe la case, salvatoare pentru unii, ucigătoare pentru alții, a reprezentat și o prefigurare și o anticipare a trecerii Mântuitorului Iisus Hristos de la moarte la viață și prin El a tuturor celor ce au crezut și cred în El și au asumat în mod adecvat, după învățătura Sa, a Sf. Apostoli și a Bisericii, evenimentul Învierii.

Cu alte cuvinte, așa cum în cazul Paștelui salvator din Vechiul Testament, pentru ca salvarea să aibă loc, a fost nevoie de totală credință a evreilor în cuvântul Domnului Dumnezeu și punerea în practică a rânduielii implicate, la fel, pentru ca Învierea lui Hristos să devină eficientă, mântuitoare pentru noi, este nevoie de credința noastră totală,

necondiționată și de împlinirea rânduielilor ce decurg din această credință potrivit tradiției apostolice și a Bisericii ortodoxe.

Al treilea tip de trecere ce poate avea loc numai în și prin învierea lui Hristos, prin trecerea Sa de la moarte la viață, este cea de la existența noastră terestră la cea din ziua a opta a facerii lumii „ziua cea neînserată a Împărăției”, cum frumos o numește un tropar (Canonul Paștelui, Cântarea a noua), adică la existența noastră transfigurată ce implică participarea noastră la viața divină, comuniunea noastră finală cu Dumnezeu în Împărăția Sa, când se va împlini nemeritata și surprinzătoarea chemare a Fiului lui Dumnezeu către noi: „Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă de la facerea lumii” (Matei 25, 34).

Așadar, Învierea Domnului este anticipată în Vechiul Testament, dar pe de altă parte ea însăși anticipează un nou ev, un al treilea testament, acela al stării de grație a Împărăției pregătite nouă de la începutul creației potrivit promisiunii divine.

Cu alte cuvinte învierea Domnului întrunește în ea și leagă cele două mari dimensiuni existențiale, cea de la facerea lumii, sau chiar de înainte de facerea ei, din planul divin al facerii, cu cea eshatologică de după sfârșitul lumii în forma ei actuală, un fel de sumă a unui minus infinit și a unui plus infinit, ca într-o cuprindere totală și nedepășită a întregii aventuri (în sensul etimologic al cuvântului) a aducerii existentului creat de la neființă la ființă, inclusiv a destinului eshatologic al acestuia.

Parafrazând o vorbă a Sf. Părinți care spuneau că lumea a fost creată în vederea Bisericii, putem zice că lumea a fost creată în vederea Învierii, a transfigurării, învierea lui Hristos devenind astfel punctul de sprijin, centrul întregii existențe în general, al existenței umane în special.

În acest caz, are dreptate „scriitorul de cântări” să definească Învierea ca fiind *mare și preasfințită* și ca întruchipând și revelând trei din marile atribute ale lui Dumnezeu: înțelepciunea, pacea și puterea, evident, împletite în, și încununate de iubirea Sa paradoxală față de noi.

Această iubire este recunoscută de autorul troparului la care ne referim întrucât adjectivele folosite, felul cum pune cuvântul în text, tonul abordat, denotă totală admirație, uimire față de minunea învierii Domnului, „Paștile cele mari și preasfințite”, mai exact, starea de copleșire în care se află și pe care ne-o transmite, și care copleșire este deci, nu un act ocazional, de moment, ci mult mai important și mult mai mult, o stare, un mod de a fi.

Iar noi, asumând învierea lui Hristos înseamnă că trăim în anticipare, ca atunci când te afli departe de locul unde vrei să fii și trăiești fremătând, dar îndreptându-te către acel loc, precum fiul risipitor după miracolul convertirii, al „venirii în fire”, care se îndrepta fremătând, copleșit de emoții spre casa părintească.

Deci și noi, scăpați de moarte ca și poporul ales în Egipt și împreună cu toți cei care prin generații au crezut în învierea lui Hristos, Îl laudăm pe Cel ce ne-a deschis porțile Împărăției, cu înălțătoare mărturisire:
„Hristos a înviat din morți
Cu moartea pe moarte călcând
Și celor din morminte
Viață dăruindu-le.”

PR. PROF. UNIV. DR. CRISTIAN MUNTEAN

Invitație la Cină

Una dintre temele mele recurente este cea legată de întâlnirea cu aproapele și de necesitatea conversației ca măsură a unui posibil dialog spiritual. Și unde te poți întâlni mai lesne decât în proximitatea unei “cine” la care te împărtășești de prezența/bucuria celui alt?

Am trecut printr-o perioadă de ospete care mai de care mai bogate gastronomic, ne-am făcut loc printre mulțime de meseni (cunoscuți și necunoscuți), am socializat protocolar dar, parcă, n-am reușit să ne împărtășim de prezența celui alt. Și chiar dacă am fost prezenți la mese familiale parcă rutina întâlnirii nu ne-a dat senzația bucuriei prezenței.

Ce mai reprezintă azi o cină? Poate fi una de afaceri în care ne căutăm un posibil partener economic, poate fi una de familie în care singura interacțiune este legată de conexiunea la internet sau poate fi una romantică în care cei doi își caută frumusețea mărturisirii împreună.

Participarea la o cină reprezintă ceva mult mai profund. Este în primul rând o formă de comunicare/comuniune prin excelență. A împărți hrana cu cineva este o formă de comuniune care implică o relație. Nimeni nu împarte hrana cu dușmanul. A participa la o cină presupune și o invitație care implică dorința unei întâlniri.

Dincolo de aspectele legate de relație este și o proiecție spre viitor atât a relației înseși, cât și a pregătirii ingredientelor necesare unei reușite convivialități. În acest sens gătitul devine o “metaforă euharistică” (Rubem A. Alves) pentru că face real ceea ce este ireal, face prezent ceea ce este absent. De aceea și bucătarul devine o “ființă eshatologică”. Cred că s-ar impune, în acest context, lectura unei admirabile cărți a teologului și psihanalistului sudamerican de origine evreiască – Rubem A. Alves: *Cartea cuvintelor bune de mâncat sau Bucătăria ca parabolă teologică*, în care ni se amintește că bucătăria e un loc al transformărilor într-un spațiu definit. Gătitul desființează spațiul. Mirodeniile și gusturile latente înăuntru

sunt obligate să iasă afară. Dulcele, acru, amarul, săratul sunt silite să intre în combinații inexistente. Totul este o nouă creație (R. A. Alves).

Teologul sudamerican ne dă și cheia: "Fiecare masă/cină este o revelație, visele bucătarului date celor care o mănâncă: euharistic", pentru că o cină este "sufletul bucătarului transformat în mâncare".

Pornind din acest punct ne-am putea reevalua cu toții poziția față de invitația la cină și implicit față de gazdă. În definitiv, bucătarul nu gătește pentru el, ci pentru alții. Bucătarul mănâncă bucuria pe care o vede pe fața celorlalți atunci când mănâncă, iar acea bucurie e o declarație tăcută de dragoste și o cuminecare de bucuria mesenilor.

Actul cuminecării/împărtășirii este, de fapt, actul primirii lui Hristos prin gustare sub forma Sfintelor Taine, dar poate exprima, într-un sens mai larg, întreaga viață a Bisericii care este una de continuă cuminecare cu Dumnezeu, prin cuvânt, prin imagine-icoană, prin căutare, prin toată încărcătura harică, pe care Biserica o poartă către om prin actul de cult. Astfel, Biserica devine bucătăria vieții duhovnicești, acest spațiu de experimentare/transformare a oamenilor cu prezența dumnezeiască.

Cu cât omul se împărtășește mai profund de realitatea Bisericii lui Hristos, cu atât participă mai profund la viața pe care Însuși Hristos dorește să i-o împărtășească. Iar actul prin excelență al "grefării" duhovnicești este cel liturgic/euharistic.

Într-o lucrare absolut remarcabilă a teologului și filosofului Christos Yannaras *Abecedar al credinței* ni se atrage atenția că primii ucenici ai Mântuitorului aveau conștiința chemării la o "întrunire în unitate", la o *Ecclesia*, explicând că ceea ce-i unește nu e acceptarea unor principii sau valori teoretice, ci acceptarea chemării care le schimbă radical viața: "transformă indivizii, monadele izolate într-un trup unitar, în Ecclesia".

Astfel, Biserica este întrunire la Cina Euharistiei. Nici instituție religioasă, nici ierarhie administrativă, nici clădiri, nici birouri. Este poporul lui Dumnezeu adunat la "frângerea pâinii și binecuvântarea potirului" (Yannaras). Iar unitatea acestui nou popor al lui Dumnezeu este dată de participarea la Cina Domnului, actul de acceptare a Noului Legământ, pecetluit cu sângele jertfei pe cruce a lui Hristos.

Dar, vorba părintelui Ioachim Parr, în fiecare zi trecem pe lângă Dumnezeu, neobservându-L, fiindcă nu Îl cunoaștem și, prin urmare, nu-L putem vedea. Parcă ne-am pierdut aptitudinea de a vedea. E greu să înțelegem că lumea din jur există pentru noi, ca să-L dobândim pe Dumnezeu, să le slujim semenilor și să ne iubim unii pe alții. De aceea refuzăm cu atâta nonșalanță invitația la Cină.

Trupul și Sângele lui Hristos sunt lumea, creația, dar nu în stare de răzvrătire pentru existență autonomă. Sunt existența creată ca ofrandă adusă lui Dumnezeu, ca afirmare a mulțumirii adresate iubirii făcătoare de viață a Tatălui. Acestei realități îi suntem părtași prin împărtășire.

Frumos, spunea Yannaras, că împărtășirea este retrăirea și reînnoirea relației creatului cu necreatul care se realizează “în Trupul și sângele lui Hristos”. Pâinea și vinul nu sunt obiecte neutre care slujesc spre hrănirea și supraviețuirea individualității muritoare, ci sunt creația care se comunică și se împărtășește ca relație dătătoare de viață cu Tatăl, sunt creatul în unitate de viață cu necreatul, sunt Trupul și Sângele lui Hristos, așa cum ne-a încredințat El însuși.

Doar actul împărtășirii transformă existența noastră autonomă în viața cea adevărată, în care acceptăm să existăm numai iubind și fiind iubiți.

Dar, pentru aceasta, avem nevoie (preoți și credincioși) de o reasezare în duhul Bisericii, conștienți de chemarea la întrunirea în unitate sau, mai precis, de importanța unui răspuns afirmativ la invitația la Cină, pentru că “fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu”.

Alexandra Stoenescu, *Floare de Paști, Sâmbăta de Sus*, detaliu

Psalmul la piciorul crucii

*Din frumusețea pură, cristalului nuntire,
E gândul luiși formă ca dragostei lăuta?
Sau doar se împrumută din dorul de zidire
Cum setea ei și-o soarbe din chipul apei ciuta?*

*Înseamnă că-nainte de-nfiripatul firii,
Tu m-ai purtat alături, veac după veac de-a rândul;
În neiscata clipă, fior al oglinirii,
Contemporan cu Tine n-a fost de-a pururi gândul?*

*Și nemitarnic mării mi-ești vameș ca nisipul...
Nu jertfa sângeroasă, vrei cântecul ei - jarul!
Aceasta n-o fi cheia ca-i zis că mi-ai dat chipul?
Tu-n loc să judeci lumea pe umăr pui ștergarul!*

*Cum Te doresc din toate! De ce îmi spui: Alege!
Nu-i gândul Tău pe cruce, ci Răstignitu-i rege!*

Psalmul pescuirii apofatice

*Să mergi fără picioare e-n șarpe-nțelepciune,
Dar fără de aripă mult mai înalt e zborul!
Neputincios mi-e gândul, chiar tors cu patru strune,
Osârdie vrea duhul, rubinei bând ulciorul.*

*Mereu, ca-ndrăgostitul simt că-mi devii suflarea.
Cu inima Te cuget, ca focul din cenușă,
Doar lacrima și-oceanul au gust ca depărtarea.
Trecut-a vânt prin ramuri, nu-i nimeni azi la ușă!*

*Nici lutului măsura, nici cerul nu Ți-e tindă,
Cum te-ar gândi ceairul, sau chiombul cu cuvântul,
Din dogma ciocârliei de n-am făcut oglindă,
Te pierdem tot în toate, chiar gol Ți-e și mormântul!*

*Dar Te aud din spate, străluminându-mi firea:
Zvârliți spre-adâncuri mreaja, nu știți unde-i Iubirea?*

DRD. SILVIU-CONSTANTIN NEDELCU

**Rolul misionar al monahismului în America.
Studiu de caz: Ieromonahul Serafim Rose (1934-1982) și
Mănăstirea Sfântului Gherman de Alaska (Platina,
California).**

Introducere

Înainte de a trece la tratarea propriu-zisă a subiectului nostru trebuie menționat faptul că cercetarea de față nu își propune să fie o lucrare cu caracter exhaustiv.

Metodologia științifică de lucru se rezumă la următoarele aspecte, și anume: 1) Întrebarea de cercetare; 2) Ipotezele de cercetare; 3) Noi ipoteze de cercetare; 4) Metodele de lucru.

Întrebarea de cercetare este următoarea: *Care este rolul misionar al monahismului în prezent?*

Pentru a putea găsi un răspuns la această întrebare complexă ne-am ales ca temă rolul misionar pe care l-a avut monahismul ortodox în America, iar ca studiu de caz: *Ieromonahul Serafim Rose (1934-1982) și Mănăstirea Sfântului Gherman de Alaska (Platina, California).*

Ipotezele noastre de cercetare sunt: 1) răspândirea ortodoxiei pe pământ american prin misionarii ruși; 2) misiunea Ieromonahului Serafim Rose prin predică și cuvântul tipărit.

Considerăm totuși că studiul nostru este deschis și spre alte noi direcții de cercetare precum: 1) continuarea misiunii mănăstirii Sfântului Gherman de Alaska și după moartea Părintelui Serafim.

Metoda principală de lucru folosită de noi a fost analizarea vieții și a scrierilor Părintelui Serafim Rose, care au fost traduse în limba română, și a unor numere din revista *The Orthodox Word* (1965-1982), în limba engleză¹.

¹ O parte din numerele revistei *The Orthodox Word*, le-am consultat în format tipărit la biblioteca Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, cât și în format PDF, întrucât colecția integrală se află în format digitizat pe site-ul <https://app.box.com/s/r5bod02lccv4cps7lKg> (site accesat pe 13 noiembrie 2016).

Cel care s-a ocupat îndeobște de publicarea operei și a vieții Părintelui Serafim Rose este Ieromonahul Damaschin Christensen de la Mănăstirea Sfântul Gherman de Alaska, cel care l-a cunoscut personal pe acesta. El a publicat în anul 1993 prima ediție a vieții Părintelui Serafim sub titlul *Father Serafim Rose – His Life and Works*, a doua ediție în 2003 iar a treia în 2010, carte ce a fost tradusă în limba română la editura Sofia în 2005. Frăția Sfântul Gherman de Alaska a publicat o serie de cărți ce fac parte din opera Părintelui Serafim Rose dintre care putem aminti următoarele: 1) *Cartea Facerii*²; 2) *Descoperirea lui Dumnezeu inimii omului*³; 3) *Nihilismul. Rădăcina revoluției în epoca modernă*⁴; 4) *Ortodoxia și religia viitorului*⁵; 5) *Sufletul după moarte*⁶; 6) *Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă*⁷. Mai pot fi amintite următoarele lucrări *Ne vorbește părintele Serafim Rose. Scrisori*⁸, iar *Cursul de supraviețuire ortodoxă* se află în curs de publicare tot la Frăția Sfântului Gherman de Alaska.

Astfel, pentru o înțelegere obiectivă a subiectului propus, am împărțit cercetarea noastră în trei capitole: 1) Sfântul Gherman: apostol și misionar în Alaska; 2) Ieromonahul Serafim Rose (1934-1982) și Mănăstirea Sfântului Gherman de Alaska (Platina, California); 3) Rolul activității misionare a Ieromonahului Serafim Rose.

În primul capitol am încercat să arătăm pe scurt cum a pătruns creștinismul ortodox pe pământ american, prin misiunea călugărilor ruși, îndeobște a Sfântului Gherman în Alaska.

În al doilea capitol, intitulat *Ieromonahul Serafim Rose (1934-1982) și Mănăstirea Sfântului Gherman de Alaska (Platina, California)*, m-am limitat la următoarele aspecte: 1) Ieromonahul Serafim Rose: o scurtă biografie; 2) Renunțarea la lume și întemeierea unei mănăstiri la Platina (California).

² Fr. Seraphim Rose, *Genesis, Creation and Early Man. The Orthodox Christian Vision*, Platina-California, Saint Herman of Alaska Brotherhood, 2000.

³ Fr. Seraphim Rose, *God's Revelation to the Human Heart*, Platina-California, Saint Herman of Alaska Brotherhood, 1997.

⁴ Eugene (Fr. Seraphim) Rose, *Nihilism. The Root of the Revolution of the Modern Age*, Platina-California, Saint Herman of Alaska Brotherhood, 2001.

⁵ Fr. Seraphim Rose, *Orthodoxy and the Religion of the Future*, Platina-California, Saint Herman of Alaska Brotherhood, 2004.

⁶ Fr. Seraphim Rose, *The Soul after Death*, Platina-California, Saint Herman of Alaska Brotherhood, 2004.

⁷ Fr. Seraphim Rose, *The Place of Blessed Augustine in the Orthodox Church*, Second Printing (Revised Edition), Platina-California, Saint Herman of Alaska Brotherhood, 1996.

⁸ Fr. Seraphim Rose, *Letters from Father Seraphim*, Holy Trinity Monastery, Jordanville, Nikodemos Orthodox Publication Society, 2008.

Ultimul capitol se referă la *Rolul activității misionare a Ieromonahului Serafim Rose*, pe care am încercat să îl sintetizăm în două subcapitole, anume: 1) *Editarea și difuzarea revistei The Orthodox Word (1965-1982) și tipărirea de cărți ortodoxe*; 2) *Cursul de supraviețuire ortodoxă*.

Sfântul Gherman: apostol și misionar în Alaska

Acesta s-a născut în Rusia, aproape de Moscova, în jurul anului 1757, fără a se cunoaște numele său pe care l-a avut înainte de a se călugări. Cert este faptul că părinții săi erau negustori, lucru pentru care a primit o educație aleasă, știind să citească.

În jurul vârstei de 16 ani a intrat în mănăstirea Sfântul Serghie, stabilindu-se la unul dintre metocurile ei, aflate în apropiere de golful Finlandei. Aici, s-a încredințat Maicii Domnului, care l-a vindecat de o plagă sub bărbie. În acest loc a viețuit timp de cinci sau șase ani, după care a intrat în Mănăstirea Valaam, aflată pe insula Valaam de pe lacul Ladoga. Una dintre ascultările sale a fost aceea de pescar⁹.

În anul 1793, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a hotărât să facă o misiune în Kodiak (Alaska), pentru propovăduirea Evangheliei printre băștinași. Astfel, au fost aleși un număr de zece misionari formați din: arhimandritul Ioasaf, care era conducătorul misiunii, ieromonahii Iuvenalie, Macarie, Athanasie, Ioasaf, Gherman; ierodiaconii Ștefan și Nectarie; frații Dimitrie și Nichita¹⁰. Acești misionari „au plecat din Moscova la 22 ianuarie 1794 și au mers de-a lungul Siberiei până la Ohoțk, de unde s-au îmbarcat pentru Kodiak, ajungând la destinație pe 22 septembrie, în același an”¹¹.

După trecerea unui an de la începerea misiunii în Alaska, arhimandritul Ioasaf scria: „Domnul să fie lăudat! Am botezat mai bine de șapte mii de americani și am săvârșit mai bine de două mii de cununii [...] Îi iubim și ei ne iubesc pe noi; sunt buni, însă săraci. Își doresc atât de mult să se boteze, încât și-au distrus și și-au ars idolii”¹².

Lucrarea misionară începută de arhimandritul Ioasaf, împreună cu ceilalți părinți, a avut un puternic ecou în Rusia, astfel încât Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a decis să mărească numărul misionarilor. Astfel, arhimandritul Ioasaf a fost chemat la Irkuțk pentru a fi hirotonit episcop, ca la rândul său să poată hirotoni preoți din rândul băștinașilor.

⁹ Frank Alfred Golder, *Sfântul Gherman. Apostol în Alaska*, traducere de Radu Hagi, Alexandria-Galați, Editura Cartea Ortodoxă și Editura Egumenița, 2005, p. 21.

¹⁰ *Ibidem*, p. 23.

¹¹ *Ibid.*, p. 24.

¹² *Ibid.*, p. 24.

Din nefericire, acest plan nu a putut fi dus la îndeplinire niciodată deoarece nava pe care se aflau proaspăt hirotonitul episcop Ioasaf împreună cu ajutoarele sale, compuse din o parte dintre părinții misionari din Alaska, s-a scufundat cu toți cei aflați la bord în anul 1799¹³. După tragicul eveniment au mai rămas doar patru misionari în America, aflați sub conducerea părintelui Gherman.

O altă problemă care s-a ivit în calea misiunii lor a fost Compania Ruso-Americană. Baranov, unul dintre asociații companiei, s-a opus vehement părintelui Gherman și celorlalți misionari, din cauză că aceștia l-au reclamat Sfântului Sinod, pentru viața lui imorală¹⁴. Din acest motiv călugării au fost alungați iar băștinașii amenințați și obligați să nu se mai apropie de ei.

Monahii au trimis o cerere pentru a li se îngădui întoarcerea în Rusia însă, din cauza prietenilor influenți ai lui Baranov de la Moscova, li s-a interzis acest lucru¹⁵. Astfel, Pr. Nectarie a plecat în Siberia în anul 1806; Pr. Athanasie a plecat la Afognak (lângă Kodiak) iar Pr. Ioasaf „a căzut în deznădejde, trăindu-și restul zilelor în satul Sfântul Pavel”¹⁶.

Singurul care a rămas neclintit în credință a fost Pr. Gherman. Acesta s-a retras pe insula Pinului (*Spruce Island*), care era nelocuită și unde a întemeiat o misiune. El a numit insula „Noul Valaam” în amintirea mănăstirii Valaam din Rusia. Aici, pe insula „Noul Valaam” a dus o viață retrasă cu scopul de a-i ajuta pe băștinași. Astfel el „le-a dat orfanilor o casă, i-a învățat să scrie și să citească, i-a pregătit să facă o muncă folositoare și cinstită. Și-a asigurat hrana zilnică prin ostenele proprii și cu ajutorul elevilor săi. Ei sădeau grădini, prindeau pește, culegeau fructe de pădure și puneau ciuperci la uscat”¹⁷.

El și-a continuat mai departe misiunea, cu toată împotrivirea companiei ruso-americane, fiind considerat de băștinași ca un sfânt. Cu puțin timp înainte să moară, Pr. Gherman a poruncit să fie înmormântat cât mai simplu.

În data de 27 iulie/9 august 1970, Cuviosul Gherman a fost canonizat atât de Biserica Ortodoxă din America (OCA) cât și de Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei¹⁸.

Sfântul Gherman a fost supranumit „Apostolul Alaskăi” pentru munca sa misionară, pe care a dus-o mai bine de patruzeci de ani, convertind la Ortodoxie primii băștinași americani.

¹³ *Ibid.*, p. 25.

¹⁴ *Ibid.*, p. 26.

¹⁵ *Ibid.*, pp. 26-27.

¹⁶ *Ibid.*, p. 27.

¹⁷ *Ibid.*, p. 30.

¹⁸ *Ibid.*, p. 39.

Ieromonahul Serafim Rose (1934-1982) și Mănăstirea Sfântului Gherman de Alaska (Platina, California)

Scopul cercetării nu este acela de transforma lucrarea noastră într-un studiu preponderent istoric însă, pentru a putea înțelege în mod corect lucrarea misionară desfășurată de Ieromonahul Serafim Rose în America la mănăstirea înființată de el la Platina, trebuie expuse câteva informații dintr-o perspectivă istorică. Astfel, ne-am oprit atenția doar asupra următoarelor aspecte: 1) Ieromonahul Serafim Rose: o scurtă biografie; 2) Renunțarea la lume și întemeierea unei mănăstiri la Platina (California).

Ieromonahul Serafim Rose: o scurtă biografie

Acesta s-a născut în San Diego (California) în ziua de 13 august 1934, primind numele Eugene Dennis. Școala generală și liceul le-a urmat în San Diego, iar „în toamna anului 1952, Eugene a intrat la Colegiul Pamona din California de Sud”¹⁹. În anul 1956 a absolvit cu *magna cum laude* la Pamona după care s-a înscris la Academia Americană de Studii Asiatice din San Francisco (California), ca student la zi,²⁰ academie pe care a părăsit-o în primăvara anului 1957²¹. Urmându-l pe Gi-ming Shien, profesorul său de limba chineză, „s-a înscris la Universitatea California din Berkeley pentru a-și încheia masteratul în studii orientale”²².

În același an a participat la slujbele din Săptămâna Patimilor și de Paști la o biserică rusească din San Francisco. Acesta a fost primul contact pe care l-a luat tânărul Eugene Rose cu Ortodoxia, după ce studiasse hinduismul, budismul, zenul și celelalte religii orientale.

În vara anului 1961, și-a terminat de redactat teza de masterat, a absolvit cursurile Universității Berkeley din California. În același an l-a cunoscut pe prietenul său, Gleb Dimitrievici Podmoșenski, alături de care a înființat „frăția Sfântului Gherman de Alaska”, ce avea să fie cunoscută ulterior drept mănăstirea de la Platina. Eugene s-a apropiat de Ortodoxie și în ziua de „duminică 12/25 februarie 1962 [...] a fost primit în Biserică”²³, la Catedrala „Bucuria tuturor celor necăjiți” din San Francisco.

La puțin timp, în același an, Sfântul Ioan Maximovici, a fost numit provizoriu ca Arhiepiscop de San Francisco al Bisericii Ortodoxe Ruse din afara Rusiei. Astfel, pe când mergea la Catedrală, a fost remarcat de

¹⁹ Ieromonahul Damaschin, *Viața și lucrările Părintelui Serafim Rose*, traducere de Constantin Făgețean și Pr. Constantin Jinga, București-Alexandria, Editura Sofia și Editura Cartea Ortodoxă, 2005, p. 26.

²⁰ *Ibidem*, p. 53.

²¹ *Ibid.*, p. 84.

²² *Ibid.*, p. 84.

²³ *Ibid.*, p. 185.

Arhiepiscopul Ioan, care l-a încurajat pe Eugene să vină mai aproape de strană și de altar, pentru a cânta și a cunoaște slujbele bisericești. La început, s-a apropiat puțin, apoi și-a depășit timiditatea și a învățat slavona bisericească.

Ideea înființării unei frății a Sfântului Gherman de Alaska i-a venit Părintelui Gherasim de pe Spruce Island, care i-a spus lui Gleb. Acesta i-a împărtășit ideea sa lui Eugene, apoi au cerut binecuvântare Arhiepiscopului Ioan Maximovici. Răspunsul său a fost trimis printr-o scrisoare datată în 28 august 1963, în care acesta îi scria lui Gleb spunându-i următoarele: „Dragă Gleb, intenția ta este vădit bună și cauza este și ea bună. Trebuie să-ți dai toată silința pentru realizarea ei. Îi cer lui Dumnezeu atotputernicul Său ajutor. Dacă este un lucru plăcut lui Dumnezeu, atunci va merge înainte. Domnul să te binecuvânteze”²⁴.

Pe lângă înființarea frăției, s-au gândit să înființeze și o librărie pentru vânzarea cărților duhovnicești. Dacă librăria avea succes ei se gândeau să publice și un buletin ortodox. După un an de la înființarea librăriei ortodoxe, aflată nu departe de Catedrala din San Francisco, arhiepiscopul Ioan a binecuvântat lucrarea Frăției „Sfântul Gherman” și i-a sfătuit, pe Gleb și pe Eugene, să numească publicația pe care aveau de gând să o înființeze *Cuvântul Ortodox (The Orthodox Word)*²⁵. Primul număr a apărut în anul 1965, purtând numele dat de Arhiepiscopul Ioan, având o apariție bilunară.

Sprijinul Arhiepiscopului Ioan a continuat până în vara anului 1966, an în care a adormit în Domnul, în ziua de 2 iulie. Astfel, Eugene și Gleb au luat în serios ideea renunțării la lume și retragerea în pustie, prin înființarea unui schit, în Alaska.

Renunțarea la lume și întemeierea unei mănăstiri la Platina (California)

În anul 1967 Eugene și Gleb au achiziționat un teren la Platina unde au pus bazele, în cadrul Frăției „Sfântul Gherman”, unui schit. Nu a trecut foarte mult timp și în anul 1970 a fost canonizat Cuviosul Gherman de Alaska. Atunci, cei doi nevoitori ai schitului i-au cerut Arhiepiscopului Antonie de San Francisco, locțiitorul Sfântului Ioan Maximovici, să îi tundă în monahism. Aceștia au fost tunși în monahism în ziua de 14/27 octombrie 1970, Gleb fiind luat sub mantie de Pr. Spiridon iar Eugen de Episcopul Nectarie²⁶. Gleb a primit numele Gherman, „după nou-

²⁴ *Ibid.*, p. 244.

²⁵ *Ibid.*, p. 260.

²⁶ *Ibid.*, p. 370.

canonizatul sfânt, Gherman de Alaska”²⁷ iar Eugene a primit numele de „Părintele Serafim, după Sf. Serafim de Sarov”²⁸. Totodată, mica biserică a schitului nou înființat a fost sfințită de către Episcopul Nectarie. La șapte ani de la tunderea lor în monahism, schitul s-a transformat într-o mănăstire în toată regula, singurul inconvenient fiind acela că nu dispuneau de un preot care să slujească Sfânta Liturghie, atât pentru viețuitori cât și pentru pelerini. Episcopul Nectarie, într-o vizită pe care le-a făcut-o la finalul anului 1976, le-a propus să fie hirotoniți, ei neacceptând în trecut acest lucru. Astfel, Pr. Serafim i-a telefonat Episcopului Nectarie și au stabilit ca dată a hirotonirii Părintelui Gherman în ziua de 30 decembrie 1970. Împreună cu hirotonirea întru preot a Părintelui Gherman au mai fost hirotesțiți și doi citeți²⁹. Pr. Serafim a fost hirotonit diacon în ziua de 20 decembrie/2 ianuarie iar ca preot în ziua de 11/24 aprilie 1977.

Timpul petrecut în mănăstire de către Pr. Serafim a dat rod însutit continuând activitatea sa publicistică, prin editarea revistei *The Orthodox Word* și a celorlalte cărți de spiritualitate, organizarea unui curs de supraviețuire ortodoxă, a unei comunități vii, misionare care să cunoască Ortodoxia autentică. O mare parte din misiunea sa la mănăstirea Platina a constat și în publicarea operei sale, mai întâi sub formă de articole în revista editată de el și de Pr. Gherman, precum și separat, care a apărut sub forma unor cărți distincte: *Ortodoxia și Religia Viitorului*, *Cartea Facerii*, *Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă* etc.

Din nefericire, o boală de intestine l-a răpus pe Pr. Serafim, care a adormit în Domnul în ziua de 20 august/2 septembrie 1982, la numai 48 de ani³⁰. El a fost îngropat în mănăstirea Platina în ziua de 4 septembrie 1982, slujba înmormântării fiind săvârșită de către Arhiepiscopul Antonie și de Episcopul Nectarie.

Rolul activității misionare a Ieromonahului Serafim Rose

Problema secularismului în Biserică, aidoma unui „cal troian”, așa cum spunea Mitropolitul Hierotheos Vlachos, reprezintă „pierderea vieții adevărate a Bisericii, înstrăinată de duhul ei autentic; secularismul este respingerea ethosului eclezial și infiltrarea așa-numitului duh lumesc în viața noastră”³¹. Același episcop spune despre teologie că dacă ea „nu este

²⁷ *Ibid.*, p. 370.

²⁸ *Ibid.*, p. 370.

²⁹ *Ibid.*, p. 683.

³⁰ *Ibid.*, p. 920.

³¹ Mitropolitul Hierotheos de Nafpaktos, *Secularismul. Un cal troian în Biserică*, traducere de Tatiana Petrache, Alexandria-Galați, Editura Cartea Ortodoxă și Editura Egumenița, 2004, p. 9.

legată de așa-numita viață isihastă, când nu este ascetică, atunci este seculară, este teologie scolastică”³².

Un răspuns la secularismul care a pătruns, din nefericire, și în viața Bisericii Ortodoxe, poate fi, așa cum spunea Mitropolitul Hierotheos Vlachos, asumarea de către credincioși a unei vieți filocalice, unei vieți ascetice pentru a fi adevărați creștini ortodocși.

Acest duh secularist pune în vizor două realități și anume: mirenii și monahii. Întrucât cercetarea noastră are în vedere mediul monahal ne vom opri la întrebările esențiale pe care le ridică această problemă în ceea ce privește monahismul: 1) este monahismul absolut necesar Bisericii?; 2) care este rolul monahismului în viața Bisericii de astăzi?; 3) ce putem învăța din rolul pe care l-a avut monahismul în secolele trecute?; 4) de ce există așa de multe feluri de monahism?; 5) oglindește diversitatea monahismului aceeași diversitate de forme ale creștinismului?; 6) cum stă situația actuală în raport cu monahismul tradițional?; 7) ce au de spus sau ce pot învăța monahii pe credincioșii unei societăți laice post-moderne?

Considerăm că putem afla un potențial răspuns la aceste întrebări raportându-ne la lucrarea misionară pe care a dus-o de-a lungul vieții sale Ieromonahul Serafim Rose la Mănăstirea Platina din California.

Dacă inițial monahismul a existat doar pe teritoriul Europei, curând el a „migrat” și pe celelalte continente, cu misiuni ortodoxe în diverse țări. Astfel, în cazul nostru, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a decis în anul 1794 să trimită o misiune în Alaska formată dintr-o „mini-mănăstire”. Așadar, primul așezământ monastic de pe teritoriul Americii îl reprezintă misiunea ortodoxă rusă de la Kodiak (Alaska), care a fost continuată de Sfântul Gherman pe *Spruce Island*, ce are continuitate neîntreruptă până astăzi.

Pr. Serafim Rose, împreună cu Pr. Gherman, pe când erau mireni, și-au dorit să întemeieze o frăție ortodoxă și în cadrul ei un schit, în cinstea Sfântului Gherman de Alaska, cu toate că mai existau alte mănăstiri în eparhia administrată de Sfântul Arhiepiscop Ioan Maximovici de San Francisco. Necesitatea înființării unei noi mănăstiri pe pământ american ne duce automat cu gândul la întrebarea: este monahismul absolut necesar Bisericii? Dacă ne uităm în trecutul Bisericii Ortodoxe putem observa nenumărate motive care ne arată că a fost absolut necesară existența monahismului, unul dintre ele fiind apariția isihasmului. Cazul mănăstirii Platina a reprezentat o necesitate atât pentru Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei cât și pentru Ortodoxia din America în general, deoarece nu a existat o misiune sistematică de catehizare a noilor convertiți americani.

Rolul misionar al monahismului practicat de Pr. Serafim Rose în cadrul mănăstirii Platina s-a concretizat prin răspândirea credinței ortodoxe alături de celelalte mănăstiri deja existente pe pământ american. Printre

³² *Ibidem*, p. 43.

metodele utilizate de Pr. Serafim Rose și de Pr. Gherman Podmoșenski, în misiunea lor, putem aminti: 1) Editarea și difuzarea revistei *The Orthodox Word* (1965-1982) și tipărirea de cărți ortodoxe; 2) Predarea unui curs de supraviețuire ortodoxă.

Editarea și difuzarea revistei The Orthodox Word (1965-1982) și tipărirea de cărți ortodoxe

Eugene și Gleb s-au gândit mult timp la modul în care să arate revista lor, purtând discuții aprinse pe această temă. Eugene voia pentru revistă „o copertă simplă, cu un logo standard și fără ilustrație, așa cum au majoritatea revistelor savante”³³ întrucât văzuse unele reviste teologice ortodoxe, și astfel considera că „revista Frăției trebuie să aibă o prezentare exterioară asemănătoare, dar să emane duhul ortodoxiei tradiționale”³⁴. Gleb venise cu ideea unei reviste ilustrate, pe care Eugene n-o agrea, însă a recunoscut apoi că acela avea dreptate întrucât „un alt avantaj al includerii ilustrațiilor era acela de a face revista mult mai accesibilă tinerilor”³⁵. Ținta revistei era aceea de a ajunge în mâinile tinerilor americani, despre care Eugene scria astfel în Cronică sa: „se pune azi o întrebare importantă: Ce se poate face pentru tinerii ortodocși? Nu cumva mulți dintre ei își pierd credința și se îndepărtează de Biserică? Răspunsul multora la această întrebare sunt dansurile, picnicurile, întâlnirile sociale. Dar acesta este un răspuns lășesc, ca și cum adunarea oamenilor laolaltă ar fi un scop în sine, sau o scurtă rugăciune și o mică cuvântare ar fi de ajuns pentru a face reuniunea «religioasă» sau «creștină» Însă lucrurile acestea trec și se uită, și nici unul nu este cu mult mai creștin pentru ei. Ce doresc tinerii? [...] Tineretul e plin de idealuri și de dorința de a face ceva în slujba acestor idealuri. Cel ce dorește să lucreze cu tinerii și să-i țină în Biserică trebuie să le dea ceva de făcut, ceva folositor și în același timp idealist”³⁶.

Primul număr al revistei *The Orthodox Word* a apărut pe lunile ianuarie – februarie 1965, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Ioan Maximovici de San Francisco, care spunea: „fie ca această predică să ajute la întărirea credinței ortodoxe și a vieții creștine în America de Nord”³⁷. În articolul al doilea intitulat “The Orthodox Word” scris de cei doi editori ai revistei, Eugene Rose și Gleb Podmoșenski, este mărturisit scopul principal al înființării revistei: „pentru transmiterea adevărilor Creștinismului Ortodox [...] (revista, n. n.) este adresată ortodocșilor de orice

³³ Ieromonahul Damaschin, *Viața și lucrările Parintelui Serafim Rose*, p. 260.

³⁴ *Ibidem*, p. 260.

³⁵ *Ibid.*, p. 261.

³⁶ *Ibid.*, p. 261.

³⁷ Archbishop John (Maximovich), „Blessing”, în *The Orthodox Word*, 1965, nr. 1, p. 1.

naționalitate, convertirilor la Ortodoxie și celor care sunt în afara Bisericii Ortodoxe care doresc să învețe mai mult despre credința și practica ei”³⁸. Cuprinsul revistei este destul de „sărac” în articole însă direcția misionară se poate observa din temele abordate: 1) *Părintele Gherman, Sfântul Alaskăi* de F. A. Golder (pp. 3-16); 2) (Revista) *Cuvântul Ortodox* de Editori (pp. 17-20); 3) *Icoanele făcătoare de minuni ale Maicii Domnului: Bucuria celor întristați* de Eugene Rose (pp. 21-31); 4) *Un nou sfânt ortodox: Sfântul Ioan (Sergieff) de Kronstadt 1829-1908* de Eugene Rose (pp. 32-); *Ortodoxia în lumea contemporană* de Editori (pp. 35-36); *Cărți noi* de Gleb Podmoșenski (pp. 37-40). Pe copertile 3-4 ale revistei sunt prezentate cărțile și icoanele puse la vânzare prin librăria ortodoxă din San Francisco, de care se îngrijeau Eugene și Gleb.

Deși nu aveau experiență editorială, cei doi editori s-au gândit să îl ia ca cenzor pe Arhiepiscopul Ioan, pentru a li se confirma corectitudinea celor scrise în revistă. Acesta le-a aprobat toate numerele fără a le citi însă, lucru care i-a nedumerit pe Eugene și pe Gleb, deoarece „în calitate de păstor al lor, Arhiepiscopul Ioan le-a dat o marjă de libertate, dar i-a făcut să înțeleagă și răspunderea implicată de acea libertate [...] libertatea lor trebuia să rămână totdeauna în limitele ascultării față de Biserica Ortodoxă și de Tradiția ei, prin sfaturile primite nu numai de la el, ci și de la alți părinți de încredere”³⁹.

Feedback-ul primit în urma muncii lor de editare a revistei a fost unul diferit, mai ales că un preot rus le spusese că „nu vor reuși niciodată să se susțină făcând misiune printre americani”⁴⁰. Timp de aproape 20 de ani, timp în care a publicat numeroase articole în revista înființată de el și de Pr. Gherman, Ieromonahul Serafim Rose și-a dedicat timpul și energiile pentru a face cunoscută Ortodoxia prin intermediul acestui periodic ortodox.

Cuprinsul revistei pe anul 1965 a rămas neschimbat până în anul 1966, când a fost adăugată o rubrică nouă: *Un pelerinaj către sfintele locuri ortodoxe din America*. Scopul acestor articole era prezentarea unor mănăstiri ortodoxe de pe continentul american, pentru cei doritori de pelerinaje. În anul 1969 au fost introduse încă două noi rubrici intitulate *Correspondență misionară* și *Abonamente misionare*⁴¹. Astfel, după numai cinci ani de editat revista, aceasta a ajuns din America până în Europa (România, Iugoslavia), Asia (Japonia), chiar și în Africa, unde creștinii

³⁸ Eugene Rose, Gleb Podmoshensky, „The Orthodox Word”, în *The Orthodox Word*, 1965, nr. 1, p. 17.

³⁹ Ieromonahul Damaschin, *Viața și lucrările Parintelui Serafim Rose*, p. 264.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 267.

⁴¹ Eugene Rose, Gleb Podmoshensky, „Missionary Correspondence”, în *The Orthodox Word*, 1969, nr. 6 (29), pp. 237-242.

ortodocși din Uganda, prin vocea episcopului lor, spuneau că așteptau cu nerăbdare primirea revistei⁴².

Aici, împreună cu neobositul său prieten, Pr. Gherman Podmoșenski, a publicat articole ortodoxe, a tradus pagini de spiritualitate, din filocalie și din părinții ortodocși ruși, și nu numai, precum și despre martirii din Rusia⁴³.

În anul 1978, într-una din scrisorile primite la redacția revistei, un cititor din New York își exprima dorința de a primi revista chiar în spital⁴⁴. Această rubrică, de corespondență cu cititorii, este cea mai importantă deoarece acolo se reflectă într-adevăr misiunea făcută de cei doi părinți prin intermediul revistei *The Orthodox Word*.

Pe lângă munca de editare a revistei, cei doi părinți de la Platina s-au străduit să publice cărți de spiritualitate și de trăire ortodoxă. Astfel, aceștia au început să traducă din rusă diverse pasaje din cărți rusești în revistă. Cea mai celebră carte publicată de ei a fost *Mica Filocalie rusească*, pe lângă cărțile Părintelui Serafim precum *Nihilismul*, *Ortodoxia și religia viitorului* etc.

Pe lângă acest lucru, Pr. Serafim a încurajat pe unul dintre ucenicii lui⁴⁵ să publice la rândul său o revistă pentru convertiții la ortodoxie dintre americani, periodic intitulat *Nikodemos*⁴⁶.

Cursul de supraviețuire ortodoxă

La începutul misiunii lor, pe când Eugene și Gleb lucrau la librăria ortodoxă din San Francisco, a venit Arhiepiscopul Ioan Maximovici și pe când „se uita la Eugene cu obișnuita privire scrutătoare, el a răspuns că voia să devină călugăr și că dorea să dea Ortodoxia compatrioților săi americani ce căutau Adevărul, dar că nu voia să trăiască în lume. I-a spus Arhiepiscopului că el și Gleb visau la o mănăstire departe de oraș, cât mai îndepărtată de lume, dar care totuși să fie plină de duh misionar și de

⁴² Eugene Rose, Gleb Podmoshensky, „Missionary Subscriptions”, în *The Orthodox Word*, 1969, nr. 6 (29), p. 242.

⁴³ I. M. Kontzevitch, „Martirology of the Communist Yoke: Father Nicholas Zagorovsky”, în *The Orthodox Word*, 1972, nr. 4 (45), pp. 178-187.

⁴⁴ Eugene Rose, Gleb Podmoshensky, „Letters”, în *The Orthodox Word*, 1978, nr. 1 (78), p. 2.

⁴⁵ Este vorba despre Părintele Alexei Young, care s-a călugărit spre bătrânețe, primind schima mare, sub numele Ambrozie cf. www.teotokos-skete.org/contact.html (site accesat pe 14 noiembrie 2016).

⁴⁶ *Ne vorbește părintele Serafim Rose, Scrisori*, traducere de Ștefan Francisc Voronca, Alexandria-Galați, Editura Cartea Ortodoxă și Editura Egumenița, 2004, p. 98.

activitate misionară”⁴⁷. Acest lucru s-a concretizat mai târziu prin nou înființata mănăstire în cinstea Sfântului Gherman de Alaska, pe unde se perindaseră „nu mai puțin de cincizeci de doritori de a îmbrățișa viața călugărească”⁴⁸.

În vara anului 1975, pentru a oferi pelerinilor care, pe lângă ortodocși erau și de alte credințe, o temelie ortodoxă „părinții au ținut un curs de trei săptămâni, pe care l-au numit «Academia Teologică Noul Valaam», după așezământul făcut de Sf. Gherman în Alaska”⁴⁹. Cursul a fost urmat de patru tineri studenți, care se convertiseră la ortodoxie. În săptămânile cursului, „Pr. Gherman a vorbit despre teologia pastorală și despre literatură [...] iar Pr. Serafim a ținut o serie de prelegeri aprofundate referitoare la evoluția gândirii occidentale de la Marea Schismă până în prezent”⁵⁰.

Pr. Serafim Rose și-a numit ciclul de cuvântări „curs de supraviețuire” sau „curs de autoapărare ortodoxă” deoarece considera că „pentru a supraviețui în calitate de creștini ortodocși în zilele acestea, oamenii trebuiau să înțeleagă apostazia, să știe de ce epoca modernă este așa cum este”⁵¹. El se adresa convertiților cărora le spusese, în introducerea cursului său, că adevărata convertire la Ortodoxie trebuia să fie totală, altfel nu s-ar fi diferențiat cu nimic de o altă sectă. La finalul cursului, tinerii studenți au predicat la schit pe marginea unor pericope evanghelice alese pentru ei, iar la final au dat examenele pe Uvertura 1812 de Tchaikovsky. În anul 1977 a fost reluat cursul „Academia Teologică Noul Valaam”, apoi în fiecare an, când audiența a crescut simțitor.

Acest program de studiu a fost transcris de unii dintre participanți și cuprindea următoarele cursuri: Cursul 1 – Introducere. O viziune ortodoxă a lumii; Cursul 2 – Evul Mediu; Cursul 3 – Renașterea; Cursul 4 – Iluminismul. Partea I; Cursul 5 – Iluminismul. Partea II; Cursul 6 – Revoluția franceză; Cursul 7 – Revoluția în secolul XIX; Cursul 8 – Sensul revoluției; Cursul 9 – Revoluția IX; Cursul 10 – Noua religie; Cursul 11 – Evoluția; Cursul 12 – Arta modernă și spiritualismul; Cursul 13 – Antihristul⁵².

La o simplă analiză putem observa că destinatarii erau în primul rând americanii și noii convertiți la ortodoxie deoarece, așa cum este menționat și în introducerea cursului, se menționa faptul că „acest curs este

⁴⁷ Ieromonahul Damaschin, *Viața și lucrările Parintelui Serafim Rose*, p. 281.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 510.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 548.

⁵⁰ *Ibid.*, p. 548.

⁵¹ *Ibid.*, p. 548.

⁵² Cursul poate fi consultat online la adresa <https://www.scribd.com/doc/144178465/Survival-Course> (site accesat pe 14 noiembrie 2016).

pentru a oferi o perspectivă asupra acelor lucruri care se întâmplă în lumea de azi și cu care ne intersectăm în experiența noastră zilnică”⁵³.

Efectul pe care l-a avut acest curs se poate observa din faptul că diplomele „eliberate” de această „academie” au dobândit o reală semnificație, deoarece „în timpul Părintelui Serafim, cel puțin zece oameni (majoritatea convertiți) au fost hirotoniți fără vreo altă pregătire teologică oficială decât cea primită la «Academie»”⁵⁴ de către Arhiepiscopul Antonie de San Francisco, cel care lua în serios aceste diplome.

Chiar după moartea Părintelui Serafim, „Academia” a dat sute de absolvenți dintre care câteva zeci sunt în prezent preoți în diverse eparhii.

Concluzii

Analizând viața și activitatea misionară a Părintelui Serafim Rose la Mănăstirea Platina din California, am ajuns la următoarele concluzii. Monahismul pe care l-a practicat pe pământ american Sfântul Gherman de Alaska, a avut un rol definitoriu și hotărâtor în viața Părintelui Serafim și a Frăției Ortodoxe înființată de el și de Pr. Gherman Podmoșenski. Monahismul din trecut a fost un punct de sprijin și de reper pentru monahismul pe care tânărul Eugene Rose s-a decis să și-l asume.

Editarea revistei misionare *The Orthodox Word* și predarea cursului de supraviețuire ortodoxă reprezintă două forme de manifestare a misionarismului promovat de Pr. Serafim Rose, prin intermediul Mănăstirii Sfântului Gherman de Alaska. Rezultatul îl reprezintă zecile de americani convertiți la ortodoxie, dintre care îl putem aminti pe Alexey Young. Acesta a trecut de la romano-catolicism la ortodoxie și a fost hirotonit preot. Ulterior acesta s-a călugărit și a primit schima mare, numindu-se în prezent Pr. Ambrozie.

Situația actuală în raport cu monahismul tradițional, în ceea ce privește monahismul american, se poate observa din multitudinea de mănăstiri înființate pe modelul celei de la Platina a Părintelui Serafim. Un exemplu este schitul de maici închinat Maicii Domnului în Ohio (SUA), înființat de Pr. Ambrozie Young.

⁵³ *Orthodox survival course*, p. 1.

⁵⁴ Ieromonahul Damaschin, *Viața și lucrările Parintelui Serafim Rose*, p. 555.

ziua mea de rânduială

*Dumnezeu drăgușul
dacă-i faci semn
te invită mai devreme,
pentru o dată-în viață,
dacă vrei să vezi raiul.
cei întorși de dincolo
n-au mai putut să vorbească...
apoi, dacă mai vrei,
poți să vezi și iadul,
numai că,
cei reveniți de acolo
nu au mai putut vedea.
tot mai devreme,
după ce ai văzut raiul și iadul,
dacă tot ești pregătit,
poți pleca definitiv
de aici pe dincolo,
în rai sau iad,
după cum Te rânduiește El.
măine
e ziua mea
de rânduială.*

scara lui Iacob

*pune Tu Doamne dalta
pe versurile mele,
iar eu nu o să car decât marmura
sus, pe Muntele Sinai.
și nu mai tot lungi drumul ăsta,
că a ajuns vârful muntelui
până la cer.*

mântuire

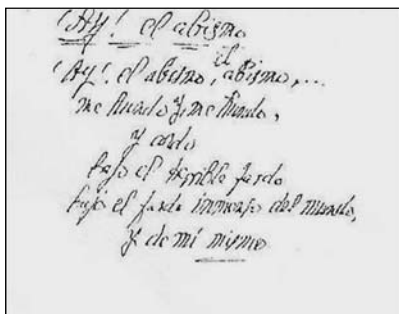
*poezii sunt ca proorocii:
Dumnezeu le dictează versurile,
iar ei le scriu pe cer,
cu cerneală
din sângele lor.*

dilemă

*nu pot fi fără păcat Doamne,
nu te-aș mai putea iubi
cu atâta disperare educată
și te-aș privi prin ochii unui sfânt
care n-o să se nască niciodată,
ci doar își trăiește confortabil
pustia prin cărți.
nu pot să fac mănăstire
pentru gândurile mele tinere
care întorc capul după un frumos
interzis
și nu știu, ce să fac mai întâi:
să le cert?, sau să le admir
căderea regizată în păcat,
pentru curajul de a admira
ce a creat, nu omul,
ci natura Ta așa frumos.*

M. N. RUSU

Aron Cotruș scria (și) în spaniolă!

Aron Cotruș, diplomat în Spania
(fotografie recuperată de M.N. Rusu)

Până la întoarcerea mea analitică la *Antologia selectivă* (ediția S.U.A.) și la memoriile *Pe urmele mele*, ediția de la Chișinău (2007), ambele semnate de Jon Cepoi, dau aici versurile în spaniolă, cvasi-inedite, ori mai bine zis necunoscute cercetătorilor săi avizați, Ion Dodu Bălan, Ion Cristofor și Alexandru Ruja.

Le-am publicat parțial în *Almanahul Coresi 85*, de circulație restrânsă, ca să nu zic, locală, promovat de Dan Tărchilă, secretarul Asociației Scriitorilor Brașov, V. Copilu-Cheatră, M. N. Rusu, Radu Nițu și Nicolae Stoie.

Dacă mi-amintesc bine, poema „Ay! el abismo” este prima traducere în spaniolă într-o publicație românească. Ea are o mică istorie. (În redacția *Almanahului Coresi*, veteranul poet V. Copilu-Cheatră adusese din Spania o mapă înțesată cu xerox-uri după poemele în limba spaniolă scrise de Cotruș, probabil în perioada sa post-diplomatică de la Madrid).

L-am rugat pe posesorul lor, cam căpățânos, să-mi încredințeze mai multe dintre ele, să le dau la a fi traduse și reproduse în *Almanah*, în premieră.

Cu mare greutate mi-a dat, la îndemnul prietenului meu Dan Tărchilă, doar una singură, restul, spunea V. C.-P., sunt destinate „tovarășului” Ion Dodu Bălan, ministru la acea dată, și se pare cel care îl trimisese în misiune bibliografică în Spania, pe urmele lui Aron Cotruș.

În paranteză fie spus, dacă distinsul Prof. univ. Ion Dodu Bălan, astăzi venerabil octogenar, mai posedă acele copii Cotruș, i-aș sugera să nu le lase uitate în sertarele bibliotecii sale ci să le încredințeze tiparului, completând astfel cartea sa revizuită despre *Viața și opera unui poet exilat*:

ARON COTRUȘ, editura Altip Alba Iulia, 2015. Iată poemul original în limba spaniolă.

Ay! El abismo

*Ay! el abismo, el abismo...
me hundo y me hundo,
y ardo
bajo el terrible fardo
bajo el fardo inmenso del mundo
y de mí mismo.*

Vai, abisul, abisul...

*Vai, abisul, abisul...
mă cufund și mă cufund
și ard
sub groaznică povară
sub povara imensă a lumii
și a mea însumi.*

Traducere de Gabriela Necheș

Traducere, din păcate rămasă singulară pentru viitorii cercetători ai operei nedreptățitului Aron Cotruș, datorată D-nei profesoare Gabriela Necheș, astăzi o personalitate universitară de marcă, specialistă în limba, literatura și cultura spaniolă.

Este mult, este puțin, dar în mod sigur mult mai mult decât o fac unii dintre editorii de azi în a tipări antologii în care, în anii „de grație” de după 1989, numele marelui nostru exilat lipsește cu desăvârșire.¹

Se pare că acea campanie de obturare a poetului și diplomatului Aron Cotruș,² în cercuri editoriale diletante, continuă și astăzi.

Păcat, mare păcat!

P.S.: Circulația restrânsă a documentelor nu trebuie să împiedice difuzarea lor în toate revistele din țară și, în cazul de față, într-o publicație de anvergură internațională cum este *Lumină lină*. Ea vine în ajutorul tinerilor cercetători care nu-și pot asigura cu ușurință publicațiile de tiraj redus și, uneori, inaccesibile din varii motive obiective.

¹ *Cele mai frumoase 100 de poezii ale limbii române*, alese de Petru Romoșan, Ed. Compania, 2001, și *100 din cele mai frumoase poeme de dragoste ale românilor*, alese de Petru Romoșan, Ed. Compania, 2003.

² Aron Cotruș, poet și diplomat (2 ianuarie 1891 - 1 noiembrie 1961).

NICOALE MAREȘ

Eminescu și Chopin - similitudini și paralele; ambii sub pecetea inconfundabilă a geniului

*Pentru poezia lui Eminescu
sunt potrivite muzica lui Berlioz
și paleta lui Delacroix.
Bernard Shaw*

Se pot găsi multe similitudini între creația chopiniană și cea eminesciană, se pot face și s-au făcut unele paralele. La fel cu alți muzicieni de la noi și de pretutindeni. Chiar Tudor Arghezi a spus: „Eminescu este un Beethoven al graiului românesc.”

În literatura muzicală românească de specialitate, manifestarea și creația compozitorului polonez a fost profund analizată în ultimii ani, ca nicăieri în lume - până și matematic - mai ales în contextul marcării bicentenarului nașterii genialului compozitor. A făcut acest lucru sub toate aspectele Prof. univ. Dr. Carmen Manea, fostul șef al catedrei de Pian General a Universității Naționale de Muzică din București. Aceasta într-un triptic inegalabil.¹

Analizând lucrările antume și postume ale marelui romantic polonez, neîntrecuta exegetă din București ajunge la convingerea că: „din universul amintirilor, Luceferii nu cad niciodată”. Aceasta pentru că „Chopin realizează o expresie inedită a purității, a esențialului, a existenței, în lucrări remarcabile prin multitudinea ideilor, simbolurilor și motivelor”.²

Urmarea acestor imponderabile: „lacrimile poporului polonez, împrăștiate pe întinsul câmpiilor, au fost puse în diadema umanității, în forme cristaline de o neasemuită armonie”, asimilând folclorul țării sale prin mazurci și balade. În plus, Chopin a făcut ca prin „*Polonezele* sale să glorifice patria oprimată” - am spune, așa cum a făcut-o și Eminescu în *Doina*, *Scrisoarea a III-a* ș.a. - ambii creatori reconstituind climatul de pe meleagurile natale, iar prin magia geniului dând înveșmântări de o „elocvență incomparabilă”.

Prin lucrările de anvergură ale celor doi creatori s-a pus în valoare „spiritul eliberat” de orice constrângere, acestea fiind legate de trecut, dar și de epoca în care ei crează. În cazul lui Chopin *Polonezele* „evocă un

¹ Carmen Manea, *Aspirația plenitudinii în creația chopiniană, Eternul Chopin, La pian cu Frédéric Chopin*, Editura Universității Naționale de Muzică, București 2006.

² *Ibidem*, p. 13.

univers moral în care valorile acțiunii și voinței conștiente primează, compozitorul fiind atras de mitologie și de lumea tradițiilor populare, de faptele eroice. În *Polonezele* sale se remarcă predilecția pentru pitoresc și culoare locală, pentru fabulos și grandios”.³ Nu se petrece oare același lucru în *Călin file din poveste*, *Luceafărul* sau *Andrei Mureșanu*?. Toate traduse în polonă.⁴

La Chopin, consideră Carmen Manea, unele din operele sale își au sorgintea în fantastic și vis, de unde și vizionarismul chopinian pe care s-ar putea plia matrici stilistice românești. Să nu uităm că doi dintre elevii săi au fost români: Carol Miculi⁵, din dulcea Bucovina, iar al doilea, din Ardeal, pe nume - Carl Filtsch⁶.

Revenind la exegeta lui Chopin, Carmen Manea, ea relevă pentru prima dată în literatura românească de specialitate că „Multitudinea motivelor de inspirație ale universului poetic chopinian dezvăluie apartenența la tipul de sensibilitate și fantezie creatoare romantică. De acolo vin sau într-acolo ne poartă motivul oniric, motivul istoric, motivul naturii, al iubirii etc. /.../ Activitatea muzicală reprezintă pentru el (Chopin) finitul în infinit, antrenând într-un impresionant proces creator toate forțele spiritului, chiar și pe acelea care par a fi într-o relație antagonică unele față de altele.”⁷

Eminescologii români și de pretutindeni n-au ajuns oare la aceeași concluzie în legătură cu opera poetului român? Sunt evidente acestea – cum s-a demonstrat - la Enescu, Lipatti și Cella Delavrancea.

Adăugăm că în contextul respectiv, Carmen Manea face și o paralelă fericită între opera chopiniană și creația eminesciană, amintind de serata muzicală desfășurată în casa Veronicăi Micle, prilej cu care Eminescu ar fi consemnat: „Întotdeauna muzica mă predispune spre o visare creatoare. Dar *compozițiile lui Chopin m-au transformat cu desăvârșire* (s.m. N.M.).

³ *Ibid.*, p. 34.

⁴ *Antologia poezji rumunskiej /Antologia poeziei românești*, Panstwowy Instytut Wydawniczy, Varșovia 1989, pp. 102-126.

⁵ Muzician de obârșie bucovineană, care, în semn de recunoștință pentru profesorul său, i-a editat opera, într-o primă ediție critică, în 17 volume: *Fr. Chopin's Pianoforte Werke* (Band I-XVII), prefăcându-i-o. Ea a apărut la Leipzig, în 1879, la Ed. Friedrich Kistner. Opusul respectiv s-a păstrat ca un material de referință până în zilele noastre.

⁶ Carl Filtsch, născut la Sebeș-Alba, mort la numai 15 ani, la Veneția; Chopin însuși ar fi spus cu lacrimi în ochi de bucurie, după ce a ascultat un recital al elevului său cu concertul în E minor: „Dumnezeule ce copil! Nimeni nu m-a înțeles până acum ca acest copil, e cel mai extraordinar lucru pe care l-am trăit vreodată...”, în Nicolae Mareș, *Eseuri*, vol. 1, *Frederic Chopin în conștiința românilor*, Opera Omnia, TipoMoldova, Iași 2014, pp. 14-48.

⁷ Carmen Manea, *op. cit.*, pp. 52-53.

Chopin
de Delacroix

Credeam la un moment dat că plutesc în sferele divine ale nemuririi /.../ Era beția inteligenței care îmi subjugase sufletul, îndemnându-l să armonizeze întreaga mea ființă”⁸.

În accepțiunea lui Eminescu, Chopin ar fi putut scrie poezii „tot atât de geniale” ca *Nocturnele* pe care le ascultase în interpretarea Veronicăi Micle.

Fără a intra într-o cercetare comparativă a operelor celor doi artiști, cu spiritul analitic ce o caracterizează, Carmen Manea surprinde existența unui „pronunțat spirit critic care îi detașează de lumea imperfectă pe care vor a o transcende, acea nobilă aspirație spre libertate și plenitudine care îi ajută să depășească barierele timpului și ale spațiului, acea permanentă preocupare pentru viața interioară, pentru propriul eu, ca și o viziune integrală asupra lumii obiective – care îi apropie”⁹.

Găsim aici una dintre cele mai pertinente asociații între cei doi mari romantici, dezvoltate apoi în ideea că: „muzica lui Chopin și poezia lui Eminescu realizează acea sublimă comunicare sufletească pe care nici hotarele vieții, nici timpul nu o pot întrerupe. În profunda lor frământare lăuntrică, muzicianul-poet polonez și poetul-muzician român își evaluează raporturile dintre sine și lumea în care trăiesc. Tulburătoarelor întrebări privind modul în care s-ar putea echilibra existența individuală în condiții social-istorice determinate, cei doi creatori le răspund cu înțelepciunea

⁸ *Ibidem*, p. 53.

⁹ *Ibid.*.

fermă ce refuză compromisul sau drumul către Nirvana: ei caută un mod de a trăi cu demnitate în lumea contemporană”.¹⁰

Apropierea dintre cei doi creatori o vede Carmen Manea în lirismul pe care l-au exprimat, acesta fiind perceput în stări de „permanentă tensiune și iremediabilă nostalgie”, în facultatea de: „a crea poetic repetând actul genezei” și de a comunica „o atmosferă interioară și mitică” prin intermediul „simblourilor”, ca și receptivitatea față de apelurile magice ale unei „naturi enigmatice”. Aceasta pentru că: „artiștii romantici comunică sentimente în stare născândă; motivele și temele de inspirație devin pretexte de exteriorizare a emoțiilor convertite în limbaj poetic (ori muzical)”.¹¹

Este îndeobște cunoscut că destinul celor doi mari artiști romantici urmează ciclul: naștere – moarte – renaștere – cel întâlnit și în mituri, poetul fiind considerat „mediatorul contactelor dintre „terestru și transcendent” – atribuindu-i atributele de vizionar, profet, magician „forță demonică aptă să plăsmuiască lumi” și „zămislitor de mituri”.

Vorbind de acești doi mari titani ai secolului al XIX-lea nu putem trece peste comparațiile făcute de Cella Delavrancea, pianistă, scriitor, profesor de pian. La rândul ei aceasta scria: “Mi s-a întâmplat adesea, cântând din Chopin, să fac o apropiere cu o strofă din Eminescu. Caracterul lor nobil, sfios, visător îi aseamua”.¹² Sunt identificate *din interior* de marea artistă nu numai neașteptate interferențe dintre trăirile celor doi, ci și planurile de întâlnire ale compozitorului de geniu cu cele ale poetului român.

“Chopin tălmăcește în *Mazurcile* lui substanța ancestrală a poporului (său), dansul sufletului polon saturat de avânt eroic și plâns înăbușit. Așează în planul istoriei un loc neclintit patriei sale, zbuciumată crunt de-a lungul secolelor. Dintr-o singură frază ne evocă o stare de concentrare poetică. În *Mazurca nr. 13*, atât de dureroasă, care începe cu un bocet, ultimele două rânduri se potrivesc cu ultima strofă a poeziei *Pe lângă plopii fără soț*: ”¹³ “Tu trebuia să te cuprinzi/ De acel farmec sfânt/ Și noapte candelă s-aprinzi / Iubirii pe pământ.”

A mai observat marea pianistă similitudini între *O rămâi* cu *Mazurca nr. 26*; la fel între *Scherzo nr. 3* și *Dintre sute de catarge*. Pentru urmașa marelui dramaturg Delavrancea, care la rândul ei a strălucit ca un punct de referință în cultura românească încă pe vremea lui Eminescu, fiica lui a simțit - interpretându-l pe Chopin - cum în *Mazurca nr. 22* compozitorul polonez “nuanțează exact mărturisirea unei credințe cu

¹⁰ *Ibid.*, p. 55.

¹¹ *Ibid.*

¹² Cella Delavrancea, „Eminescu oglindit în Chopin”, în *Caietele de muzică. Mihai Eminescu*, București, 1974, pp. 7-11.

¹³ *Ibidem*, p. 10

alternări de avânt și deznădejde”, ca în poemul *Și dacă ramuri bat în geam* al romanticului român. După cum în *Preludiul al doilea*, denumit de Cella Delavrancea “pasul geometric al morții”, se resimte impresia de groază din *Strigoii*, ilustrată de versurile: “Taci, s-auzi cum latră / Cățelul pământului/ Sub crucea de piatră.”

Similar, arată interpreta, în *Preludiul nr. 11 în si major* se întâlnesc vibrații de dragoste melancolică cu cele din poemul eminescian *Mai am un singur dor...*¹⁴

Conchide virtuoașă pianistă: “sumbra inspirație a geniului (eminescian) e înfrățită cu cea mai răscolitoare bucată muzicală, cu splendida *Partitură a 4-a în fa minor*, unde se pot urmări tragedia vieții compozitorului și chinul sfârșit al poetului. Și unul și altul s-au stins la 39 de ani.”¹⁵

După evocarea acestor aspecte trăite de un interpret mare, autentic, să revenim la concluzia trasă de exegeta Carmen Manea, care între planul muzical și literar/Chopin - Eminescu/ face insolita paralelă: „procesul creator le-a netezit celor doi artiști drumul spre o înnoire estetică structurală, spre o categorială răsturnare de valori, spre un nou mod de abordare a realităților exterioare și interioare. Fiecare dintre ei a parcurs o traiectorie artistică originală, influențată de factori multipli, dar în ultimă instanță creația însăși a fost decisivă. Amândoi se îndreaptă spre mitologia națională, pe care o află în substratul folcloric al culturii autohtone, în istoria patriei, ori creează din substanța însăși a propriei arte. Amândoi au fost artiști deplin, expresii tipice ale poporului lor”.¹⁶ În plus, adaugă exegeta: „ca și Eminescu, Chopin se teme să dea lirismului un aspect anecdotic și personal. Imprimând operelor lor o rezonanță general umană, cei doi artiști au aspirat să atingă universalul. Încărcătura fanteziei creatoare nu se lasă întruchipată la voia întâmplării. Chiar și cele mai ascunse zone ale inconștientului sunt prezente în forme elaborate în aparență „dintr-un suflu”; în realitate, acestea sunt cizelate în cele mai mici detalii”.¹⁷

Se mai poate adăuga că revenind la unele “repere stilistice” sau la „texte” concrete, Carmen Manea consideră că *Barcarola* lui Chopin și *Veneția* lui Eminescu se constituie în permanențe ale culturii universale. “S-a stins viața falnicei Veneții/ N-auzi cântări, nu vezi lumini de baluri/.../Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,/ Rostește lin în clipe cadente/ ‘Nu-n vie morții e-n zadar, copile’ ”. Cu capacitatea de a-i înțelege și interpreta opera pe claviatură, exegeta volumului amintit consideră că „*Barcarola* poate fi abordată în sens mai larg, ca o vastă meditație asupra

¹⁴ *Ibid.*, p. 11.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Carmen Manea, *op. cit.*, pp. 56-57.

¹⁷ *Ibidem*, p. 73.

vieții și a morții, asupra condiției omului în univers. Este un poem muzical cu caracter filosofic, ce trădează o conștiință artistică profundă. În poezia lui Eminescu și în *Barcarola* lui Chopin, Veneția constituie simbolul frumuseții și tinereții amenințate de timp și de moarte într-o accepțiune mai generală, ea simbolizează destinul omenesc ireversibil”.¹⁸ Cu un alt prilej vom reveni la unele paralele privind mitul în creația chopineană și cea eminesciană, cunoscut fiind că interesul muzical al poetului nepereche era un fapt cotidian. Îi scria doar poetul nepereche Veronicăi Micle: “Ieri seara, mititicule, am fost pentru întâia dată de când te-ai dus tu, la un concert. Pablo de Sarasate, violonistul spaniol, e aci și cântă admirabil, așa precum n-am mai auzit violonist și tu știi bine că pe Sivori l-am auzit. Sivori era un mare tehnic, acesta nu are numai tehnică, ci și inimă. Niște ochi mari, negri, sălbateci are creștinul acesta, și, deși e urât ca dracul, trebuie să fi plătând la cucoane.”¹⁹

În acest context înțelegem și mai bine de ce Eminescu nota în *manuscrise* (2254, f. 85): “Regret amarnic că n-am învățat muzica, căci din copilărie, mama, care avea un glas fermecător, întrecându-se cu tata care cânta ca un adevărat artist din flaut, descoperise în mine și o ureche remarcabilă de muzician”.²⁰

Îată cum, ziaristul de la *Timpul*, cel care se spune că avea un auz muzical absolut, s-a remarcat a fi și un cronicar teatral și muzical de mare sensibilitate, cu analize pertinente, căutat și apreciat în lumea culturală la vârful timpurilor sale. Așa cum a și declarat, de la părinți moștenea harul muzical.

Această moștenire a desăvârșit-o în etape succesive la Iași și București, unde a frecventat cercurile și saloanele selecte literar-artistice, printre apropiați avându-l și pe violonistul Toma Micheru. Iar, la Berlin, nu a pregetat să urmeze seminarul de muzicologie condus de Prof. J. G. F. Bellermann, cât și pe cel de Istoria artelor dramatice îndrumat de Prof. Karl Werder, încât se poate spune că “s-a profesionalizat” în materie. Știind de toate acestea, nu întâmplător, Titu Maiorescu a încercat să îl pună în legătură cu Zdzisław Lubicz, compozitor al curții regale (un polonez apreciat de regina Carmen Sylva, ca și sculptorul Wladimir Hegel).²¹

Muzicianul polonez lucra la o partitură pe un text al reginei poete; Eminescu se va implica la rândul său în transpunerea lui, acceptând să îl traducă și să îl adapteze în limba română. Scopul final era realizarea

¹⁸ *Ibid.*, p. 82.

¹⁹ Vezi - <https://rahoveanu.wordpress.com/%E2%99%A6-corespondenta-inedita-intre-mihai-eminescu-si-veronica-micle/>

²⁰ Viorel Cosma, *Eminescu în universul muzicii*, Ed. Libra, București, 2000, p. 20.

²¹ Nicolae Mareș, „Un neoromantic, Zdzisław Lubicz (Skibowski), pianist și dascăl polonez de pian pe plaiuri românești la sfârșitul secolului al XIX-lea”, în *Polonus*, 2016.

“primei opere românești”, *Vârful cu dor*, care a fost jucată la Sibiu în limba română (1879 și 1895), iar la București s-a prezentat doar o improvizație dată de o trupă italiană, care domina piața muzicală bucureșteană. Ca publicist, Eminescu devine partizanul asigurării unor versiuni poetice de cea mai înaltă calitate a capodoperelor muzicii universale.²²

Autorul *Luceafărului* era stihuitorul care făcuse ca nimeni altul poezia să cânte. Ajunsese la o asemenea măiestrie lirică încât poezia lui a devenit “un ecou, o stare sufletească”, cum drept a spus Arghezi. Strofele sale au inspirat sute de compozitori români și străini făcându-i să se aplece asupra liricii eminesciene și să realizeze pe nemuritoarele-i versuri compoziții dintre cele mai diverse. De la cântece, miniaturi coral-simfonice, madrigale, simfonii, lieduri, coruri, romanțe, serenade, poeme simfonice și coregrafice, ode lirice etc. etc. George Enescu însuși, plecând de la creația eminesciană a compus: *Simfonia nr. 5 în Re major* pentru orchestră, tenor și cor de femei (reconstituite și orchestrate de Pascal Bentoiu), compuse din: *Mai am un singur dor* - varianta *De-oi adormi curând*, partea a 4-a pentru solo); *Revedere*, 2 voci (soprani) și pian soprană, bariton, tenor, recitator și pian; *Eu mă duc, codrul rămâne*, voce și pian, versuri populare prelucrate de Mihai Eminescu; *Strigoii*, (reconstituire de Cornel Țăranu). De altfel, iată câtă pioșenie dovedea marele compozitor pentru lirica eminesciană: “...Nu poți, nu ai dreptul să vii spre poezia lui Eminescu cu o muzică ale cărei aripi să nu poată zbura prin spațiul culmilor, unde trăiește această poezie. Și ca să faci o asemenea muzică neputincioasă la ce bun? Este nevoie de o muzică divină, iar ca să realizezi o asemenea muzică este necesar să trăiești și tu, realizatorul ei, pe același plan, uneori până la limita tragică, ideile pe care primindu-le din universul poetic, vrei să le comunici prin muzică. Nu oricum se poate compune muzică pe versuri de Eminescu”.²³ Și nu au fost singulare aprecierile autorului *Rapsodiei Române*.

²² Viorel Cosma, *op. cit.*, p. 163.

²³ *Ibidem*, p. 7.

Altar

lui Nicolae Panaite

*Acesta este mormântul
deasupra plutește Golgota
iar preotul
urcă
urcă
urcă
greu trăgând năvodul
cu peștii mari și mici
în disperata zbatere.*

*Între nodurile plasei
racii
arată cale înșelătoare:
înainte
mergeți înainte.*

*Pe marginile stâncii
nasturi de jăratec
rămășițe ale eroilor creștini
clipesc a bucurie.*

Rugul din Benares

Passionariei Stoicescu

*Foarte des
tac
și-n liniștea aceasta
mă înspăimântă
rugul din Benares
în cântecul sacadat
ram ram, ram ram, ram ram.*

*De spaimă
în fiecare miez de noapte
îmbrăcat în armură cu zale de licurici
cosesc pădurea de psalmi
lipsă de lemn pentru rug
când tobele înnebunite
îmi repetă ritmul șeolic
ram ram ...*

*Rugul din Benares mistuie
om și lemn
în cântec idolatru
ram ram, ram ram, ram ram.*

*Rugul din Sinai
arde
păcatul din mintea pribeagă
dar nu dogorește murele coapte
nici frunzele
nici florile albe
de pe spinosul ram.*

*În Sinai nu se cântă idolatrul ram ram
acolo
lumina doarme în rug
cu îngeri blânzi
ce-n lume curg.*

acolo șezum...

Donde encontrarte, oh sentido de la vida si ya no hay tiempo...
Vicente Alexandre

Eli...Eli...

acolo/ au încetat să mai creadă...

noapte de noapte rumorile mulțimilor de *Obiecto-Ființuri*
au invadat lumea...aproape savantele buldozere
le construiseră templele mari recitând fără-nctare
scripturile și rostirile din vechimi ale proorocilor...

așa că n-au mai existat pământul și cerul și nourii

și astfel L-au dus pe dealul numit al căpățânii

la ora de ceai negustorii și portăresele vociferau
meseriașii își uitaseră îndeletnicirile
se auzea răgetul salvărilor SMURD pe bulevarde

din cuferele uitate în magazine au început să iasă îngeri...
(viorile și contrabașii cântau în surdină...)

Eli...Eli...

„oh sentido de la vida si ya no hay tiempo”

și astfel L-au dus pe dealul numit al căpățânii

în aprozare nu mai erau nici zvonuri de marfă...
jurnaliștii se specializau în deontologii planetare
ca să vorbească apoi ani de zile cu umbrele cuvintelor Lui...

se confiscaseră însă toate biletele de intrare
oficialii având locuri rezervate în stal

ia-L și răstignește-L strigau activiștii și cei care
toată vara ridicaseră benere și lipiseră afișe...

*jupuind câte un berbec își puseseră pe față capul
tăiat al berbecului*

ia-L și răstignește-L
răstignește-L răstignește-L...
(aulodiile întind lung-singurateca lor melopee)

Eli...Eli...
și astfel L-au dus pe dealul numit al căpățânii
L-au ridicat pe un timp al răsfrângerilor

președinții depozitelor cu ridicata reclamă
inexplicabila pierdere a resurselor locale...parchetul
mascații și poliția de frontieră intrau în alertă
pentru că
fizicul kafka căra cu sacaua apele stixului

ia-L și răstignește-L
răstignește-L răstignește-L...
Ecce homo!

Eli...Eli...
L-au pozat în tabloidele lor
I-au organizat campanii de promovare /dezbateri talk-show-uri...

I-au descoperit arborele genealogic/ dosarele părinților
despre care nu se știuse chiar totul...în fine I-au
interviewat fostele secretare/ mironosițele
relațiile de afaceri ...

(la contrafagot se intona un andante)

și astfel L-au dus pe dealul numit al căpățânii

mici așezări uitate de lume îi învățau secrete
sonoritate a numelui/aveau
să se ridice și să plece în lume cu ea
cu rănilor de la mâinile și picioarele Lui...cu pașaportul
de tip nou biometric

și pentru că nu se știuse că max bense descoperise o
nouă estetică/ și că dodecafonismul serial nu
fusese/încă imaginat
industriile de cuvinte fabricate în serie
L-au întrebat...*ce este Adevărul*

dar nimeni nu aștepta
nici tăcerile și nici un răspuns...

și abia acum înțelegem cât de înțelept își
alesese argumentația *Procuratorul* cum
avea să răspundă el marilor interogații

huruie automobilele în cimitire
toate câte mor acum au murit din alt timp...

pe puntea tuturor graiurilor
Eli...Eli...lama sabachtani...

în derivă ființa/ în derivă
Pastus et sepultus est...
(la viola d'amore lungi sunete albe în bernă)

și astfel L-au dus pe dealul numit al căpățânii

ia-L și răstignește-L
răstignește-L răstignește-L

...ființă față de care nimic mai presus nu se
poate gândi ...

așteptăm înserarea... timpul
se retrage încet din calendare...
în derivă ființa/ în derivă/ în derivă...

durerile lumii se confiscă încet
pas cu pas/ bucată
cu bucată...

dar ce tot vorbesc/ ce vorbești/ ce vorbiți
ce vorbim...?

Introibo ad altare Dei ...

Petru Creția: despre prietenie, moralitate și credință

Așa era el și așa cita din Kafka, ca și cum ar fi spusese lui: „Dacă ai luat-o pe un drum anume, perseverează cu orice preț, n-ai decât de câștigat, nu riști nimic; poate că la capăt te așteaptă catastrofa, dar dacă te-ai fi întors de la primii pași și ai fi coborât scara, ai fi eșuat de la început [...]. Astfel că, dacă nu găsești nimic în spatele acestor uși, nimic nu e pierdut, avântă-te spre alte scări! Câtă vreme nu vei înceta să urci, treptele nu se vor sfârși niciodată; ele vor crește la nesfârșit sub pasul tău urcând mereu !”

Știa totdeauna ce spune și mai ales nu spunea ceva doar ca să spună. A urcat el însuși treptele poeziei, ale eseului, istoriei literare, ale creativității din *Norii*, dificil de încadrat într-o categorie/specie literară, a învățat singur greacă și latină, pe care le predă ca nimeni altul, dar mai ales a urcat treptele Academiei Române, unde l-am cunoscut, cercetând o viață întreagă manuscrisele lui Eminescu, zbătându-se între a aprofunda la sursă ascunzișurile ideilor din scrisul mărunț și îngrijit al poetului, ori chinându-se, așa cum mi-a mărturisit-o în câteva rânduri, să descifreze (disperând uneori) cine știe ce cuvânt din caietele originale, astăzi la îndemâna tuturor doritorilor prin actul facsimilării lor sub coordonarea academicianului Eugen Simion.

Cât s-ar fi bucurat să stea acasă și să poată lucra în tihnă, oricând, poftea pe manuscrisele poetului, căci cercetarea lor numai în cadrul instituțional al Academiei îl sâcăia oarecum: “Câteodată – îmi spunea – îmi vin idei sau mă frământă descifrări, încât ce bine ar fi să le ai facsimilate și să te uiți pe ele oricând poțestești. Alții, în străinătate, au de mult pus la punct această tehnică; probabil că va ajunge și la noi... Aș da oricât să le am acasă.” Spunea lucrul acesta apăsător, dar fără emfază, cu o adâncă credință, în sensul că așa ar trebui să fie și nu este încă.

Omul acesta era oarecum incomod dacă nu-l cunoșteai mai bine: nu suporta să vadă ori să audă că ai greșit fără să ți-o spună direct, fără ocolișuri, fără mofturi sau înflorituri, de fiecare dată când te comportai neconform cu regulile, când făceai greșeli de exprimare, ori când n-ai îndeplinit ceva cum se cuvine. Prin felul lui de a fi îți impunea august să te comporți demn, căci *a lăsa pe altcineva să hotărască în locul tău este cu totul inacceptabil*.

Îmi aduc aminte când numai după câteva săptămâni de prietenie ipoteșteană am „descântat” împreună o sticlă de vin, discutând, până spre noapte târziu, apoi am plecat acasă. Entuziasmul șederii în compania sa m-a făcut să trec pe la un alt prieten și să continui discuția începută cu Petru, asistați deopotrivă de conținutul bahic, încât a doua zi, când am ajuns la Ipotești, ceva mai târziu decât era obișnuit, Petru Creția căra într-o coșarcă de nuiele împletită, împreună cu o angajată a Memorialului, cărțile

dintr-un loc în altul, așa cum convenisem că facem împreună a doua zi. Trebuia să ajung la opt și jumătate, iar eu am ajuns la unsprezece.

Pe moment nu mi-a zis nimic; m-a pătruns cu privirea unui reproș greu de redat cu ajutorul cuvintelor. Apoi, când am rămas singuri, spre seară, mi-a reproșat direct, fără ocolișuri faptul că-l lăsasem să mute cărțile cu altcineva decât stabilisem seara. Că am amuțit e puțin spus. Am paralizat. Nu mă așteptasem să fie atât de direct și de crud. Mi-a zis de la obraz că niciodată cuvântul dat nu trebuie retras, ori nerespectat; “cuvântul dat este ca o iscălitură oficială în josul unui contract, pe care ești obligat să-l respecti.”

Apoi, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic nelalocul lui, a început să vorbească despre altceva: despre planurile noastre în legătură cu viitorul Memorialului. La început nu mi-a venit să cred că nu-mi mai zice nimic în legătură cu gafa mea, apoi mi-am dat seama că prin reproșul direct chiar a terminat subiectul respectiv, căci discutând altceva, a făcut în așa fel încât să mă scoată din starea în care intrasem, tot prin firescul unei alte teme, cu mult mai importantă. Sau așa am perceput eu situația. Prin urmare, ca o concluzie a ceea ce-am făcut, neținându-mi cuvântul, mi-a mai spus, la fel de firesc și fără să insiste, că așa este el, că așa trebuie să învăț să fiu și eu, întrucât altfel nici o prietenie nu-și are rostul. “Să ne spunem în față ce avem de spus, altminteri se adună gunoiul în tine până când nu-l mai poți da afară. Și ajungi să strici o relație pe care n-ai fi vrut s-o pierzi. “

Petru Creția înțelegea totul fără să-i detaliezi, deși tocmai detaliile îl amuzau. Cel puțin cele venite din partea mea. El m-a învățat să renunț în scris la paranteze, pe care la vremea aceea le foloseam în exces. Mai ales în scris. Ceea ce mi-a atras atenția în mod deosebit, în legătură cu nepolitețea mea descrisă mai sus a fost faptul că el făcea în așa fel încât să te facă să înțelegi că trebuie să ai curajul și demnitatea să te judeci pe tine mai întâi, altfel nu vei putea să-ți judeci dușmanul cum se cuvine. Și mi-a mai spus ceva în seara respectivă: “nu trebuie să-ți minimalizezi respectul față de tine, cum nu trebuie să minimalizezi respectul față de alții; îi dai fiecăruia ceea ce crezi că merită, respectându-te pe tine.”

Nu-i plăcea nici familiaritatea lăbărită. Adică excesul de familiaritate. Nu trebuia să fii decât ceea ce ești. Dar pentru asta trebuia să știi cine ești. Să-ți cunoști, adică, capacitatea ta de a dura/înfăptui și de a îndura, fără să te plângi, cum eu mai aveam obiceiul, la începuturile sosirii sale la Ipotești, căci eram singur împotriva tuturor și nu mulți înțelegeau ce doresc să înfăptuiesc la Ipotești.

Eu susțineam, obișnuit cu ceea ce se întâmpla înainte de 1989, că e bine să insiști (adică să te plângi despre ce doleanțe ai pentru instituție, nu pentru tine personal) că și atitudinea aceasta are rolul său, conform cu zicerea *copilul care nu plânge, nu primește lapte*, iar când i-am citat din Brâncuși că *atunci când nu mai suntem copii am murit de mult*, replica lui a fost promptă: “Da, dar trebuie să ai de ales între demnitatea ta și sufletul

unui copil, altfel te vei cala numai pe una dintre ele.” Atunci am realizat că așa era el: nu te „catehisea” (vezi Creangă), te învăța pe viu și în mod direct atunci când se ivea ocazia să te-nvețe, având credința că greșelile trebuie îndreptate pe loc, nu așteptând un alt prilej.

Între problemele lumii în care trăiam, lucrul cel mai grav care-l scotea din sărite era ticăloșia. Ticăloșia, cu ierarhizările sale, era catalogată mai prejos decât prostia. De altfel, când am citit *Eseurile morale*, am regăsit, referitor la acest aspect, în încheierea capitolului “Ticăloșii”, următoarele considerații: “...ticălosul nostru de seculară tradiție și proaspătă înflorire este cu atât mai primejdios cu cât s-a înfipt mai sus. Să luăm mai ales aminte la cârmuitori și dregători. Măcar aceștia ar putea fi cumva înlăturați, cu prăsila lor cu tot.”

Discutând și dezbătând despre ticăloși, am susținut cu tărie (căci începusem să prind curajul pe care mi-l dădea încrederea pe care mi-o acorda) că nici ticăloșii, ca și cei răi din fire, nu au constanța opiniilor lor; azi sunt buni, mâine sunt răi, iar tocmai această inconstanță m-a făcut să citez din memorie un aforism eminescian, care spune așa: “Cel mai mare bine pe care cei răi îl pot face e de-a rămâne răi; numai persistența lor asigură victoria celor buni. Vai de veacul în care nici cei răi nu mai au caracter.”

Nu știa aforismul; nu-l găsisese nicăieri printre manuscrise, căci el se afla în original/unicat în fondul ipoteștean, vândut de eminescologul Augustin Z. N. Pop și dosit probabil din manuscrisele de la Academie. Nu s-a făcut că îl știe, ca mai apoi, chipurile, să-și aducă aminte de el, cerându-mi să-l vadă, ci a spus-o direct, fără ocolișuri că e prima oară când îl aude, iar când i-am relatat cum a ajuns la Ipotești, m-a rugat să mergem în fondul documentar căci voia să-l vadă scris cu scrisul Lui. Altceva ar fi făcut un artificiu și ar fi găsit o altă ocazie să-l vizualizeze, dar el a preferat calea directă, cea mai simplă cale, cea a onestității curate.

Multe am învățat de la acest om care înmagazinase înlăuntru-i pilde nesecate, multe și adânci. Dar nu numai deprinse din cărți, ci trăite, regăsite în experiența sa de viață. Nu făcea caz de ele: le știa și nu le plasa decât numai atunci când era cazul, când se potriveau locului și timpului adecvat. Nu făcea caz niciodată de cultura lui, căci pentru el cultura era ceva prin care își dura ființa, își consolida eul și simțămintele, pentru a evita răul în care puteai să cazi tu însuși. Dacă, prin absurd, ar fi fost nevoit să traverseze râul, pentru a ajunge la spațiul spre care tânjea, n-ar fi făcut-o decât pe râuri înghețate bocnă, nu se aventura pe ghețurile subțiri, nu-i plăcea să riște fără rost. Pașii lui erau cu măsură calculați.

Trecuse de mult de perioada încercărilor, iar pălăvrăgeala, sporovăiala pe marginea unui plan o detesta. Italianul numește aceasta *chiacherare*, iar lui îi plăcea cum sună, dar detesta conținutul termenului. Când făcea planuri avea totdeauna o țintă precisă, un ideal și discutam în baza unor jaloane clare deja existente în teren, altfel nu-i plăcea, cum se

zice, să vorbească în van. Din acest punct de vedere, el a fost acela care m-a învățat să învăț să ascult până la capăt interlocutorul, căutând să pătrunzi pe dinăuntru ce-ți spune. Când nu știi să asculți, n-ai nici o șansă să dialoghezi cu cineva. Și nici nu vei învăța nimic de la celălalt. Vei vorbi singur mai tot timpul. Ceea ce nu-i de dorit.

Asta pe de o parte; pe de altă parte, povestindu-i și distrându-ne de faptul că la orice întrunire, îndeosebi pe la nunți, eu aveam parte nu de unul care să-mi pălăvrăgească la ureche ca un bondar nevrinos, ci de doi, fiecare trăgându-mă de mână sau punându-mi mâna pe genunchi pentru a fi sigur că-l ascult. Până la un punct s-a distrat, dar în scurt timp, fără să mă violenteze, a pus piciorul în prag, zicându-mi: “Dacă lași ipochimenul să-ți pălăvrăgească, nu numai că n-ai să mai scapi de el niciodată, dar îți vei pierde timp și nervi fără nici un rost.”

În fapt, Petru îmi spunea ceea ce bunica îmi traducea prin expresia că în astfel de cazuri, *tai mâneca și fugi...* Nu trebuie să întâmpini cu bun simț un nesimțit, căci acesta nu te va asculta niciodată, oricâte argumente i-ai aduce și oricât timp i-ai explica. În general avea un dispreț suveran pentru superficiali, căci, spunea el, simulacrele nu durează mult.

Și-apoi mă învăța cum niciodată nu trebuie să mă las *amăgit de dezamăgire*. Era tare mândru de formularea lui, așa cum era mândru de numele lui. Pronunța Petru ca și cum era chiar întemeietorul bisericii de la Roma ori Petru cel Mare și să te ferească Dumnezeu să-i spui Creția cu accentul pe i, căci totul se transforma într-o catastrofă; atunci chiar țipa la tine: “Pe mine mă chiamă Créția, nu Creția !!” Avea, în aceste momente, alura unui voievod cu sabia în mână, gata să-ți taie capul. Și nu era departe de faptă...

Cât despre curajul de-a înfrunta primejdia de orice fel, dar mai ales pe cea din societatea în tranziție, care ne preocupa, mi-a vorbit într-o seară, la Ipotești, plimbându-ne prin livadă. Ne-am așezat pe iarbă și a început să-mi povestească de Corneliu Coposu.

Petru găsea să-ți spună ce avea de spus prin exemplele cele mai sugestive cu putință, căci era vorba de curaj și ce alt exemplu să-mi fi dat ? Analiza lucrurile pe toate fețele. Sustinea discuția cu atâta convingere încât erai ochi și urechi, teoretiza până când ajungea unde își propusese: nu poți să ai și să înțelegi curajul de sine dacă nu ai avut nici o tresărire la ceea ce-a suferit Coposu în iadul de pe pământ al închisorilor comuniste. Dacă n-ai respectul acesta și dacă nu vibrezi la suferințele unui astfel de om, nu vei putea niciodată să fii curajos în sensul propriu al cuvântului.

Cât despre prietenie, ți-o acorda în mod natural, firesc, dacă simțea că ceva vibrează în tine. Avea o sensibilitate pe care nu am mai întâlnit-o la altcineva; o fostă studentă a lui, Simona Toma, îmi povestea un fapt pe care l-am trăit eu însumi, la Ipotești. Chiar atunci când stătea cu spatele la tine, simțea ce faci, așa cum povestea Rusu Șirianu că i s-a întâmplat stând în cameră cu Eminescu. Avea un fel de „ochi al soacrei” de factură

intelectuală, care acționa la timpul potrivit. Dacă nu simțea vibrația aceea de care vorbeam mai înainte, îi erai indiferent, ori chiar te disprețuia, căci intrai în categoria celor proști, ori, din punctul lui de vedere, proștii nu pot dezvolta sentimentul prieteniei, ca și schizofrenicii, căci rapturile lor sentimentale nu-i lasă structural să evolueze în acest sentiment.

Deci mai întâi despre proști. El privea prostia ca pe un dat al naturii, dar nu voia să aibă de-a face cu ea. A rămas, totuși, surprins atunci când întâmplător am întâlnit un om săracuț la minte, internat la spitalul de psihiatrie din Botoșani, om care recunoștea că e prost, susținând sus și tare că e nevoie și de ei în societate. Am discutat mult pe seama cazului. Concluzia lui Petru a fost aceea că adesea îngustimea și puținătatea unei minți naște monștri. I-a făcut enormă plăcere când i-am dat citatul dintr-un fragment de proză eminesciană: “pentru o minte mare totu-i problem, iar pentru 75 dramuri de crier, totu-i sigur.” Grozav s-a mai distrat, deși nici astăzi nu știu dacă era bucuros că citam din memorie asemenea lucruri ori dacă se bucura de citatul lui Eminescu în sine.

În mintea lui, de câte ori era vorba de proști, el îi vedea ca pe niște bureți absorbânți de nimicuri și de false teorii, căci proștii, nu numai că ei singuri concep idei năroade cu repeziciunea glonțului, dar mai au și prostul obicei să nu se despartă de ele în ruptul capului. Ceea ce discutam atunci și întorceam pe toate părțile, scăpând câteodată și unele tânguile, am regăsit mai târziu în aceleași *Eseuri morale* deja menționate: “mare primejdie este pentru obște înălțarea proștilor în ranguri și dregătorii. Păcat de-o biată țară, i-ar fi fost de ajuns ticăloșii.” Spunea lucrurile acestea cu o satisfacție amară, știind că are dreptate, îndemnându-te, parcă, să nu faci niciodată ca ei, chiar dacă nu ești prost. În ceea ce privea „tânguilele” mele, mi-o tăia scurt: “Să nu ne plângem, Valentinuțule, am rezistat noi comunismului, n-o să rezistăm democrației ?”

În contrast cu caracterizările făcute leneșilor, adesea vorbeam despre vrednicie, iar exemplele curgeau din vrednicia celui mai mare exemplu al nostru, Mihai Eminescu. Câte nu ne aminteam... Aici concureau exemplele, căci poetul avea atuul celui care muncea cu asupra de măsură. Și, prin contrast, vorbeam vrând-nevrând de competențele zilelor noastre și de omul potrivit la locul potrivit, când în fapt totul se petrecea taman pe dos: “alegerea omului nepotrivit va fi tara pe termen lung a societății românești pentru multă vreme”, zicea, și cădea pe gânduri. Asistăm astăzi, la atâta timp de la trecerea lui în hotarele necunoscute nici unui pământean, câtă dreptate a avut.

În sfârșit, despre credință, Petru Creția avea o atitudine cu totul aparte. Din acest punct de vedere, l-am simțit și mai apropiat după ce i-am povestit că eu nu sunt dus de prea multe ori la biserică, dar că sunt un om credincios în sensul educației religioase practică și moștenită de la bunica, o ardeleancă aprigă, de structura Vitoriei Lipan.

A așteptat cu interes să termin ce am de spus, iar când i-am povestit că o colegă habotnică îmi tot cerea imperativ să intru în biserică, asigurându-mă cât de ușurat voi fi după aceea, s-a oprit din mers și m-a ținut cu privirea, căci avea acest obicei, mai ales atunci când îl interesa ce urmează. *Și ai fost ?* M-a întrebat plin de interes. “Da, am stat înăuntru ascultând preț ca la vreo douăzeci de minute, o jumătate de oră, iar când am ieșit, am fost chestionat, firește, de starea care mi-a fost creată.” Așteaptă răbdător să-i dau rezultatul. Răspunsul meu a fost unul sincer: “În afară de faptul că popa nu știe să vorbească, iar dascălul nu știe să citească, totul a fost bine...” A început să râdă ca atunci când mă puneam să imit în grai moldovenesc accentuat cum se complimentează camionagii moldoveni atunci când au un accident.

Seara, după masă, mi-a amintit, distrându-se, replica mea nu tocmai... bisricească, urmând să facă o discuție întreagă asupra credinței. Acum, când povestesc, realizez faptul că atât cât a stat la Ipotești, nu l-am văzut rugându-se la icoane, în biserică. Credința lui era una care răzbătea la nivelul ideilor superioare, nu în practicarea gestului formal și nesemnificativ, gesturi pentru care avea jumătate dispreț, jumătate compasiune.

Având o înțelegere superioară asupra fenomenului, Petru a spus un lucru pe care nu l-am pătruns pe moment. A trebuit să treacă un timp să-l decelez, întrucât afirmația suna așa: “Dumnezeu este un garant al demnității umane”, iar fariseilor bigoți care cred că ești credincios doar prin gesturi le opunea în ansamblu teoria că o credință, oricât de pură și de intensă este, ea se situează dincolo de orice criteriu al răsplății sau al pedepsei. Cine recurge la orice fel de tranzacție cu divinitatea, nu are în nici un caz un cuget curat.

Scotea adesea *Vechiul Testament*, din care a și tradus în chiar perioada aceea, și-mi citea mai ales din *Corinteni*. Astăzi, pe de rost, nu mai știu decât cele trei virtuți teologale definite de Apostolul Pavel: “Acum dar rămân aceste trei: credința, nădejdea și dragostea”. Mai știu că le-a definit și comentat pe rând, dar nu-mi mai aduc aminte decât ce-a spus despre prima: că “este o minunată și fierbinte adâncime a sufletului nostru care rezonază unei nevoi adânci a naturii umane”. A mai zis apoi că ea, credința, nu poate fi cenzurată de intelect; ea trebuie primită ca atare.

Așa am primit și eu prietenia acestui om: ca pe un dat natural de care m-am bucurat mai mult decât mi-ar fi oferit cineva tot aurul din lume. Și mai mult decât atât, m-am bucurat când cu mâna lui mi-a scris pe o carte dedicația aceasta: “Lui Valentin, dinlăuntrul unui timp indestructibil și-al unui drag fără timp.”

Ființa Pururea Fiindă

1.

Înjunghie-se-vor între ceruri lumini
s'aducă
pe Împăratul hulit de cei
ce l-au încoronat cu spini.

Încolăci-se-va dragonul etern și înfinit
să rupă
Cuvântul aripilor de heruvimi
de cel care în Spirit s'a răpit.

Ivi-se-va bătrânul a șapte stele fiitor
în candelabre ascunzându'l
precum un soare'n care vei
înfățișa neantul lumilor.

Ști-vei că'n heptagramă îngeri păzitori
vor slobozi Cuvântul
pentru cei ce vor să îl audă
știind c'a doua oară nu mai mori.

Ascultă deci, în har și pace ce'i deschis
-două duzini de trepte-
surprinde-vor ca într'un nimb
smaraldul de viziune sau un vis.

Oceanul plutitor, izvorul de oglindă
va da pe îndelete
un semn și ochiul va deschide
Ființa Pururea Fiindă.

Un sul nici lung nici lat cu'Înțelepciune
'n manuscris
zări-vei pentru-o clipă
purtător de vrajă ori minune

cum din sigilii Împăratul, miel înjunghiat,
desface-va destinele ce ni's
cumplete profeții și căi de luat aminte
la timpul de mezat.

2.

Întoace-se-va din adâncuri jecmănite
un bălan pecete
ducând norii din genune
'ntre cununile-aurite.

Strâns în liniști, foc și pară de părea
roibul iese pe'ndelete
să numească fără nume
pe cel care'n tron ședea.

Negrul cal ivi-se-va la a treia lui strigare
de sigiliu desfăcut
n'am știut și nu pot spune
ce ființe plâng și care

moartea'n verdele-armăsar va duce
ciumă, foamete și fiare
ca să târâie'n copite
omenirea care fuge.

Doamne, câtă resemnare'n ceruri șapte,
îngeri adunați în cub
patru stâlpi sub piamide
vor deschide înc'o carte.

Nu'i nici vânt și niciun soare.
Înălța-se-va un duh
netrecând nici pe pământ,
nici prin frunze, nici pe mare.

Fiecare cer o surlă cântă răsturnând
munții'n ocean,
și planetele'n țărână
din duhoare lumea bând

căci și porii din fântână n'au ecou,
iar în clopot și'n spirale
germenii'nfiripă cuibul de alean
unde să se-așeze oul nou.

3.	4.
Și atunci deschide-se-va de pe Eufrat vadul miilor de oști; praf fi-vor și ziduri de cetate, sânge și cenușă un întreg regat.	Răsturnatu-m'am pentru ultima oară să mă bucur de vestea tronului aflat sub zodii unde-Atotputernicul se'nsoară
Sfărmatu-se-vor idoli de aur, argint, aramă, de piatră și de lemn în furtunile farmecelor lor ce'n curcubeu picioarele aprind.	preot fiindu'i spiritul divin – Cuvântul păstorit cu un toiag înnobilat în rodii, cu pâine și cu vin.
Ci doar în nemurire semn după semn aduce-vor un tom ce'i miere pentru duh, pelin pentru al trupului blestem.	Fi-voi, parcă eu, cheia adâncului ducând, poarta să deschid la'ntâia înviere, când cerul și pământul dispar în focul de'nceput și bând
În vaiete'ntreite a șaptea buciurare deschide-va'n arcă gâturi de balaur fără cap, bestii rătăcite în vâltoare.	din lacrimi tânguire, vaier și durere, șarpele flămând, intra-voi în cetatea, care vântul construi-o-va peste aceea care piere.
Coarne și coroane rostogoli-se-vor talaz în foc și în pucioasă din sânge elixir și mac, strigându-ne'ndurare într'un glas.	Cu douăsprezece chei voi fi chelar spre roza crucii câte trei și la pătratul lor toiagul meu de aur la temelie așeza-va câte un ashlar.
Și chiar de-ar fi prevestit temple'n ruină acel mag în numere și armonii cărând tăblițe scrise'n beznă din lumină,	Lapis philosophorum - fiecare poartă va fi cum este, cum a fost căci timpul unui Mare Înțelept și Faur s'a prăpădit în infinitul soartă;
eu tot aș fi plecat, în frunze vise să împart și omilii citindu-le pe scara dinspre cer, năvalnic printre sfinți și zei să tac.	nimic în cei doi arbori din Eden nu'și poate aminti un rost al fluviului miresei, Sofia, care orice rău sau vreun blestem
Vechea cetate'n ape scufundată 'n vrajă o voi vedea în avuții; ci sunt și-am fost în taină un mister, un miez de tâlc și fără coajă.	îndepărtează de templul din oglindă căci El luminează e; iar eu mă'nchin și sorb elixirele astrale, Ființa Pururea Fiindă.

SILVIA ANDRUCOVICI

New-York, un oraș în care m-aș întoarce

Plecam din România cu prejudecata europeanului față de Lumea Nouă, mai curând plecam indiferentă la călătoria ce urma. Mergeam pentru trei săptămâni în America, la New-York. De altfel, fusese propunerea lui Vasile să mergem să sfințim legătura noastră acolo și singurul entuziasm care mă mâna era cel al ceremoniei și al vieții noastre împreună de după.

Mergeam aproape fără țință și fără trasee sau întrebări hagiografice, fără dorința de a vedea ceva special, de a culege ceva nou... În mintea mea New-York era doar un oraș tânăr, orașul businessului și a sky-scraperilor, orașul lui *political correctness*, a bursei și al pragmatismului.

Am răsfoit, fără prea mare tragere de inimă cele două ghiduri de călătorie luate în valiză. La sosire pe aeroport, formalități, pașapoarte. Suntem preluați cu o mașină. În drumul până la locul de cazare apar suburbiile New-York-ului, cu case mici, aranjate simetric, cu scările în stradă, fără prea mari intenții de estetică urbană, arhitectonică. Eu, sceptică și aproape resemnată, gândesc la cele trei săptămâni ca la o vacanță în bibliotecă, adică un timp numai bun pentru lectură. Rămân doar cu excitarea evenimentului logodnei mele cu Vasile.

A fost însă, cu totul altfel. Prima impresie despre New-York: nu e real, nu poate fi real, e butaforie! Am nimerit din greșeală în mijlocul unui studio de filmare, se toarnă un film! Totul e mare la propriu! Clădiri înalte, care se elansează spre cer ca niște rachete gata de decolare, grațios, fără aspect greu-gri-muced-umed, cu scări exterioare care-mi trezesc amintiri din lecturi, Salinger, Kerouak..., mașini de cel puțin două ori mai mari decât cele văzute de mine pe șoselele Europei, străzi largi, bulevarde vesele neostentativ. New-Yorkul o pădure de oțel, noaptea, o peșteră cu stalagmitele strălucind electric... Curios, această senzație de mare, de înalt are o smerenie, este apropiată omului, nu strivește, nu te simți mic. Prin pădurea de faguri umani, tăiați în forme perfect paralelipipedice, vezi lumina zilei, aceasta își face loc cu ușurință, rar apar colțuri umbrite. New-yorkezii, oameni pașnici, dornici să te ajute, să te îndrume... Unii mai precauți ne întreabă dacă ne-am mutat de curând în cartier. Totul cu un aer de parcă s-ar fi întâlnit cu niște vechi prieteni. Și iarăși rostogolesc lecturi prin cap, de data asta *America* lui Kafka. Da, Kafka avea dreptate! Eu îl bănuiam doar de geniu scriitoricesc!

Oamenii îmi par frumoși, indiferent de culoarea pielii lor, decenti, aproape excesiv de decenti, fiecare cu preocupările lui, dar cu o solitudine maximă pentru un călător sau un vecin aflat la nevoie. Îmi amintesc de

corectitudinea politică și constat, în ciuda lecturilor cârtitoare, că pentru îmbălânzirea speciei umane, a fost o metodă foarte bună. Se vede totuși, că Dumnezeu nu și-a epuizat toți așii din mânecă în ce privește salvarea omenirii! Asta, în caz că l-ați fi suspectat pe Dumnezeu, că ne-a uitat aruncați pe o planetă mică sau pur și simplu că doarme!

Prima zi: coborâm la stația de metrou 5th Avenue. Mă simt un fel de Alice într-o pădure seculară. Central Park. Un parc imens, un parc în care te simți bine, chiar și în colțul homeleșilor, care-și trag propria avere într-un căruț, dar care au o privire blândă și mult prea civilizată pentru niște oameni al căror loc e unul atât de marginal! Bănci largi și iarbă pe care te poți odihni în voie. Colțuri cuminți, liniște, oameni care-și fac programul sportiv, alții care, într-o pauză, mănâncă sau chiar trag un pui de somn pe iarbă. Părinți cu copii, bunici la programul de jogging, tineri grăbiți în costume *office*. O grădină zoo cu foci, pinguini, urși polari și alte fiare(!). Verdele ne inundă căile respiratorii, forțează rodopsina ochilor, aproape că e tactil... Vasile îmi face poze, una după alta. Una cu statuia lui Andersen și trei mici școlărițe care, cam ireverențios, studiază intens pe autor și grupul statuar, cățărându-se pur și simplu în brațele sale. Printre poze, Vasile mă sărută foarte îndrăzneț, pentru lumea asta atât de decentă. Veverițe, multe veverițe. Vasile mă face atentă: sunt periculoase, pot să muște. Încerc un hot-dog... Ziua se termină cu un sentiment de fairy-tale, de încântare !

A doua zi la Metropolitan Museum: ne rătăcim căutând El Greco, Vermeer. Sălile acelea uriașe pline de artă în stare pură, distilată, mă apasă sufocant; la gândul ca n-o să ajung să le gust pe toate, încerc o mică angoasă și iuțesc pașii. La un moment, obosiți, ca niște maratoniști naivi, fără experiență, renunțăm și ne retragem la o cafea americană servită artistic... Deh, la muzeu! Și încă ceva, mă îndrăgostesc rapid de cafeaua americană, slabă și cu lapte ! E o minune, blândă și revigorantă!

Apoi, în altă zi, tot la Met, sarcofage, temple egiptene, temple budiste, șintoiste... Rămân cu gândul la o eșarfă din mătase albastră pictată cu valurile lui Hokusai.. Hălăduim câteva zile prin Met, grație legitimațiilor noastre de jurnalist, care ne permit să intrăm fără plata biletului! O mică muștrare interioară, pe care mi-o fac în sinea mea abia acum: puteam măcar un bilet să plătim! Urmează Guggenheim Museum, Muzeul de Artă Modernă, Casa Singer, Casa Nicolai Roerich...

Zilele glorioase continuă cu un concert la Carnegie Hall. Am emoții în sala aceea imensă, în care au cântat celebrități... Îmbrac o rochie albă, afară e soare, cald, în ciuda lui octombrie. Am o stare de logonă, de bucurie neînchepută încă. Mă simt bine în sala de concert, la fel pe treptele de la intrare, așteptarea muzicii mă aruncă în altă stare. Emoții bune! De altfel, Vasile zice că emoțiile mele la muzică sunt foarte asemănătoare cu stările mistice! Sala are o acustică excelentă, deși suntem la ultimul nivel de logii. În pauză, la o cafea facem glume pe seama fusului orar, scenarii

hollywoodiene cu noi doi adormind în marele oraș, în locuri interzise, săli de concerte, banchete rococo din muzee celebre, catedrale gotice și mai puțin gotice, CNN făcându-ne celebri peste noapte, manșetele ziarelor de a doua zi: doi români arestați de poliția N.Y. pentru că au adormit în Sala egipteană la Metropolitan Museum! Simțim o oboseală plăcută.

O scurta vizita pe Long Island cu un vapor uriaș, apoi Statuia Libertății! Familii de americani, care merg spre Liberty Statue, arătând cu mândrie copiilor simbolul Americii.

Vedem o paradă vie și emoționant-patriotică de Columbus Day, ziua lui Columb! Americani veseli, școlărițe cântând la clarinet, care alegorice. Mulțimea de pe margini, veselă, agită stegulețe cu drapelul american, se fac multe fotografii. Ne pozăm și noi, purtăm chiar niște tricouri cu declarații: I ♥ NY.

Urmează incursiuni în China Town și în Bronx, locuri unde ajungem inocenți și curajoși, ignorând sfaturi potrivnice, precaute sau îngrijorate. China Town, un petec de Asia importată în N.Y. Aspect de bazar excentric, rochii de mătase roșie, atârând în soare la ușa prăvăliei, mici pescării întinzându-și spre trotuar galantarele cu roadele oceanului, aprozare care vând fructe de lichee și mandarine, temple budiste și chinezuți mici la statură, care încearcă să-ți vândă o ședință de presopunctură, supe de tăieței și pachetele de primăvară la restaurant. Bronx cu catedrale uriașe și aromă gospel, negri frumoși, cu aer boieresc, demn.... Locuri exotice, cărând după ele morfismul națiilor predominante.

Manhattan! Centrul cu anticariatele pe mai multe nivele, noi răsfoind în trecere o carte, un album. Piața cu mere, struguri, cidru și minunata plăcintă cu afine! Orașul care coboară spre Atlantic, senzația de tihnă, de ziua a șaptea!

Șezătoare literară cu românii la Cenaclul de poezie al Pr. Theodor Damian. Preot cu salon și parohie literară!!!. Preot bun, poet și deștept pe deasupra. Pentru început, am un sentiment acut de neașezare, nu mă simt deloc acasă.. Norocul meu e armeanca Seta, soția lui Virgil Negoită, care mi se alătură. Cu Seta ne-am cunoscut în apartamentul lor de la New York, cu un perete plin cu poze din călătoriile lor prin toată lumea, de unde rămân cu amintirea gustului minunat al lichiorului de ciocolată Godiva !

Starea mea se schimbă, înfloresc brusc de bucurie, când Pr. Damian face o introducere caldă și măreață, cu un entuziasm molcom, boieresc și o cuviință de pe vremea bunicilor. Iar părintele, chiar are o mustață boierească! Urmează invitații, Andru vorbind despre literatura americană a românilor și românii americani vorbind despre Andru!! Se lansează cărți, se elogiază mult, se critică foarte puțin! Am impresia unor reciproce exerciții de admirație. Dar nu sunt deloc gratuite, chiar se joacă la carate înalte! Gazda excelentă, invitații ilustrisimi! Virgil Negoită scriitorul-savant serios-jucăuș, care a revoluționat știința și filosofia cu a sa teorie a

vagului. Vag– fuzzy, hmm! Regret enorm că nu l-am iscodit despre această teorie chiar pe autor. Dar, din păcate, mă port uneori ca o provincială, îmi lipsește curajul. Mircea Săndulescu, scriitor român bun, cu o alură teribilist-adolescentină, Adrian Săhleanu, care este nu numai fiul lui Victor Săhleanu, dar a și tradus *Luceafărul* în limba engleză. Se vorbește cu entuziasm, cu aplomb chiar. Publicul se încălzește. O poetă, Amalia Călin, îl pune pe Andrușcu pe postamentul unui Eliade! Un Eliade postmodern! Se dezbate conceptul de postmodernism. Viziunea savantului Negoită și a preotului Damian despre postmodernism: întoarcere, întoarcere la sănătate, la tradiție, așa ca a bolnavului după boală!

Mă uit mai atentă la românii din Queens. Încercând un firesc de american, trăgând însă după ei o coadă superbă mioritică. Unii criticând New York-ul, traficul, americanii, străzile... Alții, sincer încântați, înfigându-și rădăcini adânci în solul primitiv american, cumpărându-și proprietăți, cu fii licențiați în universități celebre, indignându-se la vederea arabilor, temându-se încă de cripto-comuniștii României. Atât de imperfecti că ți-s dragi. Simpatice tare românii din Queens! Toți înarmați cu flashuri și aparate sofisticate de filmat. Un arsenal întreg. Ni se fac poze, frontal, din profil, șezând, râzând... În viața mea nu mi s-au făcut atâtea poze dintr-o dată!

Asta a fost o idee despre New York.

Și încă ceva, dacă vreodată mă va lovi vreo boală care să-mi afecteze memoria, cred că nu voi uita apusul de soare la New York. Blând, soarele mare, roșu, coboară în fața ta, strada se umple de o lumină galbenă, aerul devine cald și bun. Linia orizontului dreaptă e atât de aproape, încât crezi că o poți atinge dacă întinzi brațul. Orașul își trage răsuflarea, bărbați și femei se întorc acasă după o zi de muncă, în capul meu își fac loc străfulgerări din lecturi adolescente, Withman, Kafka cu *America* lui! Ce să fac, nu pot scăpa încă de condiționările astea culturale! Dar nu pierd gustul momentului. Trag aer în piept, rămân cu soarele acela în ochi și în cutia toracică. Și chiar îl iau cu mine... În plus, New York este orașul logodnei noastre, orașul în care veșnic mă voi simți îndrăgostită!

Vibrații

I

Fiecare individ este însuși eroul său. În bătălia pentru supraviețuire, el își acceptă calitățile și defectele. Sincer, cinstit, ori nesincer, duplicitar, individul se angajează în bătălia pentru supraviețuire, înfruntând neprevăzutul, primul, cu fruntea sus, senină, și cu încredere în puterea luminii divine, celălalt cu fruntea plecată și încruntată, lipsit fiind de încrederea în propriile sale fapte. Această antiteză a caracterelor umane se reflectă la fiecare pas, având rădăcini adânci în mileniul primordial. O viață trăită cu încredere în Marele Necunoscut, mi-a scos la lumină Adevărul ascuns în lucruri și fenomene, în aparență cunoscute.

Drumurile pe care ne adâncim în abisul cunoașterii, nu sunt altceva decât o reflectare a faptelor noastre în lumina la care ne-am înhămat în zorii fiecărei zile, din instinctul de supraviețuire. În urma noastră vor rămâne ca amprente ale propriilor noastre însușiri, nesfârșite sigilii ale ființei noastre. În aceste sigilii se va putea citi că viața omului este dirijată de forțele Binelui și ale Răului, existente în elementele contradictorii ale sistemului socio-energetic. Ființare dirijată, omul își poartă destinul, contemplând realul convertit în ireal. Atras de acest ireal, omul își creează o simbolistică proprie, pe măsura spiritului său imaginativ.

II

În singurătate, gândul curge mai intens, întrebările vin în avalanșă, înăbușind tăcerea și eliberând strigătul. Melancolia naște elegii, speranța strigă de la celălalt capăt al lumii, pe când ceața dispare în verdele plin de viață al grădinii pe care o cultiv. Absent dintr-o comunitate devastatoare, ar și semăn, îmi îngrijesc arborele speranței, cu gândul la fructele lui regeneratoare. Florile ce le-am sădit cândva, mă privesc triste, fiindcă nimeni nu le mai admiră. Lumea a devenit insensibilă, dezinteresată de parfumul lor. Oriunde nu te aștepți, monștri răspândesc focuri satanice, mistuitoare de idei și speranțe. Iubirea umblă cernită prin lume. Florile se cutremură. Regina nopții, poezia sufletului meu, și-a închis petalele negre de fum. Privighetorile cântă imne de slavă către Dumnezeu.

III

Într-o noapte am plecat prin întuneric. Am ajuns la limita dintre viață și moarte. Îmi trăgeam sufletul spre lumină, băjbâind cu bastonul *Cunoștinței*. Mersul meu atingea marginea unei prăpăstii. Acolo era groapa omenirii trecute. Deodată calea se luminează. Aș fi dorit să disting chipuri

cunoscute. Dar trecerea mea devenise atât de rapidă, încât ochii mei nu mai puteau cuprinde imaginea acelor chipuri. Un fulger mi-a luminat gândul. Dinainte mi s-a așternut o cale înspre viața cea nouă.

Scrisoare de adio

Zorii dimineții îmi limpezesc cugetul. O imensă fâșie de lumină mi-e calea înspre Marele Necunoscut. A sosit timpul să spun adio tuturor celor cunoscuți, ființelor, lucrurilor și păcatelor săvârșite de lumea prin care am trecut de la naștere și până în clipa de față, jocurilor de-a războiul, urmate de mari distrugerii. Nu voi păstra în sufletul meu nimic din imaginea focurilor satanice. Nu voi lua cu mine nimic din nimicniciile cunoscute. În schimb, voi purta pe lungul meu drum suferința ascunsă în inocenta cămară a biruinței.

Când poarta singurătății va fi deschisă de îngerul cu aripi de albatros, o imensă fâșie de lumină va ieși din sufletul meu gânditor. Până atunci voi spune adio florilor pe care le-am sădit, izvoarelor limpezi din care am băut apa vie țâșnind din pietrele Muntelui Gând, frumuseților pe care le-am admirat ca pe niște minuni ale lui Dumnezeu, primelor mele iubiri și dragostei ce m-a însoțit fără preget, ajutându-mă să înving obstacole ce mi se păreau de neînvins. Semnalele ce le voi trimite, le veți găsi în culoarea verde a firelor de iarbă, când vântul de primăvară le va atinge cu mângâieri calde, în stropii de soare și în fulgii de zăpadă, în cântecul prîvghetorilor și în sunetul de clopot al mănăstirilor din noaptea Sfintei Învieri.

* În cercuri concentrice se extinde firul vieții până la poarta către lumea nevăzută, călăuzită, după închipuirea noastră, de toiagul Marelui Păstor.

* Fiecare om poartă în sine, fără să simtă, clipa fericirii, fiind sedus de propriile pasiuni, care îl doboară.

* Tentațiile sunt impulsuri de voință, dincolo de pragul rațiunii. A fi rațional, înseamnă a cântări de două ori, înainte de a lua o hotărâre definitivă, fără a trece dincolo de limita acceptată de legile naturale sau convenționale. Omul irațional își creează o lume absurdă, în care se complăce în ipostaza de participant absolut.

* Curcubeul este un ștergar vărgat pe pânza albastră a cerului, udată de lacrimile lui Dumnezeu.

* Învins în bătălia vieții, omul își pune speranța în Dumnezeu, înțeles ca Marele Necunoscut, așteptând o minune salvatoare și fără să știe cine este el însuși, omul moare singur și însetat de cunoaștere.

* Cucuveaua este un aviator cu aripi, gata de zbor. Ochii cucuvelei mi-au luminat nopțile copilăriei și m-au urmărit în toate vârstele. Cântecul

ei e un semnal de alarmă, pe care numai o femeie inteligentă de la țară îl poate descifra și înțelege. Mama mea se temea de cântecul cucuvelei.

* Abuzul este un act inuman, pornit din infatuare și lăcomie. Omul abuziv este acela care și-a pierdut simțul măsurii, dacă l-a avut, încălcând bunul simț cu brutalitatea nepăsării. Repetat, abuzul poate face din om un ucigaș incorrigibil și un dăunător al civilizației.

* Omul inteligent care și-a pierdut sufletul e un robot în carne și oase, capabil de monstruoziități incommensurabile. Cicicov, eroul din romanul *Suflete moarte* de Gogol, e prototipul unui asemenea om. Fără suflet, inteligența omului e ca un pom fără sevă.

* Suferința este o stare de durere provocată în contra voinței omului, fără ca omul să poată anticipa binefacerile și bucuriile ce i le va aduce. Filosofând pe tema suferinței, celebrul poet Rainer Maria Rilke, se întreba metaforic: „Nu e suferința folositoare atunci când plugul de fier / e gata și în siguranță să taie o altă brazdă – / nu e suferința binefăcătoare? Și cine este ultimul care întrerupe toată suferința noastră? // Cât de mult e să suferi. Când a fost destul timp/ să fim atenți la emoțiile noastre iluminante? / și încă recunosc mai bine decât oricine care va fi înviat, câtă biecvântare este” (Poemul “Suferința” în *Paris, Toamna 1913*, traducerea mea - G.B.).

* A fi sentimental este o caracteristică a ființei umane sensibile la lumea din afară. Marii poeți au început prin a fi sentimentali, dar atrași fiind de lirica obiectivă, ei nu au renunțat definitiv la lirica subiectivă. Un fenomen ilustrativ îl reprezintă poetul Arthur Rimbaud. La un moment dat, poetul s-a lepădat de lirica subiectivă, deși va continua să o practice. Influențat de Charles Baudelaire (din *Le spleen de Paris*), el a simțit nevoia să devină „altcineva” în poezie, din „dorința de a ajunge la necunoscut, printr-o dereglare a tuturor simțurilor” precum în celebrul poem „Barcazul beat”, care încheie prima fază a creației sale.

* Destinul ca experiență de viață în cele mai diverse planuri și detalii ale cunoașterii de sine, îl putem descoperi citind cu atenție poemele argentinianului Jorje Luis Borges, rămas orb la vârsta de 50 de ani, dar continuând să trăiască până la până la 87. Obsedat de propriul destin, poetul își pipăie fața, pentru a-i simți conturul și trăsăturile. Deodată, un licăr de lumină îl pătrunde, inspirându-i aceste cuvinte: „Am făcut din părul tău / culoare de cenușă și în același timp, aur. / Zic din nou, că am pierdut nu mai mult / decât inconsecventa piele a lucrurilor./ Aceste înțelepte cuvinte vin din Milton, și sunt nobile, / dar apoi gândesc despre litere și trandafiri, / Gândesc, de asemenea, că de ar fi să-mi văd trăsăturile, / Eu aș cunoaște cine sunt, această prețioasă după-amiază” (Din poemul “Un om orb”, ciclul *Nesfârșitul trandafir*, 1975, traducerea mea – G.B.).

Iubitului meu adormit

*Tu dormi de-o vreme.
Cărrările cărei dimineți aștepți
Fața să ți-o limpezești,
Ochii să-i deschizi?*

*Altă dată din irișii tăi fulgerând pe sub gene,
Căprioarele tinereților
Au găsit dulce otrava
Săgeților încordate asupra-le ținut, cu nerv.*

*Bucurie și fior dezvăluind,
Prințule care ai fost o dată căprior!*

*Acum toate florile din jur
Îți par palide, ofilite,
Nu mai există nici parfumul clorofilei,
Nici mirosul aspru al vântului de aprilie...
Respirarea ta – echinocțiu între două cruguri!*

*Pe fața ta, iubite, și-au lăsat aspru urma,
ierni, și primăveri...*

*Apele au înghețat dintr-o suflare rece,
mai apoi primăvara ți-a picurat polenul ei
peste pleoapele închise.*

*Ca anii de lungi clipele fără tine,
În tăcere.*

*Mă apropii,
Cu rana-mi sângerândă, picur pe fața ta
Lichidul cald și roșu al vieții,
Să-ți dau suflarea salvatoare,
Din neantul care mă pândește lacom.*

*Te ridică dar, revino, mai încoardă arcul o dată!
Mai rănește-mă de asta ți-e voia,
Hăituiește-mă, rănește-mă, iubește-mă!
Dar, trăiește!*

*Soarele te învăluie în mantia sa de raze,
Tu surâzi de pe celălalt mal,
Apoi dispari adânc în pădurea de argint!*

*Iubitul meu,
Căprior cu inima de abanos!*

Cazul Bogdana Serafim (fragmente)

„Cum să pui ceas de perete în biserică?!” – aud glasul lui Bogdan și indignarea lui. „Ceasurile, în biserică, tulbură comuniunea cu Dumnezeu, te aduc în lume, în timp profan. Se uită creștinul la ceas și socotește că mai sunt douăzeci de minute până se termină slujba. Iese din timpul liturgic, nu mai participă la slujbă, se tot uită la ceas. Cum poți să măsoari eternitatea cu minutarul?!”

Tresar. Parcă e discuția mea de odinioară cu Miruna. În alte cuvinte, aceeași indignare...

– Da, vorbim de Chronos și Kairos, adăugase domnul David Iordan. Kairos, timpul crucial, când Dumnezeu lucrează asupra noastră, prin harul Său, în biserică. Biserica e locul înălțării din slavă în slavă!

Bogdan se entuziasmează. Îi văd strălucirea din ochi:

– Înălțare din slavă în slavă! Ce frumos spui, măi David! Auziți, ce frumos! Superb! „Din slavă în slavă!”

Tresar din nou: cu doar trei zile înainte scrisesem, gândindu-mă la Bogdan, un poem care se încheia așa: „Cuprinde-mi în umbra ta, umbra,[...] Până când amuțitele inimi vor începe să bată/ – clopotul mic, clopotul mare,/ clopotul drept, clopotul stâng –/ A înălțare... în slavă”.

Aveam să schimb, în seara aceea, după întâlnirea noastră, ultimul vers: „A înălțare... din slavă în slavă”.

Asta se întâmpla anul trecut, la întâi decembrie, într-o zi de luni, zi oficială de sărbătoare și de odihnă. A venit în cetatea mea de sub tâmpla muntelui, fără să mă anunțe. Ne întâlnim, totuși. Domnul Iordan mă sună seara, pe la opt și ceva, și mă invită în oraș „Dacă ai timp și nu e prea târziu pentru tine, și dacă îți face plăcere, sunt cu Sandu Mantea, un prieten neurochirurg, o să-l cunoști. Este cu noi și Bogdan Svoboda. Vino și tu, ne întâlnim lângă fântâna arteziană din centrul vechi. L-am căutat și pe Ducu, dar a plecat la socri”.

Încep să-mi tremure genunchii auzind că Bogdan e aici, mă așez pe scaun, în timp ce îl întreb pe domnul Iordan la ce oră să fiu la fântână. „La nouă e bine pentru tine? Poți să ajungi?” „Da, sigur, e bine, voi veni!” . Mă grăbesc să închid și fug la toaletă. De emoție, ca pe vremuri, în studenție, înainte de cele mai grele examene, mi-a cedat stomacul. Tremur din toate încheieturile. Bogdan e aici și nu m-a anunțat! Mă îmbrac rapid și chem un taxi.

Cu doar două zile înainte, sâmbătă, fusesem eu în cetatea lui Bogdan, tot fără să-l anunț. Mă invitase Peter, care a ținut acolo o conferință și nu rămânea în țară decât de pe o zi pe alta. M-am dus,

bucuroasă de revederea cu prietenul Peter, dar și cu speranța că îl voi reîntâlni pe Bogdan, așa, pur și simplu, pe stradă sau prin vreun magazin, dacă stelele se vor îndura. Sau în Grădina Botanică, sau în parcul pe unde spunea el că duminică, uneori, „coboară îngeri, într-un fel de procesiune a iubirii”. Am umblat prin oraș, am rătăcit pe străzi, prin magazine, prin parc... Nu ne-am întâlnit. N-a fost să fie.

Am vorbit mult cu Peter atunci, după conferință. Am plâns, fără lacrimi, pe umărul lui. I-am spus lui cât mi-e de dor, cât de mult îmi doresc să-l reîntâlnesc pe Bogdan. Peter s-a mirat: „De ce nu-i spui că ești aici?! Sună-l și spune-i!” „E greu, Peter, tare greu. Bogdan mi-a spus la telefon, cu ceva timp în urmă, că are necazuri mari și grave, nu știu – n-am nici cea mai vagă idee despre ce necazuri e vorba, pot presupune orice. Mi-a cerut, m-a rugat să-l înțeleg că are nevoie de un răgaz de tăcere și de singurătate. Mi-a spus numai că sunt lucruri despre care nu-mi poate vorbi decât privindu-mă în ochi și ținându-mă de mână, cândva, într-o zi..., când o să-mi spună *tot-tot*. Era atâta tristețe în glasul lui! Pentru mine, perioada asta pare nesfârșită, am îndrăznit să-i scriu de câteva ori și nu mi-a răspuns. De aproape un an am tăcut și eu. O să-l aștept, Peter, o să-l aștept...” „Tu știi cel mai bine. Mi-aș fi dorit să aud că te poți bucura de iubirea ta” mi-a spus Peter la despărțire.

Mă îndrept spre centrul vechi al orașului, aproape de locul terasei unde s-a lăsat asupra noastră, acum mai bine de patru ani, lumina frumoasei duminici de vară. Terasesele au dispărut, abia la sfârșitul primăverii se vor deschide din nou. E frig, prin aer se joacă de-a prinselele fulgi răzleți, mărunți, dar e o seară limpede, frumoasă. Mă minunez: zborul de confetti al fulgilor sclipitori vine din senin! Dacă privești cerul – e curat lacrimă, aproape sticlos, și se văd stelele! Să fie chiar aceștia fulgii de zăpadă despre care Bogdan îmi spunea că l-au învățat „răbdarea alergărilor după nimic” și cărora, copil fiind, obișnuia să li se confeseze?

În turla bisericii gotice răsună clopote vestind ora nouă.

Mai am câțiva pași până la fântâna arteziană, care doar vara își aruncă spre înalt eșarfele unduioase și foșnitoare de apă, când aud, de pe o străduță laterală, glasul lui Bogdan. Inima îmi zvâcnește năpraznic, mă opresc, mă întorc și aștept să apară. Îi întâmpin cu „Am auzit glas cunoscut și m-am oprit așteptând!” Ne îmbrățișăm. Bogdan îmi șoptește la ureche „tu transformi totul în poezie!”, iar eu n-am timp să-i răspund, tot la ureche – îmbrățișarea durează doar o clipă – că eu nu transform nimic, poezia este un dar divin pe care îl primesc de fiecare dată când noi ne întâlnim. Domnul Iordan mi-l prezintă pe Sandu Mantea. Facem câțiva pași agale prin centru, apoi ne oprim într-un local și discutăm, acolo, despre lucruri care nu au nimic în comun cu atmosfera de pub, ori poate tocmai atmosfera aceea ne inspiră să vorbim despre altceva decât ceilalți consumatori. Din

când în când, Bogdan mă privește și îmi spune în șoaptă că sunt frumoasă. Știu că nu sunt o femeie frumoasă. Știu și că Bogdan nu minte. Ceea ce vede el este starea mea lăuntrică, frumusețea ascunsă pe care o revelează iubirea. Suntem față în față și – mărunț gest intim pe care încercăm să-l ocrotim de privirile celorlalți – bem bere, pe furiș, din aceeași sticlă. Zâmbim, doar noi pentru noi. E un fel de cod ludic. Sandu povestește un caz de moarte clinică, pe care îl cunoaște el, personal, nu din legende. Au resuscitat îndelung pacientul, fără nici un rezultat. Colegii lui au propus încetarea procedurilor și declararea decesului. El a insistat să se continue resuscitarea. Într-un târziu nemaisperat, pacientul și-a revenit și a povestit că auzise tot, absolut tot ce discutaseră medicii, că ar fi vrut să le spună „Nu sunt mort! Nu vă opriți! O să-mi revin!”. Ce coșmar! Să nu poți comunica, să nu le poți spune că trăiești celor care te cred mort! Să strigi, fără să fii auzit! Poate că, într-un fel tainic, Sandu a auzit, totuși, strigătul mut, de aceea n-a abandonat.

Vorbim despre vise. Le povestesc că, prin iunie, cu aproape nouă ani în urmă am visat, de fapt am „auzit” o voce în vis (nu mi-am amintit, dimineața, absolut nici o imagine, doar vocea și cuvintele) care îmi spunea că mai am *de trăit nouă puncte*.

– Te-a înfricoșat visul ăsta?! mă întreabă, interesat, domnul Iordan.

– Nu, îi spun, pot înțelege prin *de trăit nouă puncte* orice, pot tălmăci și altfel, nu neapărat în sensul de moarte fizică. De pildă, pot înțelege că mai am *de trecut nouă probe* sau *de scris nouă cărți*. „Sau... o să-l mai întâlnesc de nouă ori pe Bogdan” – îmi șoptește inima și surâd nevăzut, la adăpost de privirea celorlalți.

Bogdan se entuziasmează (mi-a auzit bătaia inimii?!):

– *Nouă puncte!* Ce expresie generoasă! Câte înțelesuri poți să-i dai! Fantastic!

[O mai auzisem eu o dată, mai de mult, în previziunile Șanei, dar nu le vorbesc lor despre asta. Iar acolo expresia a avut sens temporal, s-au limpezit lucrurile când s-a împlinit sorocul.] [...]

Sandu are o idee salvatoare:

– Ca să poți păcăli visul, scrie opt cărți, o începi pe-a noua, o lași începută, apoi le scrii pe celelalte – a zecea, a unsprezecea...

Râd:

– Fii fără grijă, nu-i nevoie de păcăleli, că oricum nu plecăm de pe aici înainte de-a isprăvi ce avem de făcut, înainte de a ne împlini „misiunea”. Nu plecăm nici mai devreme, nici mai târziu, plecăm numai atunci când vine ziua și ceasul...

[Îmi amintesc, spontan, cuvintele lui Ducu Savin, când m-a trimis să întâmpin la gară delegația lui Bogdan: „misiunea ta, ca să zic așa, este să

iei direct legătura cu unul Svoboda”... Misiunea mea – să iau direct legătura cu Bogdan. Dar misiunea lui? Să mă... renască, să mă învieze de câte ori ne întâlnim, de câte ori vorbim sau ne scriem?! Să mă învețe? Să mă inițeze? Îl privesc în tăcere, păstrând întrebările pentru când vom fi doar noi.]

Vorbim, apoi, toți patru, despre taina morții, despre nepătrunsul ei. Bogdan povestește o situație crucială, un accident grav prin care a trecut, era să-l atingă aripa morții, și-atunci și-a dat seama că „moartea e frumoasă!”. „Estetica morții”?! mă întreb, îl întreb, fără să dau glas gândului.

Mă bucur de fiecare clipă a serii, de cuvintele lui Bogdan, de privirea lui. Îmi doresc, în taină, să li se facă somn celorlalți, să adoarmă cu frunțile pe mese și să rămânem singuri, să povestim. Îmi arătă, impresionat, un obiect de decor, pe peretele din spatele meu: o vioară, o vioară veche, frumoasă, care, captivă într-o ramă de lemn, tace. Parcă ar fi povestea noastră... Ceilalți nu văd vioara. Povestea care tace.

Mi-ar fi plăcut să mai discutăm, să-l provoc pe Bogdan să dezbatem și să aud ce-ar zice și domnul David despre „frumusețea morții”, nu doar despre taina ei cea adâncă, dar se făcuse târziu, trecuse de miezul nopții și am plecat. I-am scris, a doua zi:

Dragă Bogdan, după ce m-am urcat în taxi, am polemizat cu tine, în gând, despre „frumusețea morții”. Dacă prin moarte înțelegem deces, atunci cred că moartea nu e nici frumoasă, nici urâtă, nu e nicicum. E punctul zero, fără durată, fără însușiri. Ceea ce se află dincolo sau dincoace de ea... da, poate fi frumos, urât, bun, rău... în timp sacru, în timp profan.

Bogdana

Și despre mântuire am mai vorbit în seara aceea... Despre faptul că, zice domnul Iordan, nu te poți mântui dacă faci din mântuire o țință, un scop în sine, dacă o vânezi cu tot dinadinsul și te înverșunezi. „Tot așa e și cu iubirea”, adăugasem eu, fără glas.

Cronica romanului încă nescris

Este dificil să realizezi cronică pentru un roman deja lecturat, dar aproape imposibil pentru un roman ce urmează a fi scris. Și totuși este posibil când viitorul autor povestește romanul utilizând descrieri de peisaje și locații, dialoguri spumoase, personaje reale sau imaginare, reușește să păstreze “firul roșu” al acțiunii.

Romanul nescris al cărei cronică o scriu are trei personaje principale, veșnicii “Ea” și “El” și un martor, al treilea personaj principal “Naș”-ul, care participă la întreaga acțiune a acestuia. Acțiunea, o împletire de circumstanțe și evenimente mai mult sau mai puțin premeditate se desfășoară într-o succesiune de peisaje splendide, pe malul Mării Egee sau în munții Greciei. Sunt descrise zile și nopți “nebune”, scene hilare sau triste, fiecare zi sau noapte însemnând noi provocări, noi aventuri pentru personaje.

Oameni deosebiți, stiluri de viață complexe sau simple, filozofii de viață alambicate sau modeste, creează pe parcursul viitorului roman o diversitate de situații amplasate temporar și geografic, la timpul și locul lor generând coerență și curiozitate cititorului.

Viitorul autor va debuta târziu în raport cu vârsta biologică, fiind mereu ocupat, din copilărie și până la maturitate să trăiască sau să asiste la acțiunile cărților și nuvelor ce le va scrie.

În numeroase situații a povestit aventurile, trăirile, a descris locurile dar în fața hârtiei, de regulă cu pătrățele, inspirația literară a fost învinsă de problemele curente de inginerie sau management astfel încât până la această “cronică” a adunat o sumă de schițe și scheme pentru romanele ce le dorește scrise cât mai curând. Atunci când vor fi scrise și publicate sperăm să vă aduceți aminte că ați citit deja “Cronica romanului încă nescris”.

Acțiunea începe într-un București anost, într-o vară toridă, printr-o discuție între “El” și “Naș” purtată o bună parte din prima noapte. Continuă cu un drum interesant, plin de peripeții și peisaje atrăgătoare până în Grecia, pentru o întâlnire cu “Ea”, plecată împreună cu o gașcă în vacanță. Halkidiki, frumoasa peninsulă grecească oferă noi ocazii de plimbări, discuții filozofice și aventuri. Totuși după Ouranopolis este vital să vizitezi Meteora, aventură nouă în care “El” și “Naș”-ul se implică fără rezerve.

Dar, deoarece zilele și nopțile au consolidat prietenia și spiritul de aventură, cei doi se hotărăsc să continue peripețiile în Atena și Pireus câteva zile. Programul, sau mai bine zis lipsa unui program generează noi situații ce merită savurate.

Cu un pașaport deteriorat la Consulatul Americii cei doi se despart într-un târziu, unul pornind spre Rhodos și America iar celălalt spre România, cu o oprire plină de angoase și durere, de o zi, la “Ea”.

Cum se încheie această aventură urmează să constatați singuri.

MARIANA FLOAREA

Secunda liturgică

*secundă
a unei zile
a unui timp deja trecut
când m-ai privit
când te-am privit
prin ploaia tandră și fericită
a acelui anotimp
fragil și misterios
acea secundă
a unei priviri
ce se învață târziu
și pentru totdeauna
secunda liturgică
a acelui timp fragil
și misterios
printre trecătorii rari
în piațeta mică
a marelui oraș.*

Locuiesc într-o lacrimă

Mamei mele în mmemoriām

*Locuiesc într-o lacrimă de când ai plecat
Cerul meu e aplecat într-o parte
Văd prin ceață un vapor scufundat
Țărml mării e tot mai departe.*

Suntem lumină

*Suntem lumină din lumină
Trăim etern în corp subtil
Noi, vinovații fără vină,
Cu suflet veșnic de copil*

*Murim, dar dincolo de moarte,
Nu e nici spațiu și nici timp
Meniți de-acuma altei soarte
Ca-ntr-un etern, senin Olimp*

*Scăpăm de chinga grea a humii
Ne înălțăm plutind la Cer
Spunând un grav "Adio" lumii
Intrând în zona de mister*

*Trăim vremelnic pe pământ
O clipă-i viața noastră toată
O frunză-n zbatere de vânt
Ce nu-nfrunzește niciodată*

*Etern doar sufletul există
Esența pură a lui A Fi*

*De-aceea, Mamă, nu fi tristă
Eu cred că ne vom regăsi*

*Suntem lumină din lumină
Trăim etern Acolo, Sus,
Eliberați de orice vină
Vecini cu Dumnezeu-Iisus.*

*Plutesc pe ape-ntinse, fără țel,
Corabia se mișcă la-ntâmplare,
Catargul poartă negru un drapel
E doliu-n suflet și în calendare*

*O lacrimă e marea de durere
Și peștii plâng, o lacrimă e luna,
Și plâng și eu, dar nu mai am putere
Să te aduc aici pe totdeauna*

*Dar simt că locuiești mereu în mine
Din suflet niciodată n-ai plecat
Curând-curând mă întâlnesc cu tine
Pe câmpu-acela verde, luminat*

*Și vom fi iarăși, Doamne, împreună
Așa cum am mai fost la început
Lumina ta ocrotitoare, bună,
Va fi și-n ceruri, pentru mine, scut.*

Femeile

*Fericiți cei care pot vedea orașul
dimineața devreme când se deschide poarta morților
unde intră și iese masa din lemn cald
unde se dansează orbilor
dormitând peste bolovani*

*și unde-ți văd umbra
tocmindu-se pe cerneluri și hârtie pergament
doar o clipă trece îngerul murdar pe aripa dreaptă
el joacă rolul de vindecător peste fluviul despărțit de oraș
el respiră cu oglinzile odată
el pășește cu peștii odată
el strigă cu vinul la unison
purtând la subțiori femeile voluptuoase
ale bărbaților trecuți.*

*o altă zi dispare sub orizont
eu continui să fiu locuitorul sinapselor
din creierul tău până la capătul lumilor
paradisul se face scrum și îl aduni într-o cutie de ness
aerul
îți face semn să te ridici și tu te uiți uimit
auzi ronțăitul viermilor de mătase și vezi furtunile sălbatice
care vin
care vin
smulgând radăcini și aripi.*

Până acolo

*Dacă stai nemișcat
auzi cum oasele îți cresc și
se mută la marginea unui munte
acolo fac un alt om cu bătaile
inimii invers
puse ca să nu te recunoști*

*dacă ai puterea
să te târăști până acolo.*

Dincolo de galop rămâne gura uscată și golită de sunetul metalic
al fierului izbit de fier
apa lingând pardoseala uleioasă și foșnetul uscat al ierbii
dacă picioarele se transformă în măr și mâinile cresc până
peste marginea câmpului, corbii se vor transforma în resturi de culoare
printre apele transparente în care mă pierd noapte de noapte
dar tot n-am reușit să înțeleg pofta întunericului și
dansul nebun al zăpezilor peste trupuri.

Ea cerșește cu mâna descarnată cu genunchii lipiți de gheța murdară
a trotuarului
te trage de haina de catifea dar te faci că nu o vezi
mărești pasul și izbești dosul palmei. Ochiul se face fântână
deschisă grotesc albastru negru

câini sfâșie carnea uscată și răsuflarea călărește vântul
pocnetul scurt al nopții desface candelabre
dar acum cineva numără locurile
unde se poate bea
poate peste trupurile nemișcate ale copacilor căzuți.

Când văd câmpurile de lavandă îmi vine să plec
peste umerii bisericilor franciscane
îmi pun aripile și mă arunc de pe blocul tău cu 10 etaje.
aerul se rupe în bucățele roz și mi se prinde în păr
plutesc aiurea și țipătul păsărilor îmi biciuie obrazul.

De fiecare deget mi se prinde câte o cutie de pantofi colorați
dar ce să mai fac cu ei acum într-o bună zi voi ajunge zburând la tine
și voi asculta cu atenție tot ce ai de spus
poate că vom fi la Cannes sau în Alsacia
eu voi fi maxim de atentă la cuvintele ce ies din gura ta
și voi privi adânc în ochii tăi
în ochii tăi
în ochii tăi.

Cerneluri

Duhovnicului meu, Th. D.

*Cerneală sau lichidul
de înmuiat penița din toc
de scris pe hârtia albă
în chip de amăgire
întru nemurirea gândului joc*

*Pe când noi scriem istoria
războaiele / moartea mare
doar în cerneală roșie
iar pe cea mică în negru
din neagra plecare*

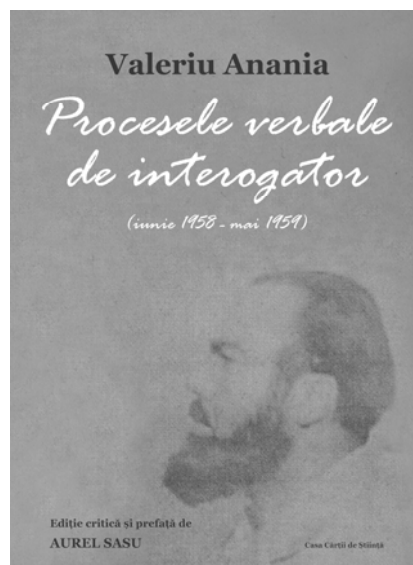
*Cerneală sau starea de doliu
de înmuiat sufletul celui rămas
în negrul morții celui dus
de scris pe zilele albe
în semn că nu ne îndoim
de mila Celui de Sus*

*Ea caligrafiază poemul existenței ei
cu cerneala albastră a solitudinii
în apa cea verde cu planctonul mărunț
al apelor dintâi deasupra cărora
se plimba Dumnezeu liniștit și cărunt*

*Cerneală cu același nume - Sepia -
botezând învăluirea/negraba
ființei hălăduind
între cerul și pământul
pe care le poate da apa*

*Nume sunând feminin
scriind în adâncuri tulburi
poemul colorat sibilin
din curajul (citește „setea de viață”)
tradus: ”Nu acum,
mai lasă-mă, Doamne, puțin!”*

*O invidiez pentru astfel de scris
pentru că are zece brațe nu două
pentru propulsia în mai toate culorile
cu care își învăluie dușmanii
și-și parafează victoriile*

AUREL SASU

Rana fericită

Voi începe această scurtă prefață cu două citate din *Memorii* (2008), capitolul “Din nou pe brânci, nella cită dolente”. Primul, după o anchetă de confruntare cu maica Olimpiada Lițescu, martor al acuzării în cercetarea așa-zisei subversiuni de la Mănăstirea Viforâta. Subversiune al cărui inițiator, instigator și lider era, prezumat și, prin urmare, incriminat Valeriu Anania. Iată însemnarea din aceste zile negre: „Totul mi se părea incredibil, din domeniul nebuniei. Mă crezi, iubite cititor, că m-am clătinat?... Se învârtea pământul cu mine, l-aș fi vrut deschis, să mă înghită în clipa aceea... Inima mi s-a făcut crâncenă” (p. 265). Următoarea însemnare, după o noapte de tortură, sub loviturile grele ale răngilor de fier: „A doua zi îmi erau picioarele ca butucii. O săptămână am mers numai pe genunchi și coate... ca un animal zdrobit”. Drumul de golgotă al descoperirii adevărului și prețul cel neprețuit al libertății interioare. Volumul de față cuprinde *Procese verbale de interogator*, din iunie 1958 până în mai 1959, de la arestare, adică, până la pronunțarea sentinței de condamnare. În seria cărților postume ale lui Valeriu Anania, prezenta restituire este a cincea după *Misterele orientale și creștinismul* (2013) – teza de licență susținută la Sibiu, în 1948, *Daniel Turcea, Cântarea treptelor* (2014) – un dosar de poeme inedite, păstrat în Arhiva de la Nicula, *O luptă neterminată* (2015) – corespondența cu eseistul și poetul George Alexe, din perioada misionară în Statele Unite și *Fântâna lacrimilor*, teatru inedit (2016).

Prin iulie sau început de august 1941, tânărul elev al Seminarului Central din București se întorcea de la Cernica. Pe drum întâlnește, întâmplător, cortegiul funerar al lui Horia Codreanu, fratele lui Corneliu Zelea Codreanu, fondatorul „Gărzii de Fier”. Intră cu gloata pe aleile cimitirului și ascultă, ascuns după morminte și cavouri, blestemele tatălui îndoliat, până când, în șuierul gloanțelor și în răpăitul mitralierelor, va descoperi absurdul și inutilitatea morții. Acolo, în acel colț de cimitir, terifiat, rostește Tatăl Nostu, înainte de a fi aruncat într-un camion și trimis la Malmaison, teribila închisoare a capitalei. Aici cunoaște, pentru întâia oară, „viața vecină cu infernul (avea douăzeci de ani!) și tot aici i se va pune pe frunte stigmatul de care nu va mai scăpa toată viața. A fost prima arestare, în urma căreia s-a născut fișa – cu nume, prenume, date personale și un calificativ, cel de legionar, care-i va transforma iremediabil existența într-o tragedie: omul lipsit de identitate, omul-cazier, omul-amprentă digitală, omul dușman a trei dictaturi. Faptele îi vor fi judecate, de-acum, exclusiv prin prisma acestei mărci: prietenii pe care și-i face, femeia pe care o iubește, slova pe care o scrie, casa în care intră, drumul pe care pribegește, rugăciunea pe care o îngână și icoana la care se închină.

Volumului *O luptă neterminată* i-am adăugat un motto, luat din jurnalul scris în Hawaii, Honolulu, 15 ianuarie 1971: „Doamne, Dumnezeu, destinele noastre sunt, uneori, halucinante”. Să vedem cât de halucinant a fost destinul lui Valeriu Anania, ce spun despre el Procesele verbale..., cum arată povestea, după cinci decenii, în *Memorii* și cum se perpetuează fatalitatea fișei, după întoarcerea din America (1976). Pentru cei mai puțin familiarizați cu biografia autorului, fac precizarea că *Memoriile*, publicate în 2008, au fost redactate, în anii '70, peste Ocean, păstrate, tot acolo, în seiful unei bănci și recuperate abia în 2001. Punctul culminant al coșmarului biografic este chiar condamnarea, în mai 1959, „la 25 (douăzeci și cinci) ani muncă silnică și zece ani degradare civică, pentru crima de uneltire contra ordinii sociale”, prin hotărârea, „în numele poporului”, a Tribunalului Militar din București. Dispoziția de confiscare totală a averii era în sine kafkiană, fiindcă, la 4 iulie 1958, averea lui Valeriu Anania consta într-un aparat de radio, un televizor, un birou, o masă, un scaun, o trusă de stilou și creion, un răcitor din lemn, o pereche de schiuri, o valiză, o geantă, un palton, trei rase călugărești, trei metri de stofă, o pereche de ghete și o pereche de pantofi. De ce tot acest spectacol de natură ubuescă? Simplu, fiindcă, undeva, exista un „dosar germinativ” care prelungea chinul și înmulțea suferința. Când a început lumea nebuniei, „parada închisorilor”, lunga istorie a pribegiilor, a domiciliilor forțate, apoi a exmatriculărilor, apoi a revoltei și a libertății răzvrătite?

Primul contact cu mișcarea legionară datează din 1935. Valeriu Anania era elev în clasa III-a a Seminarului Teologic, prin urmare, născut în 1921, avea 14 ani. Efectiv, în „Frățiile de Cruce” intră în 1940, ca elev în clasa VIII-a la Seminarul Central din București (am relatat deja

împrejurările arestării din 1941). Îi urmează cea din 1943 (pentru deținerea de cărți, ziare și reviste interzise), apoi lunile de lagăr de la Târgu-Jiu, din care Arghezi tocmai ieșea la intrarea proaspătului tuns în monahism (1942). După eliberarea din lagăr (aprilie 1944), i se fixează domiciliu obligatoriu la Mănăstirea Polovragi, de unde, în ciuda interdicțiilor, fuge tocmai în comuna Obreja, lângă Caransebeș, cu intenția de a trece în Serbia. Este prins, adus înapoi la Polovragi, evadează din nou, după numai două zile, poposește la Mănăstirea Bistrița (Vâlcea), apoi la Arnova și, în sfârșit, două luni, bolnav, la Schitul Pătrunsa. Autoritățile îl urmăresc, îl prind și, în ciuda numeroaselor dezertări, îl iartă. Pentru o clipă, omul-fișă are impresia că este liber. Pleacă, în 1944, la Sibiu și se înscrie în anul I la Medicină. În 1946, la Cluj (Universitatea revenise din refugiu), tânărul student, „îngerul cu barbă”, cum i se spunea, conduce greva anticomunistă și antirevizionistă (mai-iunie), vorbește de la tribună miilor de manifestanți („dreptatea e de partea noastră, ceea ce avem de făcut e s-o dovedim și s-o câștigăm”), negociază cu Ministrul de Interne, Theohari Georgescu, eliberarea colegilor arestați și, după câteva săptămâni de eroism și cutezanță, semnează, în condițiile înmulțirii măsurilor represive ale Rectoratului, suspendarea grevei „pentru a nu compromite atitudinea ei academică și pentru a nu prejudicia interesele superioare ale țării”. Noua putere instalată considerase revolta „operă a unor instigatori și agenți provocatori fără scrupule”, manifestare fascistă, antisovietică, antiguvernamentală și antidemocratică.

Rămas singurul exmatriculat definitiv din Universitate, Valeriu Anania va lua din nou drumul pribegiei, oaspetele, din ce în ce mai des, al propriei singurătăți. Rătăcește când la Mănăstirea Bistrița, când la Pătrunsa, când la Baia de Arieș, când în adâncul Apusenilor, ca un „izgonit din lume” și ca un sihastru al cerului. Peste tot citește din creația proprie, pune în scenă piese de teatru și ține conferințe despre Jertfa euharistică. Când i se face dor de Cluj, revine în orașul visurilor sale (1947), doar să fie arestat din nou, și din nou să fie aruncat în celula neagră a Siguranței. E un pribeag prin „toamna însângărată” a istoriei: scos din detenție, trimis sub escortă la Râmnicu Vâlcea, apoi la Toplița, a treia încercare de a-și relua studiile la Cluj, iar arestat și iar purtat între armele jandarmilor ca un osândit. După ce i se refuză un post de diacon la Patriarhie, ia drumul Sibiului, se înscrie în anul IV la Teologie, dă diferențele și, în iulie 1948, își susține, în condiții de absolută clandestinitate, teza de licență (*Misterele orientale și creștinismul*), editată în 2013. În același an (1948), îl cunoaște pe Justinian Marina („patriarhul meu”), la Mănăstirea Bistrița. E luat la București, mai întâi intendent al Palatului, apoi inspector patriarhal pentru învățământul bisericesc, decan al Centrului de îndrumări misionare (1951) și bibliotecarșef al Patriarhiei (până în 1958). Trăise zece ani de libertate, „mai puțin legat de mizeria împrejurării” (*Memorii*, p. 153). Până în noaptea de 12 iunie 1958, când e trezit din somn de câțiva agenți, imobilizat și, spre dimineață, vârat într-un Jeep, cu ochelari negri pe față. În câteva ore se afla,

din nou, în celula închisorii cutremurate de vaietele și de urletele omenești. Intrase iar în întunericul de abis al morții. Era, din nou, omul fără identitate, omul-fîșă, legionarul fanatic, contrarevoluționarul, dușmanul ideologic, defăimătorul regimului democrat-popular, autorul de acțiuni criminale, pe scurt, „fața hidoasă” a trădătorului și promotorul de scrieri mistico-religioase. Valeriu Anania crește și se împlinește, în conștiința sa religioasă, în acest univers al torturii, al aversiunii și al intoleranței. Poarta de intrare în inefabil este creația. La ieșirea din detenție, purta în memorie „două piese de teatru complete și o mulțime de poezii, totalizând aproape douăsprezece mii de versuri” (*Memorii*, p. 258). La extrema cealaltă, va fi obligat să trăiască experiența anchetei și a interogatoriilor („anchetatorul pune întrebări, anchetatul doar răspunde”), spaima sub care trebuie să-și redescopere viața, să-și amintească tot ce a vorbit, tot ce a făcut, tot ce intenționa să facă, an de an, lună de lună, zi de zi. Anchetatorul și anchetatul: „două cetăți închise” față în față, unul „bănuind că celălalt știe mult mai multe decât spune”, altul încercând să ghicească „unde anume vor să ajungă întrebările”, primul având de partea lui viclenia și puterea, al doilea, adevărul și credința (cât de mare era, în acea bătălie a interpretărilor, diferența, să zicem, dintre „fost legionar” și „a rămas legionar”, dintre dialog și propagandă sau dintre opinie și defăimare!). Cu precizarea că, în lungile nopți și zile de teroare psihologică, anchetatul avea o singură obligație: să-și recunoască faptele! Calificarea lor aparținea organelor de represiune, mai exact Securității. Erai judecat tu și relațiile tale cu prietenii („momentele cele mai grele într-o anchetă penală”), tu și implicarea celorlalți în cauza ta, tu și solidaritatea în suferință a camarazilor tăi.

Pierderea noțiunii de timp, trupul ridicat în răngi, bătaia cu vergele, urlatul durerii, omul zdrobit și icoana încătușatului aureolat de răni nu se află în *Procese verbale de interogator*. Aici se află doar proba documentar-brutală, copleșitoare și indeniabilă a mărturiilor de suflet și a vieții rostite din *Memorii*, un argument în plus că niciodată nu ești îndeajuns de disperat ca să te poți salva. Aproximarea documentară din *Memorii* își găsește, în *Procese verbale*, formula de autenticitate a evenimentului databil, a informației de arhivă și a preciziei de calendar. Rezultatul acestor reciproce completări este povestea extraordinară, credibilă și cuceritoare a drumului parcurs de la inima încrâncenată la bucuria suferinței și de la „ieșirea din fire” la deplinătatea iubirii.

Eliberat din detenție la 1 august 1964, după numai un an (1965), Valeriu Anania pleacă în Statele Unite, cu viză de rezident permanent (green card), la Episcopia Ortodoxă Română de la Detroit, ca secretar eparhial și consilier cultural (cinci ani, cu un salariu de 250 de dolari!). Nimerise într-o lume românească „bântuită de haos”, dezbinată, sfâșiată de neînțelegeri, uneltiri, ambiții și orgolii. „Singur în țară străină”, scrie în *Memorii*, expus numeroaselor atacuri, delațiuni și calomnii, dar... În sfârșit

liber!, cum își intitulează un capitol din carte. Era, totuși, cu adevărat liber? Firește că nu! La puțin timp după sosirea pe pământ american, un agent FBI îi pune în față proba „părei românești” (denunțuri împotriva noului sosit, trimise tocmai din... Spania!). În țară, activitatea peste Ocean îi este monitorizată și atent supravegheată până în 1976, când i se interzice întoarcerea la post. Abia în 1982 i se permite o călătorie în State, pentru recuperarea bunurilor personale: haine mâncate de molii, rufărie putrezită, încălțăminte degradată și manuscrise distruse „prin păstrarea într-o debara insalubră vreme de peste patru ani” (*Memorii*, p. 625). Începând cu 1976, începe un alt capitol al destinului halucinant. La 19 noiembrie, pe numele lui se deschide un dosar nou de urmărire informativă, codificat „Văleanu”, de data aceasta pentru lipsa de receptivitate față de indicațiile primite din țară, pentru legături cu elementele din emigrație ostile regimului, pentru comentariile denigratoare la adresa orânduirii sociale și pentru defăimarea politicii de stat. Este, pentru a câta oară, urmărit, el și anturajul intim de la Patriarhie, prin „mijloace speciale fixe” și prin zece informatori reactivați să-i scotocească trecutul și prezentul, cu termene, responsabilități și plan de măsuri, menite să pună capăt activității subversive a răzvrătitului „obiectiv” pus, iată, din nou, sub control operativ. Un singur detaliu: în 1965, Valeriu Anania pleacă în Statele Unite fără să-și fi redobândit dreptul de semnătură, ridicat în... 1958. Într-o istorie grăbită, măcinată de prejudecăți, destinul halucinant al lui Valeriu Anania a continuat până la moarte. Autorul l-a acceptat cu demnitate și cu credința neclintită că pământul e al celor ce au aripi.

Am ținut să apară acum *Procesele verbale de interogator*, provocat de adversitatea încă vie și bolnavă a câtorva fanatici față de Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania, chiar și astăzi la atâția ani de la trecerea lui în veșnicie. Provocat și de mulțimea grefierilor necinstiți și a celor dispuși, pentru bani, să transforme în povești tabloidă disperarea, curajul și suferința unei întregi generații de martiri, exact în cheia totalitară pentru care cei incriminați au plătit cu tortura trupului și cu schingiuirea minții. Mulți cu viața! Dar câtă deosebire! Pe când acești ridicoli epigoni mai întrețin cu patimă meteahna delațiunii, a denigrării și a intrigii cu aer de compasiune, Mitropolitul Bartolomeu i-a iertat pe toți, în viață fiind, în duhul iubirii evanghelice. El crește în posteritate, nu pe seama bunăvoinței altora, ci prin modelul de jertfă creatoare, de operă monumentală și de credință neclintită în lumina Celui singur nesupus schimbării.

Liviu Șoptelea, *Despre îngeri și poeți*

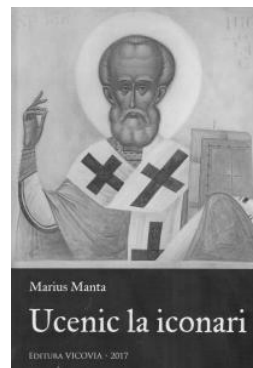

Liviu Șoptelea, *Metamorfoza*

Întoarcerea iconarilor

În pofida îngrijorării multora că o nouă generație de critici întârzie să apară, dincolo de ultimul val postmodernist, o asemenea generație deja există, aflându-se în plină efervescență creatoare. Doar câteva nume pe care le prețuiesc cu deosebire: Adrian Jicu și Marius Manta (Bacău), Alexandru Ovidiu Vintilă (Suceava), Bogdan Crețu (Iași), Paul Cernat (București), A.G. Secară (Galați), Adrian Lesenciuc (Brașov), Horia Muntenuş (Cluj-Napoca), Pompiliu Crăciunescu, Laura Cheie (Timișoara) ș.a., unii dintre ei având deja conștiința intrării într-o nouă paradigmă culturală, transmodernă. O dimensiune esențială a noului ethos este recuperarea geniului creștin al Europei și al României, dimensiune ocultată de secularismul postmodern în numele unei mistici a raționalismului, aflat în expansiune încă din secolul al XVIII-lea. Unul dintre acești căutători și înnoitori de viziune critică, în răspăr cu moda timpului secular, *corect politic*, este Marius Manta. Voi zăbovi aici asupra recentului volum semnat de autor, *Ucenic la iconari* (Editura Vicovia, Bacău, 2017, cu o prefață semnată de Daniela Șontică). După câte știu, Marius Manta se află la a treia carte, după *Literaturbahn* (Editura „Timpul”, Iași, 2014, prefață, de Constantin Călin) și *Tată și fiu. Momente* (Editura Vicovia, Bacău, prefață, de Iulian Bucur). Îmi place să cred că *Ucenic la iconari* marchează maturizarea deplină a spiritului său critic, redimensionat prin lărgirea orizontului estetic cu spiritualitatea și morala creștine, ancorând, aşadar, perspectiva stilistică în profunzimile ontologice. El se consideră, deocamdată, a fi doar „ucenic” la iconari, acei „zugravi de subțire”, cum remarcă prefațatoarea (p. 7), refăcând, în același timp, legătura, pe alt plan, cu Mișcarea Iconar, din Cernăuții interbelici, sub cerul speranței renașterii naționale din cea mai primejduită provincie a românității, aflată, astăzi, în plină agonie.

Eseurile și cele câteva interviuri finale au, în primul rând, tenta unei împliniri a *memoriei*, în sensul arheității eminesciene. Poate nu întâmplător începe cu o recuperare a operei uitate a lui Tudor Pamfile, una, între altele, care dă adevărata măsură a satului românesc, în coordonatele lui sacre, ca „matrice a valorilor primordiale ce te puteau ajuta să intuiești ceva din magia ascunsă a spațiului, a timpului” (p. 9): „Civilizația sătească nu a fost instaurată. Nici dictată de vreo superputere.” (p. 10). Această observație trimite, prin Vintilă Horia (și el preocupat de falsele valori impuse țărilor din Est de superputerea veacului XX european), la autorul lui Zarathustra: „Nietzsche spunea că deasupra fiecărui popor e înscrisă o

tablă de valori: aceea a victoriilor pe care fiecare neam le-a câștigat asupra lui însuși. Și că un popor nu poate să supraviețuiască dacă adoptă de la vecin criteriile acestuia de evaluare a valorilor.” (Vintilă Horia, “Concluzii la o călătorie spre ‘centre’ “, în *Limite*, Paris, nr. 6/1971). Satul românesc, cu arheitatea lui creștin-ortodoxă, este izvorul creator al valorilor naționale, fără de care cultura majoră, în sensul blagian al cuvântului, n-ar fi fost posibilă, iar faptul este argumentat și de opera lui Tudor Pamfile. Marius Manta recitește cu acest ochi cartea lui Tudor Pamfile din 1915, *Cerul și podoabele lui*. Se arată impresionat mai ales de „credințele culese din spațiul Bucovinei”, precum cea despre legenda Soarelui și a Lunii sau cea transilvăneană despre Carul Mare și Carul Mic, oglindă a modului mimetic prin care dracul încearcă să-l concureze pe Dumnezeu în facerea lumilor (pp. 12-14). Există tainice corespondențe între teologia, literatura, filosofia populară și cea a marilor creatori: de la lirica lui Daniel Turcea (*Epifania*) și estetica lui Nichifor Crainic (*Nostalgia paradisului*) până la teologia Părintelui Stăniloae (*Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*) și a lui Ioachim Băcăuanul (*Creștinismul abia începe*).

M-a interesat în lecturile lui Marius Manta dacă el are capacitatea de a surprinde esențialul din gândirea „iconară” a autorilor radiografați critic, firește – nu toți de aceeași valoare. Fatalmente, inegalitatea valorică se răsfrânge și în consistența comentariilor, care nu sunt simple notații impresioniste, ci susținute de o informație adecvată care-i permite să configureze și o perspectivă istorică alături de cea ideatică și valorică. Evaluarea se produce, în genere, în trei trepte: contextualizarea, argumentul textual și cel al autorității, ca de pildă, în cazul lui Daniel Turcea, în finalul cronicii criticul lăsând cititorul în compania aprecierii lui Dumitru Stăniloae, din prefața la *Epifania*: „Avem în față un volum de poezie categoric creștină, o poezie extraordinară cum n-am avut în literatura noastră și cum nu este în lumea întreagă. O poezie de mare adâncime și căldură despre ortodoxie. O poezie care se va impune în lumea întreagă.” (p. 119).

Altminteri, s-ar putea spune că protagoniștii cărții lui Marius Manta sunt Dumitru Stăniloae și episcopul Ioachim Băcăuanul. Al patrulea eseu din volum pornește de la titlul cărții lui Ioachim Băcăuanul, *Creștinismul abia începe*, generic „provocator”, dacă nu paradoxal, dar într-un tot motivat teologic și ontologic. Tenta polemică este subliniată de Marius Manta astfel: „Însă mai mult decât niciodată secularizarea adusă printr-o modernitate rapace nu poate fi clintită decât prin asemenea formule cu tăiș ascuțit” (p. 28). Nu alta precizează preasfințitul în *Argumentul* cărții, polemică la adresa acelor care vorbesc de „moartea lui Dumnezeu”, deci a creștinismului, identificând „starea religioasă contemporană cu un soi de post-creștinătate, ce nu resimte prezența personală a lui Dumnezeu, dar se hrănește din valorile și simbolurile creștine.” Referința poate fi cunoscuta carte a lui John D. Caputo și Gianni Vattimo, *După moartea lui Dumnezeu*

(versiunea de la Editura Curtea Veche, București, 2008), în care se susține teza că abia după secularizarea Europei valorile creștine vor izbândi cu adevărat, vorbindu-se despre un *creștinism secular*, convenabil postmodernității, odată cu dispariția Bisericii, a religiei creștine. Viclenia unei asemenea filosofii a fost surprinsă exemplar de cel mai mare filosof creștin din secolul al XX-lea, René Girard, care observa că neopăgânismul, în numele „drepturilor omului”, transformă creștinismul în dușmanul libertăților omului: „*Anticristul* se laudă că le aduce oamenilor pacea și toleranța pe care creștinismul li le promite, dar nu le aduce”. Și mai departe: „Neopăgânismul vrea să facă din Decalog și din toată morală iudeo-creștină o violență intolerabilă și abolirea lor completă constituie primul dintre obiectivele sale” (*Prăbușirea Satanei*, versiune românească, de Ion Doru Brana, Editura Nemira, București, 2006). Marius Manta însuși întâlnește această punere în ecuație vicleană a „intoleranței” creștine „demascată” de ecumenismul *politically correct*. Este vorba de o carte semnată de Costion Nicolescu, intitulată, grăitor, „*Zeul toleranței*” și *decreștinarea creștinismului* (Editura „Christiana”, București, 2009). E, la mijloc, o falsă toleranță, supusă unei pătrunzătoare analize de către Costion Nicolescu, observă Marius Manta: „Mai direct, cartea pe care implicit v-o prezint este o fericită înfierare a toleranței false, ce a girat de-a lungul istoriei mișcări potrivnice Bisericii. Se înțelege, dacă toleranța în sensul ei vechi se cuvine aprobată și practică, cea propovăduită acum este de neacceptat” (pp. 41-42). Unul dintre capitolele cărții comentate este *Toleranța și corectitudinea politică*. Noua ideologie a marxismului cultural are argument intoleranța reală produsă de *erezia instituțională* a Bisericii Catolice prin care s-a creat Inchiziția, una dintre cele mai odioase răătăcirii crescute pe ocultarea dogmei Sfintei Treimi, erezie rămasă, din fericire, străină Bisericii Ortodoxe hristocentrice. Marea Revoluție Franceză, fondată pe *toleranța* Luminilor (faimoasa lozincă *Liberté, Égalité, Fraternité!*) s-a dovedit, în realitate, instaurarea Marii Terori, tocmai antiteza toleranței!

Așadar, ne aflăm în fața celei mai viclene uzurpări a creștinismului, făcută și în numele *ecumenismului* de inspirație New Age, în capcanele căruia cad până și unii arhieri ortodocși. Nu și Ioachim Băcăuanul, un profund discipol și continuator al teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae, care polemizează cu postmodernii, cei care „își imaginează că misiunea creștinismului s-a încheiat, însă ea de-abia începe”, fiindcă niciodată omenirea n-a fost într-o mai grea cumpănă. Creștinismul, în forma lui cea mai înaltă care este Ortodoxia, nu este o simplă religie între altele, cum o vor ecumeniștii. Marius Manta o subliniază cu deplină înțelegere, împotriva oricărei facile acuzații de „fundamentalism”: „Extrem de interesante la acest nivel rămân trimiterile la alte religii, autorul arătând în mai multe rânduri că Hristoitatea nu e o cale alături de alte căi, ci mai presus de acestea. Religia creștină nu este una sincretică, în sensul că ar fi preluat elemente

din hinduism, budism etc., ci vine cu o cu totul altă concepție asupra universului – în mijloc propunând Persoana” (p. 29). Arguția preasfințitului Ioachim seamănă izbitor cu a lui Eminescu, cel căruia Răzvan Codrescu (comentat și el în volumul lui Marius Manta, în postură de poet creștin, pp. 107-111) îi neagă aderența la teologia creștină. Într-o astfel de eroare nu rătăcește, în schimb, Pr. Galeriu, autor al cărții *Chipul Mântuitorului Iisus Hristos în gândirea lui Mihai Eminescu* (1991), teolog de asemenea comentat de Marius Manta. (Asupra creștinismului hristocentric eminescian, în polemică directă cu Răzvan Codrescu, s-a pronunțat și teologul și poetul Theodor Damian, în *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, Editura Eikon, București, 2016; a se vedea și Theodor Codreanu, *Eminescu „incorect politic”*, Editura Scara, București, 2014, cap. *Creștinismul remanent*). Iată comentariul PS Ioachim Băcăuanul: „Dacă ne întoarcem în spațiul Evangheliei, ne regăsim într-o altă lume (comparativ cu celelalte religii și filosofii, n.n.). Nu înaintea căutărilor pasionale, ci înaintea misterului. Prințul Siddhartha Gotama, viitorul Buda, a practicat 25 de ani efortul ascetic pentru a atinge înălțimea contemplației. Același efort intelectual, spiritual și psihosomatic este efectuat de yoghini, filosofi, asceți. Însă Iisus Hristos se deosebește de toți aceștia.” Să comparăm, acum, această observație cu una de genială intuiție/priveliste teologică, la Eminescu: „Învățăturile lui Buddha, viața lui Socrate și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului Lao-tse, deși asemănătoare cu învățămintele creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat atâta pe om ca Evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, și nu pentru el, pentru binele și mântuirea altuia. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț de semenii lui; și Socrate a băut paharul cu venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a antichității. Nu nepăsare, nu dispreț: suferința și amărăciunea întreagă a morții au pătruns inima mielului simțitor și, în momentele supreme, au încolțit iubirea în inima lui și și-au încheiat viața pământească cerând de la tată-său din ceruri iertarea prigonitorilor. Astfel a se sacrifica pe sine pentru semenii săi, nu din mândrie, nu din sentiment de datorie civică, ci din *iubire* (s.n.), a rămas de atunci cea mai înaltă formă a existenței umane, acest sâmbure de adevăr care dizolvă adâncă dizarmonie și asprimea luptei pentru existență ce bântuie natura întreagă” (*Timpu*, VI, nr. 81, 12 aprilie 1881, p. 1).

Eminescu ne trimite în plinătatea teologiei Părintelui Stăniloae, a Treimii fondatoare a *iubirii* creștine, care este temelia creștinismului: *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*. Iubirea în care Ioachim Băcăuanul vede, cu o metaforă computațională, GPS-ul ieșirii din criză a omenirii actuale. O criză plăsmuită și augmentată de ideologiile *umanismului* găunos, analizat cu necruțare de Sfântul Iustin Popovici, în mai multe lucrări, sau, în atenționarea Părintelui Galeriu, „umanismul,

poate cel mai inuman curent din istorie”, fiindcă „Știința de azi spune limpede că fapăturile nu-și au sensul în ele însele, de unde știința însăși recunoaște că nu e ea chemată să dea sens existenței. Sensul lumii, al fapturilor, se află în Dumnezeu, Creatorul ei” (*Apud*, p. 60).

Comentariul critic al cărții Părintelui Stăniloae, *Ortodoxie și românism*, apărută la Sibiu, în 1939, este o altă probă a onestității deontologice a lui Marius Manta, eliberat de înrobirile ideologice ale vremii noastre. Dimensiunea națională intră în paradigma transmodernă a culturii, dincolo de fanatisme partizane. Criticul se întreabă de ce din 1939 și până foarte aproape de noi cartea aceasta nu s-a reeditat sau a fost trecută cu vederea. Răspunsul este ușor de dat: pretinsul „național-comunism” n-a fost preocupat de profunzimile noastre identitare, iar după 1989 ofensiva împotriva „naționalismului” a luat forme neomarxiste dintre cele mai stranii, precum *political correctness*. Legătura dintre ortodoxie și românism a fost și încă este coroborată cu „ortodoxismul” de la revista *Gândirea*, redus de ideologi la un curent tot ideologic, iar nu spiritual, intrat în plasma firească a ființei naționale. Alți intelectuali protestează, pe drept cuvânt, împotriva reducăției românismului la... ortodoxism, nedreptățindu-i pe românii de alte confesiuni. Problema e că Pr. Stăniloae nu se împotmolește într-o asemenea confuzie ce se arată insolubilă. Or, Marius Manta își dovedește din nou capacitatea de a merge la esențial, lecturându-l pe Dumitru Stăniloae în spiritul și în litera teologiei sale, iar nu împotmolindu-se în idiosincrasiiile criticii partizanale. Intervine aici din nou înțelegerea adevărului că ortodoxia nu este o religie printre altele, ci chintesența revelației creștine în istoria umanității. Aici nu e vorba de vreo supremație religioasă, o cădere în *narcisismul* de grup al diferitelor religii: „Pr. demonstrează nu supremația ortodoxiei în fața celorlalte confesiuni, căci mântuirea omului nu e similară unui concurs. Clar, coerent, coeziv, acesta arată cum ortodoxia este unica cale în sprijinul restabilirii legăturii dintre om și Dumnezeu. Este dezbătută pe larg problema ecumenismului, ajungându-se la concluzia că «ecumenicitatea [...] nu mai cuprinde numai sistemul uniform de idei și puteri care lucrează în oameni, ci toată spiritualitatea acelor popoare în cari lucrează credința și harul. Tot conținutul spiritual al acelor popoare se acordă; e între acele conținuturi o simțire de frate, căci, deși diferite, răsună în ele aceeași melodie de bază. Există o relație de ecumenicitate între viața unui român și a unui rus, între folclorul grec și sârb [...] Ecumenicitatea în sens de armonie o avem în varietatea de efecte ce rezultă din căderea aceeași lumini pe spații istorice și sufletești pline de alte motive, de alte conținuturi, de alte probleme impuse de geografie, de moștenirea trecutului». În catolicism, ecumenicitatea e mai degrabă o uniformizare; mai mult, «Afirmarea națiunii, în concepția catolică echivalează totdeauna și în chip necesar cu afirmarea unei realități păgâne, inferioare»“ (pp. 71-72). De aceea, omogenitatea „ecumenică” la care tinde catolicismul, ocultând, inevitabil,

eterogenitatea ființelor și popoarelor, are o componentă naționalist-imperială, pe care zadarnic principiile umaniste încearcă să o mascheze. A spune că *românitatea* nu poate fi concepută dincolo de *ortodoxie*, adică de *iubire*, înseamnă e elimina din națiune tocmai tentațiile naționaliste, păgâne, nicidecum a disprețui sau a nedreptăți alte confesiuni și etnii. Este pe deplin semnificativ că Pr. Stăniloae vorbește de *ortodoxie*, iar nu de *ortodoxism*, ca alunecare în ideologic. Dacă s-a vorbit de ortodoxism în cazul lui Nichifor Crainic, faptul nu oglindește esența gândirii creștine a părintelui *Gândirii*, ci, mai curând, graba comentatorilor de a ideologiza ceea ce nu e de ideologizat. Oglinda acestei profunde realități Marius Manta o descoperă în cea mai bună dintre cărțile lui Nichifor Crainic: *Nostalgia paradisului* (1939). Nu întâmplător cartea a primit girul lui Dumitru Stăniloae. Poate că a sosit vremea să ne cunoaștem și să ne cinstim cum se cuvine valorile creștine, în pofida sterilelor presiuni ale „corectitudinii politice”, care ne urmărește, secătându-ne, de la instaurarea comunismului și până astăzi. *Ucenic la iconari* este o astfel de încercare pe care o semnez cu *bucuria treimică a adevărului*.

MIHAELA ALBU

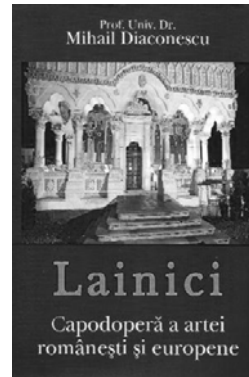
Cuvânt și culoare într-o bijuterie tipografică

Am primit nu de mult, prin bunăvoința unui om de înaltă cultură, altoită totodată pe un profund patriotism (în persoana Prof. univ. Dr. Mihail Diaconescu), o carte de mare valoare, o carte-album despre mănăstirea Lainici. Este o adevărată *bijuterie* în care, cu ajutorul tiparului, se pune în circulație imaginea mănăstirii, cu arhitectura sa, dar mai ales cu pictura murală realizată de Grigore Popescu-Muscel („cel mai important pictor al Ortodoxiei europene”, cum îl considera acad. Răzvan Theodorescu) și Maria Popescu Dragomir.

Sperând că am trezit interesul cititorilor acestei reviste, voi începe prin a da informațiile generale asupra titlului exact, asupra ediției etc. Așadar, albumul intitulat *Lainici, capodoperă a artei românești și europene*, datorat Prof. univ. Dr. Mihail Diaconescu, publicat la editura Evangelismos în 2011, a fost tipărit „cu binecuvântarea Î.P.S. Dr. Irineu Popa, arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei”.

Avem în față un album și totodată *povestea* spusă măiestrit în cuvinte pentru cititorii care au trecut (sau vor trece) pragul uneia dintre cele mai frumoase mănăstiri românești (dar și europene!), situată în „mirificul defileu al Jiului”, fiind și „cea mai mare mănăstire de călugări din Arhiepiscopia Craiovei”, cum informează dintru început, în Prolog, autorul.

Albumul-carte este, cum bine subliniază în prefața-*bincuvântare* I.P.S. Irineu, „un studiu de culoare și cuvânt”, având „o profunzime teologică dusă până la apofatic și o frumusețe contemplativă extatică.” Căci autorul, Mihail Diaconescu, și tipograful care a reușit să reproducă – în culorile originale – iconografia cunoscutului locaș de cult au „trimis” cititorului o capodoperă. Și nu este nicio exagerare. Își va da seama oricine va deschide albumul dedicat mănăstirii Lainici, mănăstire ale cărei fresce sunt, așa cum apreciază Mihail Diaconescu în finalul Prologului, „o sublimă operă de artă în detaliile ei unice și în dimensiunea sa religioasă”.

Pentru a veni în întâmpinarea celor care vor să cunoască mai în amănunt acest album, vom începe prin a-i prezenta structura, așa cum a fost gândită de autorul său. Cele 260 de pagini cuprind nouă capitole¹, precedate, cum am mai specificat, de o „binecuvântare”- prefață și un prolog („Mănăstirea Lainici – capodoperă a artei românești și europene”), încheindu-se cu un capitol de concluzii („Tradiție și înnoire. Sub semnul sfintelor valori ale ortodoxiei”), urmate de un binevenit rezumat în limbile engleză, franceză, germană, greacă și rusă, acoperind, cu alte cuvinte, o gamă largă de cititori străini, incluzând însă, prin ultimele două limbi, două mari ramuri ale ortodoxiei.

Nu vom trece în revistă fiecare capitol pentru simplul motiv că nu ne lasă inima (și dorința de corectitudine!) să selectăm, așadar nu am putea scoate în evidență numai unele aspecte, lăsându-le în umbră pe altele. Totul este atât de rotund prezentat, totul – în iconografie – își are rostul și valoarea, iar scriitorul *a văzut* și *a spus* nu numai istoricul mănăstirii, dar și ceea ce pictorul *a simțit* și a transpus în culoare, încât a face o selecție ar echivala într-un fel cu o blasfemie.

Vom selecta totuși câteva scurte citate care vor ajuta (în opinia noastră) la a trezi dorința călătorului de a trece pragul lăcașului de cult a cărui intrare „apare puternic marcată de un admirabil pridvor deschis pe zece coloane de piatră”, iar spațiile dintre coloane „sunt profilate după modele similare de la biserica fostei mănăstiri Colțea din București, o importantă ctitorie cantacuzină.” Și, după cum se cunoaște, ctitoriile

¹ Martor și participant activ la istoria noastră spirituală, Pridvorul bisericii mari de la Lainici – poartă deschisă spre cer, O capodoperă a artei murale românești și europene – cronică pictată a isihasmului, Vizita canonică a episcopului Ghenadie al Râmnicului la schitul Lainici și locuri-rele în anul 1889. Un document de epocă (Însemnări autografe), Ciclul *Filocaliei*, Pictura pronaosului, Pictura naosului, Pictura altarului, Artistul și opera.

cantacuzine au atins la noi o artă de mare rafinament. În cazul mănăstirii Lainici este vorba de „impunătoarea construcție a noii biserici, cu hramul *Izvorul Tămăduirii*” și aceasta, după cum completează autorul, reprezintă „împlinirea unei tradiții isihaste, într-un loc al unității spirituale românești pentru credincioșii din Oltenia, Banat și Ardeal”.

Vom exemplifica și cu una dintre picturi, cea din biserica mare, din locul central, unde, așa cum specifică și Î.P.S. Irineu, se află *pictura ce-l reprezintă pe fiul lui Dumnezeu Înomenit*. Iar această „înomenire” nu poate să nu ne trimită cu gândul la cuvintele lui Nichifor Crainic, care, în *Puncte cardinale în haos* arăta, referindu-se la poezie, dar ușor putând acum să extindem ideea la artă în general, că „Personalitatea Mântuitorului, cu taina covârșitoare a Dumnezeului *înomenit* pe care o închide în ea, rămâne izvorul inepuizabil al inspirației artistice și culmea inaccesibilă, mai presus de orice imagine din câte au încercat să ne sensibilizeze”². Directorul *Gândirii* și mentorul curentului ortodoxist va afirma adeseori ideea – în mod direct (în eseuri) –, după ce – sub metafora poeziei – scrisese acele două versuri bine cunoscute din poezia *Iisus prin grâu*: „Și-nomenea dumnezeirea/ Și îndumnezeia pe om”.

Într-o trecere în revistă a „poesiei noastre religioase”³, Nichifor Crainic insistase pe „taina covârșitoare a Dumnezeului *înomenit*”. Însă, chiar adus atât de aproape de om, chiar „înomenit”, Dumnezeu rămâne „culmea inaccesibilă”, iar taina creației divine, în loc să fie descifrată, va fi mereu și mereu sporită de „lumina” artei.

Și pentru a ne întoarce la albumul dedicat mănăstirii Lainici, vom sublinia că, așa cum în concepția *gândiristă*, scriitorul trebuia să fie un „mijlocitor” între Dumnezeu, izvor al frumuseții, și „inima neamului care aspiră după ea”, aceasta fiind menirea pe care i-o cerea Nichifor Crainic creatorului român, tot așa artistul (pictorul, pe de o parte, și scriitorul albumului, pe de alta) devin „mijlocitori” între Dumnezeu și omul care se apropie de icoană și totodată de biserică.

„Biserica umple în lume un gol spiritual; arta, un gol estetic”, mai spusese Nichifor Crainic⁴.

Biserica mănăstirii Lainici, pictura realizată de Grigore Popescu-Muscel și Maria Popescu Dragomir umple – pentru cel ce-i trece pragul – acel *gol* de care fiecare avem nevoie.

Un îndemn la pelerinaj, un îndemn la a vedea și simți harul divin, dar și de a umple *golul estetic*, acea nevoie de frumos a omului este această

² Nichifor Crainic, *Puncte cardinale în haos*, Ed. Timpul, București, p. 104.

³ v. „Poesia noastră religioasă”, Conferință rostită în limba germană la Universitatea din Zagreb, 4 iunie 1943.

⁴ Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, Ed. Moldova, Iași, 1994, p. 126.

bijuterie tipografică, acest album intitulat *Lainici, capodoperă a artei românești și europene*.

Cititorul are în față, reprodus fotografic, ansamblul mănăstirii, clădirile (vechea și noua biserică), precum și icoanele din interior, iar imaginile sunt însoțite de un text amplu documentat, savant și accesibil totodată, gândit cu mintea și scris cu inima.

VASILE FLUTUREL

Scrisori din prezentul meu,
de Lucia Olaru Nenati

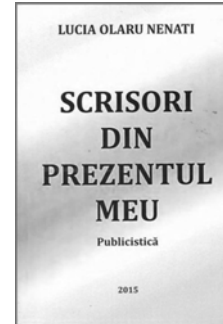
Adevărul e stăpânul nostru.
Mihai Eminescu

„Această carte s-a născut treptat, substanța ei adăugându-se rând pe rând, precum inelele în tulpina unui copac, inspirată fiind de îndemnurile și sugestiile unor cititori care și-au exprimat regretul că n-au citit unul sau altul din editorialele mele publicate din timp în timp în *Monitorul de Botoșani*”. Așa începe *Gândul inaugural*, cu care se deschide volumul poetei, prozatoarei, publicistei Lucia Olaru Nenati, apărut la Editura Mediapres în 2015.

Aprecierea (din același *Gând inaugural*) că „un scriitor nu e doar un visător în turnul său de fildeș, ci un om al vremii sale față de care nu poate și nu trebuie să fie indiferent” își găsește expresia în mod elocvent tocmai în conținutul acestei cărți, pe care, personal, o consider de o înaltă ținută nu numai jurnalistică, dar și civică, patriotică.

Știut este că titlul oricărei lucrări ce urmează a *păși* în lume este deosebit de important, el fiind cel care *vinde* (nu în sens mercantil, desigur) în mare măsură respectiva apariție editorială. Mărturisirea faptului că această carte putea foarte bine să se numească poate altfel (sunt înșiruite nu mai puțin de zece variante în amintita prefață) e o dovadă a frământului autoarei în legătură cu acesta. Aș spune că cel la care s-a oprit se detașează și, dacă aș fi fost pus în fața unei alegeri, la fel procedam. Avem a face, așadar, cu un titlu bine ales, plin de semnificații prin cele două substantive ce sugerează modalitatea de adresare către cititor și localizarea în timp (*scrisori*, *prezentul*) și un adjectiv posesiv (*meu*) ce marchează implicarea omului / scriitorului în *vremi*.

Volumul beneficiază de o simetrie (am numi-o strategică) obținută prin plasarea la cele două extreme a două articole referitoare la poetul nostru național (nici nu se putea altfel cunoscând atașamentul Luciei Olaru

Nenati față de Luceafăr încă din anii adolescenței, ai studenției și mai ales ai etapei în care, în calitate de muzeograf, și-a adus o contribuție remarcabilă la organizarea și dotarea Casei Memoriale de la Ipotești) – *Eminescu – omul datoriei și Publicistul Eminescu* (ambele purtând data de 15 iunie, din 2013 și respectiv 2015).

Între aceste două texte își etalează valențele informative și formative toate celelalte, 81 la număr (între care și alte câteva inspirate de amintirea lui Eminescu: *Cugetând la cauza sfârșitului eminescian*; *Eminescu, omul mai-mult-ca-perfectului iubirii*; *Ziua Națională a Culturii Române la Botoșani*), ce fac din cititor un spectator privilegiat în fața unui ecran pe care se derulează, ca într-o modernă *panoramă a deșertăciunilor* situații și personaje din mult prea eterogena noastră societate aflată într-o *tranziție* (ademenitor și promițător termen apărut imediat după așa-numita revoluție din 1989) ce nu dă nici pe departe semne să se încheie.

Fin observator al spectacolului vieții, așa cum se desfășoară el în Botoșaniul eminescian, în Țară, în bătrâna Europă ori pe Planetă, autoarea acestei cărți se bucură ori se întristează, laudă sau deplânge, sugerează ori speră, funcție de situație. Nevoia de a „rîmă și noi cu restul lumii” (o fericită exprimare din articolul intitulat *Salvați memoria identitară a orașului*) o fac pe Lucia Olaru Nenati să îndemne factorii de decizie la o mai adâncă responsabilitate în ceea ce privește conservarea valorilor trecutului în materie urbanistică, pentru a putea fi salvate edificii care „mor sub ochii noștri ca niște ființe purtătoare de suflet și memorie”. Și, slavă Domnului, avem în mai toate așezările românești asemenea construcții ce ar merita salvate.

Cititorul va descoperi cu ușurință adevărate valențe patriotice în textele cărții. Vorbind despre un serial coreean difuzat pe micile noastre ecrane în anii din urmă, autoarea nu scapă prilejul de a aprecia tenacitatea cu care acest popor asiatic știe să-și reînvie trecutul, să-și facă respectată istoria.

Dorința fierbinte a autoarei ca poporul român să nu-și uite istoria e strâns legată de glia străbună, în pericol de a fi înstrăinată. *Pământul țării la răscruce de vânturi* constituie un veritabil semnal de alarmă în acest sens. Gândul la pământurile înstrăinate în urma unor cataclisme ale istoriei, precum cea de-a doua conflagrație mondială, o fac pe autoare să evoce cu o puternică trăire momente din istoria recentă: marcarea Zilei Limbii Române la Chișinău (art. *Călătorie în inima unei sărbători*) sau împlinirea unui număr de ani de la rapturile teritoriale din 1940, cu referire la ziua de 28 iunie a acelui tragic an pentru România, coroborată cu un alt tragic 28 iunie, cel al anului 1883, când Eminescu a fost internat în sanatoriul doctorului Suțu din București (*O zi cu îndoită povară istorică românească*).

Întru totul zguduitor este editorialul *Un 1 aprilie mai puțin vesel*, evocând tragedia de la Fântâna Albă din aprilie 1941, când câteva mii de

români, în încercarea lor de a trece peste granița ce a însângerat trupul Țării, au pierit sub rafalele mitralierelor ocupanților ruși și apoi au intrat în ceața uitării ce s-a așternut peste amintirea lor timp de peste jumătate de veac.

Viața contemporană cu bucuriile, dar mai ales cu necazurile ei, evenimentele la zi (politice ori mondene), exagerat mediatizate din interese de cele mai multe ori financiare, intră și ele sub lupa talentatei scriitoare Lucia Olaru Nenati. Texte precum *Codul rutier, între stat și cetățenii săi; Pastel cu peisaj politic; Munții noștri aur poartă; Europa ajunge doar până la Verești; Câte ceva despre sănătate...; Un joc de șah electoral; Udrea noastră cea de toate zilele; O întrebare a la Moș Ion Roată; Exemplul doctorului fără de arginți; Cupidon, săgetătorul vremurilor; Printre oameni* sunt mai mult decât edificatoare și justifică pe deplin aprecierea făcută de Prof.Dr. Mihai Miron în postfața cărții: „Doamna LON este un cetățean onest care se interesează de viața urbei, de prefacerile ei, de împlinirile și scăderile diurne ale concetățenilor, instituțiilor, asociațiilor de tot felul...”

Sunt evocate în paginile acestei cărți personalități de vază ale culturii, dar și ale științei / tehnicii românești din trecut ori din contemporaneitate (adevărați „oameni de patrimoniu”, după cum așa de frumos se exprimă autoarea în una din paginile cărții), efortul depus de acestea pentru afirmarea românismului în lume: Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, George Enescu, Ana Aslan, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi, Ion Ungurenu, Doina și Ion Aldea Teodorovici, Vasile Tărășanu, Tudor Gheorghe și mulți alții.

Referitor la arta scriiturii, putem afirma cu deplin temei că jurnalistul, memorialistul și poetul coabitează fericit în paginile volumului *Scrisori din prezentul meu*. Pot fi extrase din paginile acestei cărți destule eșantioane ce trădează prezența poetului. Mai întâi remarcăm câteva titluri cu tentă poetică: *Au venit la mine teii; Călătorie în inima unei sărbători; Muzica străbate istoria în frac; Privighetoarea de la Cernăuți; Sub cupola de lumină a Voronei; Eternitatea ninge imaculat peste luna februarie; Iunie sub ploaia de cultură*.

Iată doar o mostră de adevărată poezie în proză din *Au venit la mine teii*: „Zilele acestea peste orașul nostru a coborât ca o ploaie diafană mirosul de tei. Acesta încarcă, dulce și nevăzut, tot văzduhul, dintr-un capăt la altul al așezării unde ne ducem zilele. Fie că mergem pe străzi, grăbiți la rosturile noastre... facem toate astea sub umbrela nevăzută a miresmei care ne dăruiește o stare aparte, deosebită, ca o mirungere celestă, pe care, obișnuiți dintotdeauna cu atmosfera locului unde trăim, poate nici nu o observăm. Și totuși ea este o binecuvântare ce nu se dăruie tuturor locuitorilor lumii, ci doar celor trăitori în locuri alese, înzestrate cu harul acestui arbore magic... Nu este, așadar, întâmplătoare asocierea acestei miresme cu fericirea ireală a primilor oameni în raiul de dinaintea căderii în

păcat, sentiment pe care l-a sculptat pentru totdeauna în cuvinte Poetul cel născut în mijlocul orașului unde ne purtăm, grăbiți și neatenți, pașii banalelor noastre griji cotidiene: «Adormind de armonia / Codrului bătut de gânduri, / Flori de tei deasupra noastră / Or să cadă rânduri, rânduri»...”

Cartea *Scrisori din prezentul meu* este, înainte de toate, un minunat florilegiu publicistic al unui condeier puternic ancorat în cotidianul românesc, în multiplele lui fațete ce nu pot fi înțelese, așa cum lasă să se înțeleagă autoarea însăși, fără raportări temeinice la trecut și fără o viziune optimistă asupra viitorului. Tudor Arghezi, și el un jurnalist de înaltă ținută, spusese cândva: „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris!”, formulă ce se potrivește de minune pentru a încheia modesta noastră apreciere asupra acestui încântător volum.

LINA CODREANU

Mihaela Albu – „homo viator”

Postdecembrist, au fost editate frecvent însemnări jurnaliere, ceea ce oferă posibilitatea cititorilor de a cunoaște nișe misterioase din viața și creația artiștilor. În ceea ce-i privește pe autori, consemnările într-un *Jurnal* sunt porți deschise spre autocunoaștere, exerciții cathartice, crochiuri ale biografiei interioare surprinse în momente speciale, radiografii sensibile ale lumii în care au trăit... Asemenea motivări pot fi desprinse din volumul semnat de Mihaela Albu – *Et in America... – Lumi în oglindă – (Jurnal româno-american: 1999-2009)*, apărut la Ed. Eikon din Cluj-Napoca, în 2013.

Jurnalul. Ca specie literară de graniță, situată între ficțional și non-ficțional (genul memorialistic), Jurnalul e, întâi de toate, un mod de autodescoverire a unor valențe de personalitate, cum mărturisește autoarea în iulie 2004: „Cred că *Jurnalul* mă ajută enorm să mă văd pe mine cea din diferite momente ale vieții. În definitiv, un Jurnal nu e ca o fotografie a trupului, a minții și a sufletului?” Totodată, dintr-un Jurnal pot fi decupate caractere, idei, pasiuni rămase în umbră, împliniri intime, aspirații risipite ale unor personalități etc. Ba chiar M. Albu opinează că „istoria adevărată” poate fi cunoscută „din Jurnale, memorii și interviuri” (mai, 2001). În astfel de însemnări se presupune că sinceritatea e la cote majore și nu există dubii asupra conținutului, presupunând că autorul strunește cuvintele pe calea adevărului, scăpat fiind de sub angoasa resentimentelor.

Un fapt menționabil e că Jurnalul rămâne depozitarul memoriei care, după un timp, în mod natural, devine selectivă, ceea ce duce la pierderea detaliilor unei întâmplări. În aceste situații, consemnările înviorează amintirile jurnalistului despre un eveniment, o stare, o persoană: „Într-adevăr, recitind la intervale de timp ceea ce am consemnat eu însămi în Jurnal, am senzația că descopăr alte experiențe, ale altei persoane. Simt totuși în același timp bucuria regăsirii ființei mele dintr-un anumit timp” (dec. 2001).

Întrucât lectura este indisolubilă formației intelectuale a profesoarei Mihaela Albu de la Universitatea din Craiova, care, din 1999, a susținut primul curs de limba română la Columbia University, multe notații sunt pe marginea cărților citite, ceea ce o îndreptățește să-și considere cartea nu atât un jurnal cu impresii de călătorie, cât un „*jurnal de cărți*”. „Viața în afara cărților mi se pare fără sens” – scria în februarie 2003. Neînfrântă plăcere a cititului, neoprită trudă a scrierii despre lecturi, multă ardere intelectuală, acestea și altele s-au concretizat în studii, cronici, recenzii, prezentări de cărți și autori, între care Marin Sorescu, Mircea Eliade, Mircea Săndulescu, Grigore Vieru, Ion Manta, Denisa Comănescu, Gabriel Stănescu, Aurel Sasu... Întrerup aceste considerente despre Jurnal cu mențiunea că, de-a lungul prezentului *Jurnal româno-american: 1999-2009*, rămân o constantă jurnalul, memoriile, însemnările, amintirile, confesiunile *altora* (Mihail Sebastian, Alice Voinescu, Marin Sorescu, Mircea Zăciu, Costache Olăreanu, Octavian Paler, Mircea Eliade, Nina Cassian, Titu Maiorescu, Petre Pandrea, Monica Lovinescu, Adrian Marino, arhiep. Bartolomeu Anania, Gheorghe Florescu ș.a., ș.a.), pe care Mihaela Albu le-a citit cu instrumentarul critic necesar, publicând notele de lectură adiacente.

Lumi „în oglindă”. Primele notații despre New York stau sub semnul entuziasmului, zdrumicat ici-colo de imaginile din țara natală. În capitala lumii i se pare că-i pe „o altă planetă”, impresionată fiind de feeria luminilor sau de șuvoiul de mașini. Contrapunctul e dat de cerul fără stele, de pomii striviți sub înălțimea clădirilor. Oamenii sunt amabili, grijulii unii cu alții, deși nu se cunosc, zâmbitori, binevoitori, educați, ceea ce le induce Mihaelei Albu și fiicei Denisa sentimentul că se simt acceptate. Ritmul vieții diurne e trepidant dirijat de sloganul american (sic!) „Mai mult, mai repede, mai bine!”. Omul e o piesă într-un angrenaj colosal. Totuși nu se ascunde intenția individuală de afirmare, nici solitudinea în grup ori simplă (în parc, la promenadă, în metrou, pe stradă) revărsate în imaginea unei lumi în care există cu adevărat „libertatea” fiecăruia de a face ceea ce dorește: „Fiind o zi caldă de toamnă, sunt mulți studenți peste tot. Majoritatea stă pe bănci sau direct pe trepte. Fiecare își vede de problemele sale; unii citesc, alții mănâncă, alții pur și simplu se bucură de soare” (sept. 1999). Printr-un spirit de observație extins, autoarea oferă cititorului

informații exhaustive despre aspectele vieții din America și nu-și reprimă amărăciunea că în România „lucrurile” nu au un curs similar: „Noi nu vom putea niciodată progresa cât nu ne vom lecui de răutate, de ură, de răzbunare. Numai când vom fi cu adevărat buni, vom fi capabili să mergem mai departe” (dec. 1999). Sistemul de învățământ se bazează pe cultivarea personalității, pe spiritul creativ, pe „diversitatea în unitate”: „Cele mai diverse nații mi se perindă prin fața ochilor, aud cele mai diverse limbi, văd toate rasele care există pe glob, toate culorile de piele, de ochi, de păr. *America* se simte imediat. [...] Dumnezeu pare că a amestecat aici tot pământul, făcând din *America* [...] un Babilon invers. Oamenii par să se înțeleagă perfect, să se accepte și mai ales să se respecte unii pe alții” (sept. 1999). În școala newyorkeză, atmosfera e destinsă, se manifestă toleranță, dar există și reguli stricte. În sistemul sanitar, o dată la șase luni, copiii sunt programați pentru controlul medical (obligatoriu!), căci grija e a spitalului, nu a pacientului. „În oglindă” însă: „Sunt mereu surprinsă, deși n-ar trebui, de starea învățământului românesc. Nu mai vorbesc de studenți! Ceea ce e mai grav e inerția, superficialitatea, grobianismul tinerei generații de... profesori” (apr. 2009).

Fugit irreparabile tempus. Ritmul trepidant al vieții americane o „agață” în malaxor și pe Mihaela Albu, care, treptat, simte că timpul iese din curgerea firească și începe să se comprime: „Mereu aș face mai multe decât îmi poate permite timpul limitat” (ian. 2001); „În viața asta extrem de trepidantă, zi după zi, aproape oră după oră planificate cu mult timp înainte – răgazul de a scrie... aproape că nu există” (apr. 2002); „Ritmul acesta nou de muncă [...] mă ucide spiritual” (febr. 2003); „Ce-mi pare rău e că nu am destul timp pentru citit. Scriu și aproape că nu mai citesc. E destul de ciudat și trist” (dec. 2007).

Programul e bine drămuț, însă „treburile” autoarei sunt nenumărate și diverse decurgând din îndatoririle de mamă, profesor, om de cultură. Activitățile la care ia parte sunt: conferințe, simpozioane, prezentări de carte, audiții, interviuri, expoziții, seri culturale, cenaclu, aniversări, vizite (primite/ făcute), întâlniri amicale... Practică o publicistică intensă (*Romanian Journal*, *New York Magazin*, *Lumea liberă*, *Lumină lină*, *Carmina Balcanica*); simultan, își elaborează cărțile de proză, poezie, critică literară și consemnează seara/ noaptea în... *Jurnal*. [Privitor la înțelesul termenului „jurnal”, cu drept nota Costache Olăreanu că este impropriu utilizat, căci i se potrivește mai degrabă „de noapte”, fiindcă notațiile nu sunt făcute în timpul zilei, ci la finalul acesteia, adesea – noaptea.] Asumându-și sarcini din ce în ce mai multe, în pofida firii energice și a dinamismului diurn, profesoara se vede încorsetată într-un ritm de viață mult peste medie. E observabil că *da capo al fine*, autoarea s-a angajat într-o luptă (inegală) cu propria „trecere”, încât aș zice că timpul i-a fost martorul și prietenul cel mai fidel. „Timpul trece peste fiecare, depinde

cum îl conștientizăm” (martie 2005), notează în Jurnal, ca să încheie constatând: „Extrem de repede zboară timpul când ai prea multe de făcut” (dec. 2009). Prin ceea ce a realizat în țară ori în America, Mihaela Albu a trăit cu folos deceniul, în fapt, fără a de timp ce i-a fost sortită.

Homo viator. Autoarea nu a așezat „în oglindă” cele două țări, România și America, ci a consemnat cu tenacitate propriile impresii, gânduri, experiențe trăite când la București/ Craiova, când la New York. Această pendulare între două lumi i-a dat statutul de *homo viator*, cu atuurile și amărăciunile ivite pe parcurs: „M-am simțit și mă simt cetățean al ambelor lumi, dar nu-mi găsesc locul parcă în niciuna. De fiecare dată tânjesc după cealaltă jumătate” (*Argument*).

Inima îi bate „românește” încă din primele respirații într-un mediu străin: „Sunt bucuroasă când văd pe pereți afișe pe care este desenat conturul României...” (sept. 1999). Cunoscând cercuri de români (intelectuali) veniți/ statorniciți în „țara tuturor posibilităților”, autoarea are posibilitatea de a le vedea și împlinirile, dar și eșecurile. Mulți dintre aceștia (în general, mai vârstnici), deși s-au adaptat la modul de viață de peste ocean, pe cât le stă în putere, conservă și transmit câte ceva din cultura „de acasă”, însă „din păcate, tinerii de origine română educați în America (și probabil toți cei din alte țări) nu cunosc nimic din cultura țării de origine” (dec. 1999).

O altă situație dilematică pe care Mihaela Albu o semnalează atent este problema scriitorilor „deșărați”, accentuată de lipsa mișcării cărților lor în librăriile din țara natală și a cărților românești către ei, care „trăiesc în altă limbă, în alt spațiu, dar continuă să fie scriitori români. De fapt, ei simt că se află undeva «între» și nu «întru». De multe ori nu sunt prea bine cunoscuți acasă, iar în țara de adopție nici atât” (ian. 2000).

În ce-o privește pe autoarea Jurnalului, trăiește stări contradictorii, uneori dictate de circumstanțe socio-profesionale. În oct. 1999, abia plecată din România, se simte „sfâșiata în două. Îmi pare rău pentru cei de acasă, dar... nu puteam nici să renunț la șansa de a cunoaște altceva...” Descoperă aceeași stare și în percepția lui Gabriel Stănescu: „Sufletul poetului pendulează între cele două țări și nu se simte bine în niciuna. Concluzia unui «niciunde»” (ian. 2001). Împovărată de tristețe și dor, o prietenă recunoaște că adevărata iubire a țării de origine începe îndată ce a fost părăsită. Mai apoi, prin 2001, în plin asalt de adaptare, autoarea își modifică receptorii de viață: „Eu, cel puțin, mă simt aici «acasă». Mi-am făcut prieteni (...)” sau „La mii de km distanță de casă nu sunt deloc singură; abia acum simt că sunt integrată unui sistem adevărat. Mă refer la sistemul comunitar românesc prin Biserică și la cel al scriitorilor (...)”.

Dacă stările trăite de M. Albu ca *homo viator* ar fi transpuse într-un grafic, s-ar observa variațiile în susul ori în josul liniei de echilibru în proporție aproape egală. De pildă, când pricini financiare o obligă la un

serviciu istovitor, conchide scurt: „Condiția imigrantului – sclav banului” (sept. 2003). Întoarcerea acasă pare un triumf: „Mai sunt câteva zile până plec în țară. Aștept plecarea ca pe o eliberare, deși știu cât sunt de ocupată și acolo” (iun. 2004). După circa o lună de stat în patria natală, se simte „ca arborele desprins din pământul lui și replantat în locul de unde a fost luat”, pentru ca, odată întoarsă la New York să se simtă „ca un pendul ce bate în ambele direcții și nu se poate opri” (oct. 2004). Pendularea între cele două lumi fac din jurnalieră un personaj alambicat, viu, aflat în căutare de sine, adaptabil societăților pe care le traversează. Frecvența alternării mediilor prin care a trecut în cei zece ani de *homo viator* a presupus un iterativ proces de adaptare – re-adaptare. Cu toate acestea, scriitura e proaspătă, autoarea neobosită, informațiile de larg interes cultural.

Multe mahniri răzbat pe paginile Jurnalului privitoare la mentalitatea românilor invidioși față de realizările semenilor și obedienți în fața sus-pușilor, la promovarea doar a ceea ce întinează imaginea românilor („Nimic din curățenia sufletească, din inteligența, din spiritualitatea românilor” – ian. 2008), la deserviciile făcute de unele instituții de peste ocean, special destinate să apere și să promoveze ceea ce ne-ar așeza în rândul țărilor civilizate...

Jurnalul e de tip *spiritual*, *documentar*, dar și *portretistic*, fiindcă în suita aspectelor, se profilează figuri memorabile (și rare) de scriitori: Aurora Cornu, Theodor Damian, Mirela Roznoveanu, Aurelia Roman și mulți alții. În primii ani, vizitele la Aurora Cornu intrau în firescul vieții. Amfitrioana, doamnă frumoasă, adorată de Preda (alegând să-l părăsească, dar nu să-l uite) are harul povestirii și o experiență de viață prin care o cucerește pe nou-sosită într-atât încât o consideră „ca pe un fel de «guru», inițiatorul meu în multe lucruri și fapte ale lumii acesteia total necunoscute mie înainte”. Cu pr. Theodor Damian de la Biserica din Astoria colaborează roditor la realizarea revistei *Lumină lină*, ca redactor-șef.

Potențialul cititor acestui Jurnal – *Et in America...* – *Lumi în oglindă* – (*Jurnal româno-american: 1999-2009*), – ar cunoaște de la „acasa” lui o lume fascinantă – America, dar mai presus de toate ar descoperi în autoarea Mihaela Albu un român integru, un intelectual de forță, un caracter cultural puternic constant în dragostea de România.

Nimeni

*Dimineața când se crapă de ziuă
când cerul s-a golit de stele
și somnul nostru de vise e tot gol
bate cineva la poarta dinspre grădină
cineva cu degete ude de rouă, cu un chip
care aproape nu se vede
mă scol din patul de sub dud și vin
să răspund, să aflu vreo veste rea
omul întreabă de tata, îi spun
Omule, tata nu-i acasă, e dus
Întreabă de mama, aceeași spusă
Nici mama nu-i acasă, e dusă
cu altcineva nu vrea a vorbire
pe mine nu mă mai știe nici vântul
eu, fugitul din patria copilăriei mele,
eu, însinguratul și părăsitul
mă întorc în grădină, aceeași iarbă,
aceiași caiși delicați, aceiași aspri pruni
lângă mine doar lătratul lui Jar
dar fără trup, că și el a plecat
să-i păzească pe-ai mei, pe unde s-au dus
în Țara de Dor și-n Țara de Sus
Adorm, iar aud o bătaie în poartă
să mă trezesc nu mă lasă
spun fără cuvinte, numai cu lacrimă
Nu-i nimeni, nu-i nimeni acasă...*

Ca o vânătoare

*Tu ești lancea tinereții mele
cu tine am vânat iluzii și mari animale,
feline sălbătice, tigri ai visului
cu tine m-am apărat când eram căpitan
de pază la porțile Paradisului
Tu ești coasa ierbii mele de leac
încă de când eram nebun și sărac
tu ești capcana divină a gândului
la capătul de sus al pământului.
Ești pasărea care mă duce
cu aripile în formă de cruce
la care mă rog, care mă bântui
numai prin tine vreau să mă mântui*

Încă scriu

*Până-n octombrie scriu două-trei cărți
mă cert cu viața, sufăr, ascult zadarnic
muzica din jurul ființei mele fragile
pe urmă iar mă nasc, intru-n hibernare
într-o placentă de vise, verde amară
mă vizitează iarna cu toți lupii ei
toți cei plecați mă caută, mă înconjoară
aștept să mai treacă un veac
să-mi adun cuvintele și mânia
și mă cutreieră iar boala scrisului
durerea din inima mea, România
Ce faci, prietene, mai trăiești, mai ești viu?
Nici nu pot să-ți răspund, nici nu știu
Numai atât: E octombrie. Scriu...*

PROF. DR. HEINZ-UWE HAUS

Cultural Memory and Theatre Work: Personal Reflections

Efforts to understand and respond

Since Thespis went before his fellow citizens, insights and evaluations have been the result of alienation of what is too close. It is the reading of a story, according to what Brecht makes us experience, that brings the audience into play. The fable, as we know, develops from the performance: it is not the illustrated synopsis of what has been written down.

In my case the experiences and observations from early childhood - at the end of the war in 1945 and the years after that - have become a kind of dramaturgical counterinsurance with regard to perception and description of social reality. It appeared to me as if the nation had lost the unity of action. Even the so-called hour zero did not stop at the ramp. The fourth wall was as worn out as the people and the country. The horrors of the Hitler regime had to be recorded in order to make visible the causes of the hardships that followed. At the same time we had to assume that they did not pre-determine the regime unavoidably, but that they did generate it and made it possible. Under the given political conditions it became clear to me very early on that, and how, social processes change cultural practices and contents of consciousness of the community and of individuals.

What is described today as “cultural transformation”, appeared to me neither then (when the outcome of allied occupation of my native country appeared thoroughly open) nor later (during the sheer hopelessness of the Cold War) as a “phenomenon of natural history” (as, for example, predominantly accepted by German literary historiography into the 1960s), but appeared to me to be agreed upon, voluntarily, between generations, in brief: “product of negotiation” (which it has been understood to be more recently). As such it has to do with a common denominator of world view, far into the cultural past and across time.

Why this appeared to me, born in 1942, so unquestionably self-evident, why it has become more important at every instance of retrospection, that I refer to it at every opportunity that presents itself to me, is surprising only if you disregard the German tradition of reflecting the past. An example from the Romantic period: I am convinced that Schlegel and Tieck’s translation of Shakespeare would have been less successful in the people’s political imagination without the preceding

collection of fairy tales by Musaeus. The renewed despotism could be interpreted as liberation from national socialism only by cynics. The heteronomy of Soviet ideology mobilised the unspoilt, the upstanding and the honest among old and young, not to fall again for lies and deception.

The term “generation” has nothing to do, already for Dilthey, with arithmetic that balances age groups or periods of time against alternation of generations. Dilthey already speaks of the “naturally inner measure of time (...) in relation to spiritual movements”.¹ A generation forms “a tight circle of individuals, who, by means of dependence on the same great facts and changes, as they appear in the age of their receptivity, are united into a homogenous whole, despite the heterogeneousness of factors that come into it.”²

Generations are thus defined through the context of their experience. A generation can therefore comprise people of very different ages, and a year group can lead to several generations. If that is understood and experienced, it provides security from deterministic rigidity. Historical awareness thus includes free choice of cultural identity, yes, well-nigh demands it as a means to the end. With regard to theatre work, such an understanding of culture activates, as memory, the processes that Brecht integrates under the term of “intervening thinking”.

It appears to me indispensable in actor training, for the understanding of the dramaturgy of plays, in directing, in every form of making theatre, to ascertain one’s own origin, the similarities, and the aspects that are repeated over generations, in order to achieve a topical historical awareness and to represent on that basis the dialectics of scenic events.

Descriptions are never innocent. They intervene in the described and change and form it.

In particular at critical points in time that make individual elements of cultural heritage appear obsolete, it is essential to “problematise” customary understanding of the world and to evoke “struggles of interpretation” within collective memory. Cultural studies research by now agrees that every cultural transformation on the level of social institutions and groups goes along with techniques and modes of remembering, all in line with Halbwachs’ succinct explanation that “societal thinking is essentially a memory.”³

¹ Wilhelm Dilthey, *Die geistige Welt, Gesammelte Schriften*, Bd. 6, 1. Hälfte, ed. by V. Karlfried Gruender, Stuttgart 1957, p. 42.

² *Ibidem*, p. 37.

³ Maurice Halbwachs, *Das Gedächtnis und seine sozialen Bedingungen*, Berlin, Neuwied, 1966, p. 390.

This, let's call it pointedly "sociology of memory made social" was realised exemplarily in Brecht's handling of the dialectics of objection. This is what made the early productions of the Berliner Ensemble - *Mother Courage* (1949), *Caucasian Chalk Circle* (1952) to *Galileo* (1956) - into high publicity events. Brecht champions contexts of experience - of before and after 1945 - as "strategy from below", for "brains of tomorrow" - resisting what is there.

Actors such as Thomas Holtzmann in Kaiser's *From Morn to Midnight* (at the Schillertheater) or Gisela Uhlen and Herwart Grosse in Ibsen's *Nora or A Doll's House* (at the Deutsches Theater) gave me as an adolescent an idea of and an incentive to the possible horizon of our art - beyond ideological encroachment. Jessner and Reinhardt's *raison d'être* could not be disposed of after the hour zero, Gustaf Gründgens and Wolfgang Langhoff's aesthetic discipline had more in common than their political biographies may lead to believe.

No matter how unreliable imagination and its sibling, since the 18th century, memory, may be, the associative creation of analogies between past and present can be identified as the source of all narration. Whether on the Greek orchestra or from the pageant wagon, on the baroque stage or with the help of the Brecht-curtain - the audience and the performers are together negotiating the events and allow each other their subjective spinning of tales. It is always the play with the changeability of the given, which in the end does not know either perpetrators or witnesses, but conspirators. According to Schiller's encouragement - "thoughts are free" - in the theatre the whole multiplicity of philosophical and political interests has to be reckoned with. That's why it is so important to be always alert that not the words make the difference, but the *gestus* that is at their basis. The situations to which the representations refer are stored in the spectator's memory. If he sees only a hint to them on stage, he becomes aware of them, he brings them to the stage, and in most cases unexpectedly he moves on to the issue that concerns him. Under the conditions of dictatorship this is much stronger and much more frequently the case than in a democracy, where often mock attacks laze away the seriousness of the situation (From I to me, that's the wrong kind of empathy).

Gottfried Benn writes: "Only when you get old you know much you need mental support, the pointers, the thoughts of the past, the motives reaching back"⁴

The poet notes this in 1944 - in inward emigration, as physician with the Wehrmacht at the front. In this he touches thoughts also of those who grew up in post-war times, who also experienced how exacting it is for

⁴ Gottfried Benn, *Ausdruckswelt*, Verlag Ullstein GmbH, Frankfurt/Main – Berlin, Ullsteinbuch Nr. 494, 1962, p. 34.

artists to measure, illegally, the changeability of what is there, while at the same time spreading silence over what is yet unfinished. In my case the replacement of the Nazi-regime by a Soviet-communist dictatorship in that part of Germany in which I grew up, was the backdrop that always remained in view of the events that had to be represented. Insights and valuations are constructed through achievements of memory. It is an imperative of fairness and honesty to acknowledge that poetry - in the German theatre the cardinal form of cultural memory - is essential in understanding what is one's own. That history is not a process to realise ideology and ideals, but, as Benn puts it, "that together to prevent the grossest of events, is the only possibility that is directed against it" (5) has moulded over decades of German and European separation the consciousness of my generation. This is the main characteristic of my cross-generational self-determination.

Klopstock's odes and the action of the Graf Stauffenberg 1944, the courage of Blücher and the nature poetry of Huchel, hope and death of Imre Nagy 1956 and Jan Palach 1968, the legacy of Opitz, the patriotism of Fichte and target-oriented politics of Pope Paul II were self-liberating contexts of experience and survival; they are cultural memory of a voice that formed people, a voice my year group wanted to hear.

That's why the conflicts of the years of European separation found an end almost without a struggle. The flow of language was in silence. The fall of the Wall almost twenty years ago and the return to Europe brought language and concepts back to light as if by mutation. "We are the people. we are one people", the demonstrators chanted in the streets in 1989. My production of *Hamlet* at a West German municipal theatre at the same time was under the motto of Freiligrath, "Hamlet is Germany". The appropriate interpretation and appropriation of what has been experienced is what is due to the spectator's emotional memory and interests. It is always dialogue and relationship, moving and in its best moments of prophetic urgency.

Hope that a larger conversation could be encouraged.

Making theatre attracted me as a child, because it appeared like a shelter, in which the oppressed human being could climb from bondage to perfection and beauty. The stage appeared well-nigh as the reversal of the experienced suppression. Theatre immunized against the day-to-day indoctrination. Shakespeare, Goethe, Schiller, Ibsen, Wedekind and Brecht kept reality at bay to the extent that I learnt to evaluate it calmly.

Even a lost so-called "socialist-realist work", in which I had to act occasionally during my first engagements, offered chances against the sparseness of life outside the theatre, because you were always secretly agreed with the audience to get the potemkinesque conditions going at least in the head.

Above all, however, the classics taught us to point beyond adversity and time. Through them I was always able to see my activity as the power to glorify change and transition. They taught faithful service and “*techne*”, technical and manual mastery of their art as well as ours. This alone was both: weapon and secret of the banned ideals. To those who eat of the forbidden apple once, God opens the entire world (Thus or in a similar way Aristotle’s motto would be rendered in Paul’s language to allow it to apply today, too).

Hölderlin’s striving for the “highest beauty” became equally familiar to me - at least the more often I recited him and sought to fathom his “complete experience of God” - as Toller and Borchert’s expressionistic screams after the two World Wars. In brief: a world that murders the heart, stifles virtues and paralyses the spirit of youth, was only too familiar for me. Of course I was not sure at all that the historical world was supposed to follow the world of ideas, to affiliate to it or to even notice it. However, I was, precisely because of literature and poetry, convinced “that the world of ideas has to apply its yardstick to the world of history. To apply means: to express it, formulate, illuminate, group it.”⁵

Creating expression determines appearance, interlaces it with the here and today. The societal niche of theatre was in this regard both a transcendental act (in which everyone is free to open up to it), and an inner scaffold that binds the contents, experiences of images and thinking, the “illegal” thought processes about covered unity (Brecht calls this *gestus*). The ability to handle the word in its dialectic, i.e., as social opposition, presupposes thinking that secures form. Causality is, in this context, only a very meagre process of attribution. To bind language as relationship, thought, image, sound and rhythm, as process in the scenic context and to confront them with the interests of the spectator was, politically, rather in the mode of Schweyk rather than really showing courage.

I am convinced the early cultural imprint is a spring of creative power for life.

Every now and then, when I am weary of the English because my ability to fathom it increases the longer and the more on a daily basis I live with it, I return to my mother tongue, as if to ascertain my world of expression. In my American office I then search, like an addict suffering from withdrawal symptoms for the few treasures of my home literature. Again and again for Luther’s translation of the New Testament, Goethe’s *Faust*, Hölderlin’s poems. The slim Reclam volume No. 7857/58 *Deutsche Minnesang* and Wolf Biermann’s *Fünf Briefe aus gegebenen Anlässen*, published by Zweitausendeins, are also among them. These days they are Gottfried Benn’s essays and Golo Mann’s *German History from 1919-*

⁵ *Ibidem*, p. 99.

1945, which maintain for me the impressions, memories and actions that remain existential for me, no matter what the changed circumstances.

In Christian teaching, which, in contrast to the decreed brainwashing at school almost opened a discourse, we debated what is respectable in view of all people (Romans 12,17). The world appeared, despite of all the misery and even under the conditions of totalitarian omnipotence, to be full of encouraging contradictions - for example in the life stories of people who had survived the War. The former officer of the imperial army, later pacifist theologian of the avowedly anti-nazi Protestant Church, the president of the Church in Hesse during my childhood, Martin Niemöller, was, for an intensive period, such an inspiring role model for me with regard to what seems necessary above all, the ability to change. (When I later, as an adolescent, saw the pastor march, as traitor to himself, on the other side of the barricade, this was a disappointment that I was unable to foresee as a child). I understood from Niemöller's behaviour and from the rumours about the assassins in the Wolfsschanze 1944, that it is a sin not to do what is good. He preached that not to do evil does not mean at all to do good. That was a good thing also for a child to be aware of, in the chaos of the time, in which to say what one thought would perhaps not straight away cost one's life, but definitely Siberia or prison for the family.

The Greek word for "preconceived" (*pronoio*) can also be translated as "to notice or cogitate, or think of something in advance". Thus we could say: "be aware in advance of the good in all people". Did this not open a wide field of activity for me? I learnt, even before I knew the texts from antiquity in this context, what the "tragic" perspective is: to accept the disadvantages, suffering and losses as components of life and no to deny or mask them.

The frontier around us

The more theatre texts I read, the more did I understand why a demanded behaviour such as "respectable and good" - captured in the one word *kalos* - means both respectable and good.

"That you conduct your lives among the nations respectably" (1. Pet 2,12) - this demand by the Apostle seemed to me to be closely related to the diction of Grimmelshausen, Wieland, Herder, Schiller, Brecht and Kaiser. It's about the way out from the concomitance of barbarism and civilisation. Even Nietzsche, who we were forbidden to read, served, secretly, our hope. The human being is an "animal (...) that may promise",⁶

⁶ Friedrich Nietzsche, „Zur Genealogie der Moral“, in *Idem, Kritische Studienausgabe*, Bd. 5, ed. by. V. Giorgi Colli and Mazzino Montinari, München, 2nd revised ed., 1999, p. 293

he says. Its central characteristic is that it is “master of free will”, yes, “sovereign”, because the human being can, by way of promising, command at will about the future. According to Nietzsche, conscience of the modern human being is responsible for keeping the promise: as “dominant instinct”⁷ it has the function of a moral authority.

The political explosiveness of this explanation, for me, was that Nietzsche bind the aspect of promise to questions of law all the way to Roman law. (After I tried, without success, to sue against my occupational ban, old history, too, became a pool of counterinsurance and alienation of the present. My later productions in Greece and Cyprus, no matter whether Brecht, Borchert, Shakespeare, Euripides, Aeschylus or Sophocles, are likely to have benefited from this).

At the age of fourteen I understood, why I was summoned in from a tribunal of teachers in order to justify that I had read the forbidden *Zarathustra*. It was the power of language, the field of reference that questioned the order for those in power. I was fascinated how in *Morgenröthe* the philosopher and poet linked *promising* and *rendering into language*. For me this seemed to be, since the classical Athens, the condition for the existence of theatre.

As I came to understand later, Nietzsche was concerned with the characteristics that are constitutive of promising, such as the will that triggers a promise, the language that the promise is in need of, or the conventions against which a promise is set - independent of whether the promise is to be understood as divine, as civic stipulation or as transcendental obligation. The question in itself was of enlightenment mode, and cross-grained: what kind of order is actually created through the promise: one that is legally binding, a moral one, a social, and / or one that is solely linguistic? With the help of such, as I thought, poetic dialectic and finesse the dominant disorder of promises could be led ad absurdum.

⁷ *Ibid.*, p. 294

Florentina Voichi, *Mama și copil*

Cain, a Byronic Hero

George Gordon Noel Byron¹ is regarded as one of the greatest British poets and a leading figure of the second generation of Romantic writers². His renown is based upon his writings but also on his life, which featured “aristocratic excesses, huge debts, numerous love affairs, and self-imposed exile”³. If Cain’s doubts and rebellion transformed him into a fallen angel, Byron shares the same appellative. Rejected by the nation that hides in the shadow of time the venerable roots of the Byron family he died as the hero of the Greeks, at Missolonghi.

¹ Byron was born on the 22nd of January 1788. The English branch of the Byron family came in with William the Conqueror; and from that era they continued to be reckoned among the eminent families of the kingdom, under the names of Buron and Biron and, later on, during the reign of Henry II they began to call themselves Byron, or de Byron. (cf. John Galt, *The Life of Lord Byron*, Echo Library, London, 2007, p. 3, also see John Watkins, *An Historical and Critical Memoir of the Life and Writings of the Right Honorable Lord Byron, with anecdotes of some of his contemporaries*, London, 1862, pp. 15-26, for a detailed presentation of the history of Byron’s family from the first ancestors until the poet’s grandfather). His literary work can be found in *** *The poetical works of Lord Byron. Complete in one volume*, collected and arranged, with illustrative notes by Thomas Moore, Lord Jeffrey, Sir Walter Scott [and others], D Appleton, New York, 1850.

² Romanticism is described as a literary movement and profound shift in sensibility, which took place in Britain and throughout Europe between 1770 and 1848 and marked a violent reaction to the Enlightenment perspectives and neoclassical aesthetics. Politically, it was inspired by the revolutions in America and France while emotionally it expressed an extreme assertion of the self and the value of individual experience... together with the sense of the infinite and the transcendental (cf. Aidan Day, *Romanticism. The New Critical Idiom*, Routledge, London and New York, 1996, p. 1). Imagination was praised over reason, emotion over logic and intuition over science. As themes we mention libertarianism, the attraction of the exotic, nature, the supernatural and self identity. The year of 1798 is considered to mark the beginning of English Romanticism, through the publishing of the volume entitled *Lyrical Ballad* by W. Wordsworth and S.T. Coleridge, which is seen as a manifesto of literary Romanticism.

³ The sublime genius, vivid passions, savage obstinacy, independence, contempt for people and public opinion, and for anything else except fame. The illustrious victim of a miserable faith, of an unfit love, of an unlimited haughtiness, and of a life without any restraint. A weird and contrasting synthesis: beautiful appearance and infirmity (...) he defeated fate through his genius and gained immortality through hatred and despair (cf. Elena Tacciu, *Aventura lui George Gordon Noel Byron*, Ed. Cartea Românească, București, 1977, p. 21).

His writings are more autobiographical than those of his fellow self-revealing Romantics.⁴ Byron early became aware of reality's imperfections, but the skepticism and cynicism bred of his disillusionment coexisted with a lifelong propensity to seek ideal perfection in all of life's experiences. Consequently, he alternated between deep-seated melancholy and humorous mockery in his reaction to the disparity between real life and his unattainable ideals⁵.

Cain, written in 1821 in Ravenna, a few years before the poet's death, is a closet drama⁶ of the human condition and illustrates the art of Lucifer in ruining the first-born of Adam and Eve. The cognition of some notions such as Manichaeism⁷, Fideism⁸ and Skepticism⁹ - that seem to have lain at the basis of *Cain* - leads to a better understanding of the play.

The author starts from the biblical legend, and the dramatic essence of his writings overlaps the pieces of information regarding the tragedy of the first family from the history of humankind: *Cain* is a mystery¹⁰ so we can expect the structure to follow the medieval model that was nothing but an artless retelling of the Bible's events.

The most important literary influence in *Cain* was John Milton's *Paradise Lost*, the epic poem which relates the creation and the fall of humankind, Cain being modeled in part after Milton's protagonist, Satan.

The play is an exploration in the problem of death and evil, of absolute and knowledge - the connection with *Faust* through Manfred, and with Milton through Gessner and Beckford, facilitates the reading of the significations - is the

⁴ Aidan Day, *Romanticism. The New Critical Idiom*, Routledge, London and New York, 1996, p. 1.

⁵ J. E. Luebering, *English Literature from the Restoration Through the Romantic Period*, Britannica Educational Publishing, New York, 2011, p. 192.

⁶ A closet drama is not meant to be performed on a stage.

⁷ The system of religious doctrines, including elements of Gnosticism, Zoroastrianism, Christianity, Buddhism, etc., taught by the Persian prophet Mani about the 3rd century AD. It was based on a supposed primordial conflict between light and darkness or goodness and evil (cf. <http://dictionary.reference.com/browse/manichaeism>; also see Sfântul Augustin, *Confesiuni*, Ed. Nemira, București, 2003, p. 334).

⁸ A philosophical view extolling theological faith by making it the ultimate criterion of truth and minimizing the power of reason to know religious truths. Strict fideists assign no place to reason in discovering or understanding fundamental tenets of religion. For them blind faith is supreme as the way to certitude and salvation (cf. <http://dictionary.reference.com/browse/fideism>).

⁹ Doubt or unbelief with regard to a religion, esp. Christianity (cf. <http://dictionary.reference.com/browse/skepticism>).

¹⁰ Dan Grigorescu, *Studii de literatură engleză*, Ed. Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2003, p. 423.

result of the effort of choosing, of a rebellious conscience¹¹. Also, it was labeled as blasphemous and brought Byron accusations of supporting manichaeism, while the play's skepticism was considered an attempt to undermine christianity. Some critics claimed that Byron was attempting to be a priest, but for his usual sect: the cult of his Byronic self. The protagonist is just like Conrad, Manfred, Prometheus and the rest, and thus, just like the poet.

Cain is more a dramatic poem than a drama. Its main artistic power lies in the charming poetry of the characters' speech. Byron's "universal melancholy" reaches here cosmic proportions. The poet finds the world's organization as being unjust and violent towards people. Through all his literary productions, Byron remains above all a lyrical poet. In his romantic works the lyrical and subjective motifs prevail. His heroes voice his own thoughts¹².

Cain revolts against God's order, becoming the first rebel in the history of humankind, a demonic one as he expresses his indignation through crime. He is also an existential hero of a continuous conflict between love and reason, between the spiritual and the material. He rebels against the world he has not made and against the sin he has not committed but for which he has to pay. Furthermore, he sees Adam responsible for the toil that he has to endure and God for making the Serpent and the woman's will. In many places, along the play, the guilt falls upon Adam, which leads us to the text of the Bible¹³, where the command is given before the creation of the woman, who is nevertheless cognizant of it when the serpent speaks to her. He finds his parents' sin in vain for they know nothing more but the fact that they are miserable.

The poet confers Cain a symbolic and vindictive temperament caused by his doubts and by the fact that he sees God as an unjust and omnipotent tyrant. All these are increased by Abel's submission and hypocrisy as he is a thoughtless slave.

Because of Adam's sin, Cain has lost the feeling of dependence and promotes individualism. The first-born of the Adamic family rebelled against a life foredoomed to death. His anxiety over his mortality is heightened by the fact that he does not know what death is. An existential crisis appears out of Cain's frustrations towards his parents and the struggle of understanding his purpose.

Lucifer preserves at first an ambiguity about his role as tempter in the garden. When compared with a god by the unfortunate mortal, he denies it, but

¹¹ Ileana Verzea, *Byron și byronismul în literatura română*, Ed. Univers, București, 1977, p. 25.

¹² A. Anixt, *Istoria literaturii engleze*, trad. de Leon Levițchi și Ion Preda, Ed. Științifică, București, 1961, pp. 228 -229.

¹³ "And the Lord God commanded the man, saying, Of every tree of the garden thou mayest freely eat: But of the tree of the knowledge of good and evil, thou shalt not eat of it: for in the day that thou eatest thereof thou shalt surely die" (Genesis 2:16-17, cf. *** *The Holy Bible, containing the Old and New Testaments; translated out of the original tongues, and with the former translations, diligently compared and revised*, Philadelphia, 1804, electronic edition).

later on, he refers to Jehovah as the other god. Cain's sense of self is Lucifer's target, which he seeks to replace with his own emptiness, his own thwarted desires. For Cain, mortality equals happiness while the immortality promoted by Lucifer is something indifferent.

The whole play is a panorama of dualism, based on the endless battle between the two titans: God and Lucifer, between good and evil and between submission and revolt. Lucifer admits he has a victor but not a superior, this, from a dualistic perspective transforms the world into a battlefield.

Lucifer defines Cain and himself as brave rebels who do not fear looking the Creator in the face and who show no submission, no will of abandoning the fight. He tries to manipulate the mortal, but fails as Cain finds him unhappy.

God is "the Omnipotent tyrant", He sits on "his vast and solitary throne, creating worlds", and in "his immense existence and unparticipated solitude" is "alone". As seen by the rebelling creature, God is negatively presented. He suffers in his solitude; meanwhile men and spirits ease their pain by suffering together.

To be more persuasive and to intensify Cain's doubts, Lucifer asks the mortal which one is the demon: he who would have made humans gods or God who didn't let them live forever? The spirit absolves himself of any guilt, denying that he took the shape of a snake to tempt Adam and Eve although generations to come will blame him. The demon advises him to keep an imagination that will inspire creation and disobedience.

In their flight from Act Two, Lucifer leads Cain through space and Hades.¹⁴ He first sees the unrecognizable earth - "yon small blue circle, swimming in far ether" -, and this panorama makes him aware of the spirit's power. Lucifer's explication about the mighty phantoms, which once lived on earth, leads again to Manichaeism. They were "living, high, intelligent, good, great, and glorious things". The earth was more glorious when populated by such creatures that perished in an inexorable chaos. The Hindi cosmogony is obvious here. At the beginning, there was the primordial chaos and the only existing creatures were the phantasms. This theme also appears in Eminescu's works.

God's only appearance is in the whirlwind that denies the validity of Cain's offering and that is seen by Lucifer's disciple as an injustice. Therefore, his target may not be Abel, but his own Creator.

Failing to find a rational reason to offer sacrifice to God he kills his brother in a different way than the Holy Bible presents it¹⁵. Genesis depicts

¹⁴ In his thirst for knowledge, Byron's Cain is lead by Lucifer through the orbs of existence, where he sees the lights and the fantastic monsters of other geological periods as they are portrayed by the theories of time (Cuvier), and through this, Cain's passion for knowledge stirs up more (cf. Ileana Verzea, *op. cit.*, p. 108).

¹⁵ "And Cain talked with Abel his brother: and it came to pass, when they were in the field, that Cain rose up against Abel his brother, and slew him" (Genesis 4:8; cf. *** *The Holy Bible, edition cited.*

Cain's motive in killing Abel as simply being one of jealousy concerning God's favor for Abel. But it can be also stated that Byron's Cain kills Abel because he has become a creature of rivalrous desire, because this primal human urge has re-asserted itself in him and Cain has forgotten that Abel is his brother.

In a short monologue addressed to his dead brother, Cain asks for his forgiveness, as neither God nor his soul will ever give it to him, and expresses the regret that he destroyed a gentle race, Abel being childless. Cain goes with Adah and their children eastward of Eden pleading for a peace that he might never get. If in Act One, Cain blames his parents for his existence, after killing Abel, he recognizes his guilt and, with Adah's offer to suffer with him and his imagination, they head towards building the first city, so the divine authority is replaced with that of Cain.

Byron invests Cain with features similar to himself, partially to Manfred and to Faust... in Abel he sees a reprieveable character (he is fearful, submissive as a slave)... Lucifer resembles Shelley's Prometheus (he is a friend of humankind, he unmasks the divine tyranny) and although defeated as him, or as Satan from *Paradise Lost*, he is defiant and firm¹⁶.

From Don Juan the adventurer to Cain the searcher, the English poet's characters are absorbed in inner turmoil or they clear themselves through world conquering acts¹⁷. Through the qualities of the tone, simplicity and naturalness Byron's vocality resumes after years an English tradition of detached refinement from Chaucer to Swift, from the restoration drama to Sheridan¹⁸.

All in all, in retelling the myth of Cain and Abel, Byron humanizes a murderer, transforms him into a nihilistic, suicidal, self-pitying Byronic Hero¹⁹ who must either fail or succeed in understanding life and, who manages to transcend the isolated state by accepting his wife's love and uttering compassionate words for his dead brother.

¹⁶ Leon Levițchi, Sever Trifu, Viorica Focșeneanu, *Istoria literaturii engleze și americane*, vol. II, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1994. p. 265.

¹⁷ Ileana Verzea, *op. cit.*, p. 107.

¹⁸ *Ibidem*, p. 29.

¹⁹ Byronic heroes are marked not only by their outright rejection of traditional heroic virtues and values, but also by their remarkable intelligence and cunning, strong feelings of affection and hatred, impulsiveness, strong sensual desires, moodiness, cynicism, dark humor, and morbid sensibilities. Byronic heroes also tend to appear larger than life, and dress and style themselves in elaborate costumes for the purpose of making themselves as different from others as possible (cf. <http://study.com/academy/lesson/byronic-hero-definition-characteristics-examples.html>). For detailed information related to the Byronic Hero, see *The Norton Anthology of English Literature*.

Liviu Șoptelea, *Strigăt*

La Mulți Ani, Mihaela Albu!

Mihaela Albu, *redactor șef* al revistei noastre, nu s-a îndepărtat niciodată de noi, indiferent pe câte meridiane i-a fost dat să călătorească; pe data de 10 iunie împlineste o frumoasă vârstă. Mihaela Albu, al cărei nume a devenit astăzi cunoscut în lumea literară, atât din România, cât și din America ori Europa, uimise lumea academică din Craiova dobândind, pe propriile merite, o onorantă primă numire ca profesor la redeschiderea catedrei de limbă română inițiată de N. Iorga la vestita *Columbia University* (1999 și 2004). Surprizele aveau să continue într-un ritm alert, dat fiind că, odată cu personalitatea de excepție ca universitar, își făcea apariția o proeminentă personalitate scriitoricească. Din anul 2000 a început colaborarea ca redactor șef la revista noastră, a fost mult timp participant activ la Cenaclul Literar „Mihai Eminescu”, fiind totodată delegată la ONU din partea Uniunii Naționale a Femeilor din România. Și, nu în ultimul rând, Mihaela este mamă a doi copii care, astăzi, strălucesc prin notabilele lor reușite.

Poetă de o specială finețe și sensibilitate, prozatoare, critic și istoric literar dedicat în special literaturii exilului literar românesc, Mihaela Albu, prin eforturi susținute de-a lungul anilor, a readus în circuitul valorilor actuale numele și operele marilor scriitori ai exilului românesc: Vintilă Horia, Mircea Popescu, Horia Stamatu, Ștefan Baciuc, Constantin Eretescu, Sanda Golopenția, N.I. Herescu, George Uscătescu, Theodor Damian și încă mulți alții, la fel de importanți.

Într-o (viitoare și sperăm completă) istorie a literaturii române cercetătoarea Mihaela Albu are, de pe acum, un rol deosebit de pregnant. În plus, prin ciclul de manifestări intitulat *Mari necunoscuți ai culturii române*, pe care l-a inițiat

și îl continuă cu o perseverență exemplară în biblioteci și în liceele din diferite orașe, apoi prin concursurile de recenzii, comentarii și mai ales cele de recitări pentru elevi, pagini întregi din creația *marilor (încă) necunoscuți* au intrat și au început să modeleze întru frumusețe sufletul și sensibilitatea celor tineri. Pasiunea și farmecul cu care știe să-și vrăjească auditoriul, din ce în ce mai numeros, dau o valoare și o strălucire cu totul aparte strădaniilor prietenei noastre. Deci, încă odată, *La Mulți Ani, Mihaela Albu!*

Redacția

GEORGE STANCA*

A spot of blue

*Let me pomade
your plaits
with dust of stars
while wind
will blow
in rolling waves of perfume
let me caress
your tender breasts
an echo of your eyes
by far too blue
as gasoline will be
when burnt
a rising smoke.*

Hide and seek

*Hide me into your décolletage
and keep me there till I die
of your perfume and your heat
and let me kiss your lips a bit.
Hide me into your tiny ear
and let me whisper an old song
which pours thrills into your body
and then a bit by bit you die.
Hide me under your armpits
and keep me there in a pot
and when the dew will fall at dawn
I will die too and you will die.*

English version by Muguraș Maria Petrescu

*

Cu ocazia zilei de naștere, redacția revistei *Lumină Lină* urează poetului George Stanca un călduros La Mulți Ani!

Școala naturii

*Turmele
Își înghit urmele
Urmele
Vânează turmele*

*Brândușe și ghiocci
În urme de urși și de mii
Învață limba română
Scrișul de mână
Cântă cucul și pitpalacul
Nuferii sărută lacul
Narcisele ies din poiană
și fac din rouă icoană*

*Codobatura bate din coadă
Cuie de flori prin ogradă*

*și toate ca zburate
se întorc în lumină
Gracious Light
în bucuria Divină*

*singure se reaprind focurile
copiii ridică zmee
izvoarele se cer sărutate
cascadele cuib de porumbei
Din Retezat în aval pe Strei*

*Fluturii vineți și gemeni
cu ochii tăi asemeni*

*numele, cuvintele,
ceru-n fântână
învață Limba Română ...*

Luminalina

*Prin cosmolumeni din Grădină
Te chem să ne dezmierzi, mai vină,
Lumină lină den lumină!*

*Den inefabil Dor ne-alină
Veac-repetabilă divină
Cu diafan diamantină
Meandra scării iacobină
Lumină lină din lumină!
Alburn den Limba cea Română
Lumină reînDumnezeină.*

Facerea

Într-o zi cât un an,
Dumnezeu și-a muiat degetul în praful
unei stele,
l-a presărat peste umbra unui zbor
de înger,

l-a amestecat cu un cântec adormit
într-un gând,

l-a trecut prin flacăra nestinsă
a singurătății colorate,
a turnat o părticică din ecoul
unei nebunii,

a adăugat câteva îngândurări ale căutătorului
de himere prin galaxia unei picături
de rouă,

le-a strecurat prin miresme de erori,
le-a fulgerat cu îndoieli și neliniști,

le-a rostogolit prin grădina infinitului,
prin neastâmpărul vântului, prin zăpada
tăcerii, prin rază de lună, prin glazură
de taină, de dor și amor,
prin candidă și neîntreruptă mirare,

le-a trecut prin clepsidra unei clipe,
a suflat ușor,

am Țipat în do major.

Drumul întâi

*Brațele-mi sunt vreascuri și le pun pe foc
În sălbăticia ninsului primar
Cu diplomație caut să mă rog
Când n-ai mâini te-aude Dumnezeu mai clar
E un vuiet clasic și din întâmplare
Prin zăpada țării ca un înger trec
Anul Nou al vieții în clepsidră moare
Nici cu libertatea nu mă mai aleg
E o noapte plată – e un foc pe munte
Să te rogi zadarnic – să iubești la fel
Să nu-ți găsești zona unde te-ai ascunde
Spre a-ți fi de-a pururi unicul model
Gerul stins îmi cântă - viscolul mi-e fiu
Tu nu ești prezentă la acest concert
Dumnezeu mă știe – eu nu-L știu, nu-L știu
Mă ning peste tine și mă iert, mă iert*

Dezamăgirea a doua

*Pe urmă e ploaie, pe urmă e ceață
E frunza cerșind și cafeaua amară
Sunt ochii pe urmă, apoi dimineață
Pe urmă o zi - apoi iadul de seară
Se spune că tu și se tace că eu
Pe urmă se ard trandafirii pe rug
Se-nvață o dată - se uită mereu
Se cumpără pași pentru cei care fug
De altfel trăim – mai cu toți, mai cu noi
Nu mergem la teatru, nici cărți nu mai vrem
E viață, e ceață, vin câini și vin ploi
Cafeaua-i amară, artiștii – blestem
Pe urmă te scriu – dacă-s unul, sunt doi
Pe urmă alunec, apoi mă ridic
De altfel trăim, mai cu toți, mai cu noi
Pe urmă și-apoi nu mai este nimic*

Iarna a treia

*Ninsoarea-ncepuse deodată
Scrisorile-n silă veneau
Chemam uneori câte-o fată
Delirul lunar să-i predau
Hipnotică steaua polară
Mă tot îndemna să mă duc
Ningea ca un trup de fecioară
Pe crengi dezertoare de nuc
Treceau sărbători de zăpadă
Prin geamul odăii mascat
Iar lumea voind să ne vadă
Semna un final atentat
Deodată-ncetă să mai ningă
Iar fulgii se-opriră blocați
Veniseră lupii să-i lingă
Iar noi, la distanța de-un braț
Amanți mai formali cu o toamnă
Mărirăm absența grăbiți
Simțind cum din spate ne-ndeamnă
Ghețarii-n văzduh răstigniți
Noi: două destine amare
Eu: cruce de drumuri pe-un deal
Tu: multașteptată scrisoare
Să-mi ardă șomajul mental
Și iată ce liniște gravă:
Ucis de tovarăși îmi port
Cutia poștală bolnavă
Cu lanțuri legată de cord*

Ars poetica-mi grațios viscolită

*În viața-mi de poet dac-pandur de la piramida extraplată,
creat-am și nenumărate universuri, niște soiuri de roiuri
fotonice, de minuscule big-bang-uri, accesibile pe rouă,
în dimineața receptorilor cu neștirbită aură, cu neuroni
de platină, incontestabili, așadar, mărunte big-bang-uri,
care să-ncapă-n cutia de sus doar printr-o pupilă
ca a pisicii birmaneze, doar printr-o fantă de ens-cuvânt,
nu de non-ens ce gândește în creața antimaterie,
prin paradoxistul necuvânt, așadar, vitale big-bang-uri
care să locuiască – nu flotant, ci stabil – și într-un atriu
înărărit în toate sărbătorile Zalmoxianismului
preluate de Creștinism, de la al treilea cântat de zori
al cocoșilor și până la prânzul calm, și până dincolo de sferele
des-clipitoare de-amurg...*

*Nu-mi fu greu s-anin big-bang-uri nici în centrul
fiecărui glob auriu din bradul de Crăciun, de-Anul Nou,
nu-mi fu inutil nici să le dau drumul după boabele
de rouă, rostogolite – cu sfinte curcubeie în ele cu tot –
pe nervur-valea fiecărui fir de gazon autosalvat pe roze
stadioane, nu-mi fu imposibil nici a le recrystaliza
în fulgii de nea, adică în ars poetica-mi grațios viscolită,
tot de iarna verde a Daciei, la 24 Ianuarie
Anno Domini 2017...*

Să contemplăm cea mai grozavă ploaie de stele...

*În valea roșie, în valea galbenă, în valea portocalie,
în valea albastră, în verdea vale, de vrei, ori, pe rând,
în fiecare dintre cele zece clipe sacre, chiar în toate văile
curcubeului – cel din Zalmoxianism, Iubito,
unde văile-s în decadă de aur, nu cel din Creștinism,
al „jurământului anti-potop”, unde-au rămas doar șapte,
desigur, fără acea „cale-vale de lapte” –, eu te invit, Iubito,
înalt-lăuntric să contemplăm, în închidere de secol, grozava
ploaie de stele, sau, poate, de-avem noroc, și-acel „nemaivăzut
ceva”, mai mult ca sigur, între veridic și fanatic,
între apolinic și dionisiac, numai după o cercetare atentă
de vreo patru decenii sănătoase, a rupestrei unități culturale*

*dintre euroasiaticele peninsule extreme,
Hispania și Chormacinata, polidimensional cercetate
și de strămoșul nostru, Aethicus de Dacia, să admirăm,
așadar, Iubito, minunoasa ploaie de stele, ploaie fixată,
eternizată, se poate spune, într-un pătrat, desemnând
Tatăl-Cer, patrulater perfect, plin cu-nrăzărite cruciulițe
meteoritice, mai înaintea-ne cu douăzeci de milenii...!*

*Imediat după ploaia de stele, Iubito, în deambulatoriile
Daciei noastre natale, de la Cuciulat și de la Coliboaia,
din provincia Ardeal (adică Transilvania, după cum tot
mai des îi spun rebotezătorii, scursorile imperiilor,
falsificatorii și necunoscătorii istoriei noastre antice
și prezente, ambiguizatorii, sempiternii noștri dușmani,
semănătorii de minciuni), dar și de la Peștera Chindiei,
de pe malul stâng al Dunării (mai în amonte de Orșova),
putem cunoaște încă o dată starea de încântec, Iubito,
sacra spațio-temporalitate a acelor milenii caligrafiate
realist-rupestru-animalier, reînviind parcă „eternitățile
de-o clipă”, fie în preajma „tablourilor” maramureșene,
Leoaică odihnindu-se lângă vânător și psihopompă
găinușă de munte, Cal roșu-ntristat, sau lângă crișenele
fresce de Vânătoare de cervidee / bovidee, fie în salonul
dunărean de la etajul găureano-chindian, între Înrazăriții
brazi, ori cu Călușarul, Gaia balerină etc.*

Pirul și lespedea episcopului Niceta Remesianu...

*Printre valahele brândușe-ale Zalmoxianismului,
cu petalele buzelor ca borangicul, niște episcopi –
din spațiul antic-măreței Dacii – propovăduiesc toate
cărțile creștinate, spre a se naște eliadescul concept
de Creștinism Cosmic...*

*În schimb, numai irepresibilul pir crescut între trandafirii
de pe mormântul sfântului valah, Niceta Remesianu,
împinge lespede – pe care i s-a incizat textul caligrafic
al celebrului său imn, Laudă, Ție, Doamne... –
în clar-clocotitoarele ape-ale Dunării...*

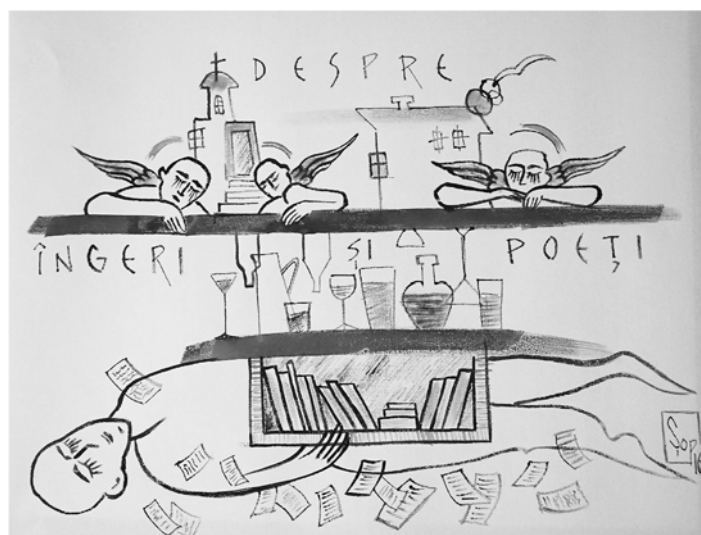
LIVIU IOAN STOICIU

Un american și un român fără operă, premiați

A nedumerit breasla scriitoricească din lume alegerea Academiei suedeze, de a acorda anul trecut Premiul Nobel pentru Literatură unui „mare artist”, cântăreț, compozitor, muzician, Bob Dylan (Robert Allen Zimmerman), care-și scrie singur versurile - „pentru crearea de noi expresii poetice în cadrul marii tradiții a cântecului american”. Sau e un poet care-și cântă versurile? Bob Dylan e cântăreț vocal, dar cântă și la muzicuță, chitară, chitară bas, pian și orgă electronică și are zeci de albume, „înregistrări live” și compilații. Nu are însă și operă literară. Penibil, Bob Dylan nu a fost prezent la banchetul din 10 decembrie 2016 dat în cinstea câștigătorilor premiului Nobel. În 2 aprilie 2017 s-a anunțat că: „În trecere prin Suedia, între două cântări, Bob Dylan și-a ridicat Premiul Nobel: medalia și diploma. Pentru a intra în posesia banilor, e nevoie de un discurs de mulțumire... Bob Dylan avea programate două concerte la Stockholm. Cântărețul a cerut ca ceremonia să fie una intimă, iar presa să nu aibă acces. Ceremonia a fost atât de intimă, încât s-a aflat despre ea că a avut loc de la unul dintre membrii Academiei, Horace Engdahl care, întrebat de o televiziune suedeză dacă Dylan și-a ridicat distincția, a răspuns monosilabic: „Da”. Pentru Premiul Nobel, lui Bob Dylan i se cuvine și suma de 830.000 de euro, însă va primi acești bani doar dacă rostește un discurs de mulțumire în fața Academiei până la data de 10 iunie (când se împlinesc șase luni de când i-a fost decernat premiul)...” Câtă aroganță! Sigur, Academia suedeză își merită soarta, s-a făcut iar de răs (de mulți ani cei ce primesc premiul Nobel pentru literatură sunt contestați). Pentru un scriitor adevărat, impus ca valoare universală, premiul Nobel, cu cei 830.000 de euro înseamnă un capăt de lume. Pentru un celebru cântăreț-textier multimilionar, din afara literaturii, nu înseamnă mare lucru.

În ziua în care scriu aceste rânduri, îmi e dat să citesc pe internet - atent la instituția premiilor literare acordate în fascinanta noastră Românie, că „Marele Premiu pentru Poezie” al Festivalului Internațional Nichita Stănescu, ajuns la a XXIX-a ediție (28-31 martie 2017), patronat de Eugen Simion, a fost acordat... lui Mircea Ionescu-Quintus! *Scriitorul ajuns la venerabila vârstă de 100 de ani este apreciat de iubitorii de literatură mai ales pentru epigramele sale. Președintele juriului, academicianul Eugen Simion, a precizat că laureatul actualei ediții a festivalului este un scriitor reputat care abordează un gen considerat de divertisment, deși are o tradiție puternică în literatura română – epigrama: „Românii au umor, au*

ironie – vezi Caragiale, ploieștenii excelează prin asta, iar Nichita Stănescu, de care se leagă momentul de astăzi, a adus o nuanță: râsul-plânsul. Și aceasta are o tradiție românească. Eu am descoperit că până și cronicarii noștri care se văitau că bietul om este sub vremi aveau acest sentiment”, a precizat academicianul Eugen Simion. Câștigătorul Marelui Premiu „Nichita Stănescu”, acordat de Consiliul Județean Prahova, a mărturisit că a semnat „trei volume de poezie modeste” și că de 80 de ani scrie epigramă. Nu mai pun la socoteală că Mircea Ionescu-Quintus e președintele de onoare al PNL (adică e un politruc) și că a fost „colaborator”, să nu zic turnător plătit, la Securitate. Personal, sunt stupefiat - să acorzi Marele Premiu pentru Poezie al Festivalului Internațional „Nichita Stănescu” unui... scriitor fără operă, care de 80 de ani nu scrie decât epigramă... Nu știu ce valoare are acest premiu (susținut de Consiliul Județean Ploiești). La nivelul României, era normal să primească un asemenea mare premiu pentru poezie un epigramist cunoscut, din partea fostului președinte apolitic al Academiei Române, dacă Premiul Nobel pentru literatură a fost acordat de Academia suedeză unui cântăreț-textier cunoscut. Ce naiba ni se întâmplă? Ne plângem că subcultura triumfă prin divertisment (semn că relativizarea postmodernă are sens), am ajuns să o și premiem? Boala globalizării la nivel elitist are efecte secundare nebănuite. Au vreo legătură premiile literare pomenite și cu corectitudinea politică?

Liviu Șoptelea, *Despre îngeri și poeți*

FOTOALBUM

**„Zilele Lumină
Lină” și lansarea
volumului de
poezie *Lăzare
vino afară* de
Theodor
Damian,
2 martie 2017,
Iași, Biblioteca
Centrală
Universitară.**

De la st.:

Criticul literar

Ioan Holban, Th. Damian, criticul literar Theodor Codreanu, scriitorul
Gellu Dorian, scriitorul Dorel Cosma.

Aspect din sală

Gellu Dorian prezintă
revista *Lumină Lină*.

Prof. Theodor Codreanu

Lucian
Vasiliu,
directorul
Editurii
Junimea și
al revistei
Scriptor.

P.C.Pr. Dumitru Merticaru, coleg de clasă cu
autorulul volumului lansat.

Dorel Cosma, Directorul Casei de cultură, Bistrița.

Scriitorul Cassian Maria Spiridon (st.), directorul revistei *Convorbiri literare*,
poetul Adi Cristi, directorul general Apollonia TV, Th. Damian și artistul Liviu
Șoptelea.

**Florii, 9 aprilie 2017. Aniversarea a 26 de ani de la înființarea Bisericii
„Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York.**

La masa oficială, Pr. Paroh
Th. Damian; Dna Mihaela
Stan (la microfon).

Dr. Napoleon Săvescu,
președintele consiliului parohial.

Pr. Th. Damian
prezintă raportul
anual de activitate.

O parte a
„Familiei noastre
de duminică”.

Prof. Irina
Anișului în
program cu copiii
și tinerii Școlii
duminicale.

Aspect din sală.

Sfânta și Marea Vineri.

Taina Sf. Împărtășanii în noaptea Învierii Domnului.

Duminica 23 aprilie 2017, Biserica noastră a primit vizita ansamblului folcloric „Cununa de pe Someș”, din Bistrița, condus de directorul Casei de Cultură din acest oraș, Prof. Dr. Dorel Cosma.

Pr. Th. Damian prezintă pe scriitorul Dorel Cosma.

În spate, cele două icoane
dăruite de Prof Dr. Dorel
Cosma Bisericii noastre.

Formația „Cununa de pe Someș”

Lansarea
cărții
*Duminică în
Manhattan* de
Dorel Cosma.
Vorbește Prof.
Mariana Terra,
ascultată de
Prof. Nicole
Smith, Pr. Th.
Damian și Pr.
Ioan Proteasa.

Dorel Cosma oferă Pr. Th. Damian o
plachetă cu Palatul culturii din Bistrița...

și o frumoasă
icoană preotului
Ioan Proteasa.

Formația „Cununa de pe Someș” la Biserica „Sf. Andrei” din Jamaica, Queens,
unde paroh este Pr. Ioan Proteasa.

Între 28-30 aprilie 2017 a avut loc la Chicago Congresul anual al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din cele două Americi. Cu acest prilej s-a celebrat ridicarea Arhiepiscopiei la nivel de Mitropolie și a IPS Arhiepiscop Dr. Nicolae Condrea la rang de Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române din cele două Americi.

I.P.S Mitropolit Dr. Nifon Mihăiță de la Târgoviște (st.), reprezentantul Patriarhiei Române a condus ceremonia de intronizare a IPS Mitropolit Nicolae.

Sobor de ierarhi și credincioși.

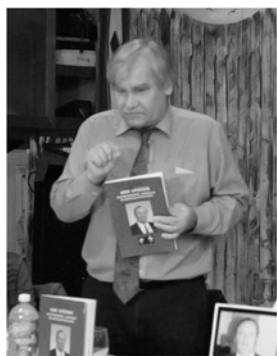

Aspect de la ceremonie.

La data de 5 mai 2017 a fost lansat la restaurantul „Boon” din Queens, în Cănaclul nostru literar, volumul *Ion Ștefan, Destin român-american pe verticalitatea vieții* de Mariana Terra.

Autoarea volumului, Mariana Terra.

Th. Damian

Valentina Ciaprazi

Aspect din sală.

Pe data de 7 mai 2017 s-a celebrat la Biserica noastră Ziua Independenței de stat a României, Ziua monarhiei și Ziua mamei după tradiția americană.

În sala socială a Bisericii.

Mamele celebrate.

Între 11-14 mai 2017 a avut loc la Universitatea de Vest, Kalamazoo, Michigan, cel de-al 52-lea Congres Internațional de Studii Medievale unde Institutul nostru a avut organizată o sesiune academică.

Profesorii Alina Feld și Clair McPherson

Alina Feld

Clair McPherson

Dr. Daniela Anghel, moderatoarea sesiunii.

Th. Damian

Galeria „Spiritus” a Institutului nostru a fost prezentă la acest mare eveniment academic internațional. Artista Viorica Colpacci, directoarea galeriei, cu icoanele expuse.

14 mai 2017, la Biserică, parastas în memoria prietenului John Predescu.

De la st.: Alex Marmara, Mariana Terra, Dr. Napoleon Săvescu, Pr. Th. Damian.

Ziarista Mariana Terra
își amintește de cel
plecat dintre noi.

De asemenea Grigore Culian,
directorul ziarului *New York
Magazin*.

Aspect din sală.

Pe data de 19 mai 2017, la restaurantul Boon (fost Bucharest) în Queens, a avut loc lansarea volumului *Vraja emigrației* de Theodor Damian.

Prezintă
Mariana Terra
ascultată de
criticul și
istoricul literar
M. N. Rusu,
Prof.
Valentina
Ciaprazi,
scriitoarea
Doina
Uricariu, Th.
Damian, Prof.
Nicole Smith,
Elena Mitru.

Valentina Ciaprazi

M. N. Rusu

Doina Uricariu

Elena Mitru

Nicole
Smith

M. N. Rusu
și Mariana Terra

Theodor Damian

Alexandra Stoenescu
(st.), Prof. Ștefan
Stoenescu, Alina
Feld și Th. Damian

**21 mai 2017, la Biserică a avut loc expoziția de artă vestimentară
„Arta botoșeilor” a artistei Elena Mitru.**

Pr. Th. Damian a deschis evenimentul alături de
autoare (dr.) și Nicole Smith.

Prezintă
Nicole
Smith (st.).

28 mai 2017. Ziua copilului celebrată la Biserică.

Pr. Th. Damian alături de Prof. Irina Anițului (cu un buchet de flori primit pentru ziua ei de naștere), și cântărețul bisericesc Cătălin Condurache celebrând zece ani de la sosirea sa la Biserica noastră. Lângă preotul paroh este Cristi Anițului.

În sala socială, Irina Anițului în recital cu copiii și tinerii.

Irina și „țiganka” Nicole în dialog...

...și în plină activitate

Irina Anișului (centru), Mariana Terra,
Alex Marmara.

La dans

Cântându-le „Mulți ani trăiască”.

29 mai 2017, „Memorial Day” la lotul românesc al Societății „Dorul” din cimitirul Cypress Hills, New York.

În așteptarea slubei de parastas.

Pr. Th. Damian binecuvântează mormintele românilor.

De 4 iunie Andrei Damian a împlinit frumoasa vârstă de 19 ani. Aici, alături de părinții săi, Pr. Th. Damian și preoteasa Claudia.

Felicitări alături de tortul aniversar.

Vineri, 9 iunie 2017 la reședința Pr. Th. Damian a avut loc ședința Cenaclului literar „M Eminescu”. S-a lansat volumul de poezie *The Train Ride to Bucharest* de Lucia Cherciu.

Autoarea, Prof. Dr. Lucia Cherciu

De la st. Alex Goțea, Mariana Terra, M. N. Rusu, Lucia Cherciu, Elena Mitru

Th. Damian e ascultat de Nicole Smith, Ștefan Benedict și Felicia Georgescu.

**Sâmbătă, 10 iunie 2017, la hramul
Bisericii grecești „Sf. Dumitru” din
Jamaica, Queens.**

Pr. Mircea Dobre,
Claudia Lisena,
Pr. Th. Damian și Cătălin
Condurache.

Duminică 11 iunie 2017.

Pr. Theodor Damian (st.) și Pr. Paul Theophilus,
la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York.

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Tară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Tară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check
sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Icoană veche

*Fluviu de aur, albia mării transparente
Te născu în miez de noapte, raza
Soarelui înlesnindu-ți crescutul -
Icoană fără de ani, icoană străveche
Pământul de arșița amiezii alini
Și sufletul pribeag al trecătorului...*

*Nemuritoare licoare a vieții
Balsamezi răni nicicând cicatrizate
De vreme; este înscris, prin tine,
Sfântă văpaie viața să dănuie...*

*Astăzi, cu urechea pâlnie, ascult ce știu
Străbunii; să cred nu-mi vine și totuși
Viața prin lacrimă naște... cealaltă
Surată, moartea, înalță sau coboară în
Focul nestins pribeagul suflet...
Icoană de aur, ne oblăduie plânsul lăuntric*

Femeia copac

*Știu, vei spune că mâna, să mă ridic sus,
Tot mai sus, mi-ai întins – printre degete, miera
Cuvântului culegând, să cresc într-o
Veghe continuă a luminii;
Știu, razele soarelui – frate mai mare, au coborât
Și-n miez de noapte, ușa larg deschizând-o
m-au înfrățit cu natura, eu însămi
Femeie-copac devenind...*

*Știu, din tulpina al'dată plină de sevă –
acum smirnă și tămâie, ramurile,
în nebunească îmbrățișare, coborau –
cum altădată Prometeu, focul veșnic al
Iubirii: femeie-bărbat, flacăra pe dinlăutru
Albind și primenind odaia nenunții...*

*Știu, brațele-copac, din înălțimi culeg grăbite
Rodii – câte-au mai rămas, mai crude, mai coapte -
Pământul să umbrească iarba,
La umbră visele povești să devină,
Povești adevărate; femeia-copac, tulpina vieții,
Nevăzută sărutare cerului cerșește: lumina
Coboară pe rouă, picioarele să-mi primenesc,
Cuvântul dă lumii astăzi nouă roadă...*

Elena Olariu

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:

X-Ray
EKG
Spirometrie (Evaluari Pulmonare)
Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace
Cardiotrace (EKG prin telefon)
24 de ore Halter Monitor
Sigmoidoscopii si Pap smear
Tens (Stimulare electrica)
Ultrasound
Timpanometrie
toate testele de sange si urina
teste pentru depistarea
cancerului de colon si ulcer
teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)
Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)
bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights
Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,
unde schimbati cu Q 104.

THEODOR DAMIAN

Stelele Banatului

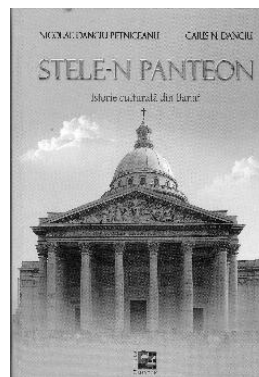
O carte model pentru istoria noastră națională a apărut în 2016 la Editura Mirton, Timișoara. Este vorba de *Stele-n Panteon: Istorie culturală din Banat*, de Nicolae Danciu Petniceanu și Caius N. Danciu (316 pp.). Am spus “model” în primul rând pentru că autorii, și în special Nicolae Danciu Petniceanu, despre care am mai scris și pe care-l citesc de peste 20 de ani cu interes și admirație, fac aici un tip de cercetare și punere în valoare și lumină a personalităților ce au făcut istorie și au marcat istoria unui ținut, cercetare ce ar trebui popularizată intens și sistematic în toată țara, astfel ca și alții din fiecare județ, ținut sau zonă să facă același lucru, aplecându-se cu evlavie asupra mormintelor vrednicilor noștri înaintași pentru a lua din candela eternă a sufletului lor lumina dragostei de neam care apoi să fie pusă în sfeșnic să lumineze tuturor.

Nicolae Danciu Petniceanu este unul dintre puținii istorici de azi în sufletul cărora iubirea de moșie, care a înflăcărat viața, activitatea, idealurile genialului nostru Mihai Eminescu, arde nu ca o flacără, ci ca o vâlvătaie care este însăși viața sa, prezentă și vizibilă la fiecare bătaie a inimii sale. De aceea am spus că-l citesc de peste 20 de ani cu admirație.

Volumul de față este un fel de închinare. Autorii scriu cu mintea și cu inima despre mai mult de 60 de personalități care au lăsat urmă adâncă după ei, așa cum spune proverbul japonez: „Înaintea mea n-a fost nici un drum; în urma mea rămâne unul.” Remarcabil este stilul academic al lucrării; cu alte cuvinte, la fiecare personalitate se face anunțarea temei, adică domeniul în care a excelat personalitatea respectivă, biografia, apoi bibliografia. Iar la sfârșitul volumului cititorul și cercetătorul găsește o foarte utilă bibliografie generală ce poate fi folosită ca instrument de lucru pentru viitoare referințe și explorări.

În afară de personalități, autorii prezintă interesante informații despre ansamblul artistic „Lazăr Cernescu”, despre pictorițele de la Uzdin și despre Societatea literar-artistică „Sorin Titel” din Banat, urmate de un bogat și semnificativ foto-album.

Sf. Ap. Pavel își îndeamnă credincioșii astfel: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri ... priviți atent cum și-au împlinit viața și urmați-le credința” (Evrei 13, 7). Asta fac autorii în acest volum: un lucru demn de

luare aminte; asta face Nicolae Danciu Petniceanu prin întreaga sa activitate de cercetare istorică de o viață pusă în slujba valorilor neamului nostru. Cei ce vin după el vor trebui să ia aminte la propria sa muncă și personalitate și să-i urmeze exemplul.

DOREL COSMA

Povești românești din New York cu Menuț Maximinian

Oare cui nu-i plac poveștile ?

Indiferent de vârstă poveștile sunt ascultate sau citite cu atenție stârnindu-ți curiozitatea și parcă așteptând mereu continuarea. Menuț Maximinian ne stârnește fiindcă atunci când poveștile vin de dincolo de ocean par mai captivante prin însăși îmbinarea realului cu imaginarul. Sau poate chiar îți pui întrebarea dacă aștepti povestea sau citești povestirea. Sigur este libertatea cititorului de a decide. Mai greu este atunci când într-un fel ai fost participant direct și ți-ai dori să fie o povestire a unor întâmplări trăite dar și ca o poveste care să rămână undeva în sufletul veșnic tânăr al ascultătorului fidel. Cert este că m-am regăsit în visul american din „Poveștile românești” semnate de Menuț Maximinian.

Cartea începe, așa cum era firesc, cu prezentarea emoțiilor zborului. Orice zbor dincolo de Ocean este cu emoții, dar pentru autor poate cu atât mai mult cu cât el pleacă cu amintirea unuia dintre străbunici. L-a văzut într-o poză, din America, iar asta înseamnă rude aflate undeva pe acolo. Este firesc să-ți pui întrebarea „oare mă întâlnesc sau nu cu rudele pe care nu le-am văzut niciodată”. Dar nici timpul, nici sfera preocupărilor din cele două săptămâni nu au permis căutările cu privire la gradele de rudenie. În schimb au permis o incursiune în viața culturală, atât cât s-a putut, în viața New York-ului, și în special a New York-ului românesc, adică viața românilor din această parte de lume.

Am luat contact cu această lume pe care fiecare dorește să o cunoască, să o parcurgă, iar curiozitatea merge atât de departe încât nu mai simți oboseala celor 14 ore de drum, îți dorești să vezi cât mai mult, să „pipăi” viața americană.

După cum spune și autorul, am ajuns la o întâlnire cu membrii Cenuclului „Mihai Eminescu”, dar dorința noastră era de a vedea cât mai repede câte ceva din viața acestei metropole. Am fost primiți de către Pr. Theodor Damian, un om de mare cultură, așa cum reiese și din paginile

acestei cărți, un om cu un suflet extraordinar care își manifestă deschis dorința de a invita cât mai mulți dintre români să guste din viața americană, s-o simtă, să încerce fiecare să vadă ce înseamnă America. Așa a procedat și cu noi. Ne-a ajutat să cunoaștem o serie de scriitori, de ziariști cu care am venit în contact, de unde au decurs o serie de materiale în cărțile noastre și în special în cartea colegului Menuț Maximinian.

Viața din New York, viața din Manhattan, este privită cu mare atenție de Menuț, și dezvoltată nu doar ca o simplă relatare, ca o simplă fotografiere a realității, ci concret cu imagini vii, cu interacțiune între noi, cei din România și americanii americani sau americanii români. Odată cu primii pași făcuți pe pământ american, pe Broadway, sau la trecerea podului Brooklyn sau chiar reculegându-ne la locul unde altădată se întâlneau turnurile gemene, au însemnat emoții peste emoții. Menuț nu aduce doar aceste emoții pe care le-am trăit cu toții, ci aduce în cartea sa o serie de elemente documentare. Vorbește despre ce înseamnă viața New York-ului, despre populația românească, despre Biblioteca Centrală, pe care am vizitat-o și de ce este această bibliotecă importantă și ce ne-a impresionat pe noi acolo, adică, nu este totul doar o simplă fotografiere. Aici este realizarea scriitorului și a jurnalistului Menuț Maximinian. Simte momentele trăite împreună cu românii de aici, cu scriitorii Cenaclului „Mihai Eminescu”, sau cu ziariștii de la ziarele românești. O altă parte a cărții lui Menuț este deosebită prin capitolul în care se parcurge efectiv o incursiune în cultura americană, dar așa spune mai precis în cultura americană românească. Adică are grijă și este foarte preocupat să studieze ce români au făcut carieră în America, ce români s-au remarcat în viața culturală, în viața științei, ce actori renumiți au rădăcini românești. Sunt pagini de dicționar. Eu nu am mai întâlnit în alte scrieri despre New York un astfel de inventar interesant despre românii care s-au realizat în America. De aceea, cred că această a doua parte, pe care Menuț o intitulează „Povești românești” și care dă și titlul cărții, poate constitui oricând un capitol separat, de sine stătător într-un volum în care să vorbim despre românii care au pus câte o cărămidă la ceea ce înseamnă New York-ul astăzi.

Nu lipsite de importanță și de o savoare deosebită sunt interviurile pe care Menuț le aduce în fața cititorului. Nu sunt interviuri simple, care să se realizeze cu câteva întrebări scurte – da, nu, am făcut, nu am făcut, am realizat, nu am realizat. Aici se vede imediat experiența jurnalistului, experiența celui care stăpânește metodele interviului și adaptează tehnica pentru fiecare interviuat în parte. Poate că pare simplu pentru cineva când spui „am făcut un interviu”, dar este o mare diferență aici, pe care specialistul o sesizează parcurgând cartea, și poate vedea dacă vorbim despre un dialog în sine sau vorbim despre un interviu. Aici, sigur vorbim despre interviu. Aici se simte mâna omului de litere, se simte mâna ziaristului care se adaptează la fiecare interviuat în parte, încercând să aducă în fața cititorului elementele importante ale scrisului și ale celui interviuat. Niciuna dintre întrebări nu se rezumă la două-trei cuvinte sau

să aștepte răspunsuri în două trei cuvinte . Sunt întrebări gândite, bine realizate, și ca urmare și cei intervievați răspund pe măsură, dând valoarea întregului text. Menuț îi provoacă și apoi îi lasă să se desfășoare, să-și dea drumul ideilor. Parcă am așteptat de mult acest interviu al bistrițeanului.

Capitolul „Interviuri” începe cu cel care a fost gazda noastră, Prof. univ. Pr. Dr. Theodor Damian, un profesor teolog, un om de mare cultură, cu o deschidere extraordinară, un om despre care dacă ar fi să vorbim nu ne-ar ajunge zilele anului. Theodor Damian a plecat în America dar nu și-a uitat niciodată țara, nu și-a uitat neamul și vorbește cu mare drag despre tot ce înseamnă România și se bucură de tot ceea ce se realizează bine și frumos în țară. Este și ideea acestui interviu pe care Menuț îl realizează cu această mare personalitate a culturii românești, dar și a culturii americane. Theodor Damian este apreciat atât de români, americani cât și de americanii stabiliți aici de prin alte colțuri ale lumii. El este cel care știe să-i adune, știe să-i cristalizeze pe toți în „Familia de duminică” așa cum o numește el, acolo la biserica românească pe care o păstorește. Știe să-i îndrume pe toți cei care se hotărăsc să facă acest pas important de a-și reîncepe viața într-o lume nouă, într-o Americă pe care poate o găsim în povești, dar o percepem cu totul altfel atunci când o pipăim și suntem în contact direct cu viața americană.

Doina Uricariu este un alt nume la care se oprește autorul și care a condus o perioadă importantă Institutul Cultural Român din New York. Instituțiile culturale, prin rolul pe care-l au, sunt 18 institute culturale române în lume, sunt foarte importante, dar în America acest Institut Cultural are o cu totul altă rezonanță și îmi permit să spun acum că dacă și-ar face și pe deplin datoria ar fi nemaipomenit. Sigur că în acest interviu nu se insistă foarte mult asupra acestui aspect, dar autorul are grijă să sublinieze sensibil și cine aprofundează interviul, va găsi un grad de măhnire în faptul că nici noi nu am reușit atunci, să intrăm în contact cu Institutul Cultural Român. Doream doar să le spunem că suntem prezenți și că reprezentăm cultura română pentru o săptămână, două, fără să cerem nimic. Ba dimpotrivă, să ajutăm, să noteze undeva că s-a mai făcut o activitate românească într-un capăt al lumii de câțiva bistrițeni, care au îndrăznit să treacă Oceanul și să vorbească despre arta scrisului românesc.

Vasile Bădăluță un nume pe care, cred eu, toți cei care au contact cu sfera culturală românească îl cunosc în America. Este unul dintre cei care și-a pus întregul talent în realizarea unui ziar românesc, al unui post de televiziune, un radio și chiar și un restaurant românesc. Este locul în care românii se întâlnesc aproape lunar, este locul unde Bădăluță i-a adunat pe marii artiști ai României, de la Arșinel, Stela Popescu, până la Caramitru și alții. Artiștii pe care i-a invitat cu diferite ocazii, în America au avut în Bădăluță un prieten apropiat care s-a străduit să le ofere un sejur cât mai plăcut. Restaurantul „Bucharest” s-a remarcat rapid în peisajul New

Yorkului și chiar dacă azi nu-i mai aparține lui Bădăluță și și-a schimbat numele, new-york-ezii tot București îi spun.

Lia Lungu este un nume din muzica populară, bănățeancă stabilită în State și interviuată și ea în această carte. M-am bucurat să citesc aceste rânduri, pentru că întâmplarea a făcut să fiu tot împreună cu Menuț, la Paris, când a întâlnit-o prima dată în inima Parisului lângă Biserica românească și în fața statuii lui Eminescu. Cu totul întâmplător am aflat că și Lia Lungu este acolo. Astfel, ne-am cunoscut, am discutat foarte multe lucruri și autorul a avut ocazia să-i ia acest interviu mai târziu acasă, în America. Interviul este interesant prin ceea ce afirmă Lia Lungu, despre felul în care este percepută muzica populară în America.

Elena Mitru este un alt nume, o scriitoare care are în jur de zece cărți publicate. În următoarea perioadă, poate chiar în acest an, vom avea ocazia să ne întâlnim cu cărțile Elenei Mitru chiar la noi acasă, dar și cu o serie dintre creațiile ei vestimentare, urmând să realizăm și o expoziție.

Mariana Terra, de la ziarul *Roumanian Journal*, una dintre jurnalistele de mare forță din America, din rândul populației românești. A fost prezentă la toate marile manifestări pe care românii le realizează acolo, astfel că au apărut materiale foarte interesante despre prezența noastră în viața Americii. Ne-am bucurat să putem avea discuții cu ea. Tot din acest interviu interesant se poate afla ce anume a determinat-o pe Mariana Terra să părăsească țara, presiunile la care a fost supusă familia ei.

Grigore Culian este proprietarul și directorul unui alt ziar românesc, *New York Magazin*, un ziar, de asemenea, foarte interesant. Grigore Culian, ne vorbește despre primii pași în America, despre ce a făcut aici în primii ani, pentru că nu a trecut direct la ziaristică, a făcut munci de toate categoriile, dar a reușit să treacă peste începuturi și să ducă mai departe această publicație.

Nu în ultimul rând Prof. Mircea Ghiță, personaj deosebit de interesant prin ceea ce a făcut în viață. Profesor universitar, doctor în matematică, imediat după Revoluție a decis să plece în America, tot datorită unor presiuni politice ale vremii. Ajuns în America a început cu munca de jos. Nu știu cât de ușor este pentru un profesor-doctor în matematică să facă acest lucru, să facă toate aceste munci, dar așa cum spunea, a fost nevoit ca să-și câștige existența. Profesorul nu acceptă nici astăzi discuții despre politică, consideră că încă lucrurile nu sunt așezate în țară și că sunt încă multe de făcut. După ani de zile a reușit să-i fie recunoscute o parte din studii în America, să le continue și chiar să predea matematică.

Am încercat să fac o sinteză a lucrurilor interesante pe care Menuț le aduce atenției cititorului. Cartea este deosebit de interesantă, mai ales că ea conține și albumul foto care prezintă aspecte și locuri prin care am trecut. Pentru oricine este o bucurie să ai o poză lângă Statuia Libertății sau să poți să stai de vorbă în față la Metropolitan Museum sau la Teatrul Lincoln sau

pur și simplu să te plimbi prin Manhattan. Să nu mai spun despre extraordinarele reclame și repertorii ale teatrelor. A fost un lucru pe care nu l-am mai întâlnit și care pe toți ne-a impresionat lăsându-ne o amintire deosebită: cozi imense pentru un bilet la teatru și nu doar într-o anumită zi, ci în toate zilele săptămânii. Lume dornică să vadă spectacole.

Un alt lucru extraordinar surprins de Menuț este faptul că în America nu îți este rușine că ești român. Toată lumea este interesată de ce limbă vorbești, de ce aduci tu cu tine din cultura țării tale și ești apreciat ca om. Este un lucru pe care niciunul dintre noi nu l-am întâlnit nicăieri în lume. În America, indiferent de unde vine, este respectat omul și poveștile lui Menuț o confirmă.

DANIEL MARIAN

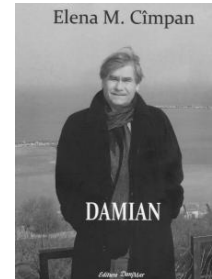
Elena M. Cîmpan. **Nu sunt oceane sunt doar arderi de timp**

E ceva trăit care trebuie scris spre neuitare. Cum cineva extraordinar de frumos se face că nu trece nicăieri pentru că spre deosebire de bariere, de granițe, sunt de-adevăratelea flăcări. Și încă pentru: că rămâne însușirea ființei.

În recentul volum *Damian* (Ed. DanyMar, Deva, 2017), Elena M. Cîmpan nu are decât să mă surprindă. Cât se poate de categoric, fiind vorba despre periplul ei dorit providențial, pe un tărâm străin care între timp devine aproape. E un motiv de a fi, un ghid pentru a fi. Trecerea dincolo de uzanțe se face frumos și fără opreliști de cuvânt, sintagmă, frază...

Nu aş porni direct de la unde ar fi de aşteptat, ci dintr-o ipostază altfel inedită ...: „Acel copil, care s-a întors spre mine/ În vaporul ce ducea spre insulă,/ Vorbea spaniolă —/ Mi-a rostit cuvintele pentru desenele/ Din palmele mele:/ Ancoră, cruce, roată, buze,/ 3, 6, 9, 8 —/ Atât de frumos pronunța,/ Încât chipul său făcea concurență oceanului;/ La jumătatea drumului, mi-a arătat el/ Fiecare imagine, cerându-mi să repet:/ Ancoră, cruce, roată, buze,/ 3, 6, 9, 8,/ În limba lui —/ Ne-am jucat, de parcă l-aș fi întâlnit/ Pe acel copil promis al lui Borges...” (*Copilul lui Borges*).

Se întâmplă o asociere a zborului larg cel de pe radare, cu zborul interior necuprins, și unde altundeva decât în locul sacru și iubit, unde nici nu e de știut dacă timpul se oprește ori aleargă ușor dezorientat de atâtea esențe din preajmă... „E duminică dimineața/ Și zgomotul avioanelor/ Mă trezește devreme —/ Cele mai multe avioane decolează/ Duminică dimineața,/ Trec prin fața soarelui gata răsărit,/ Pe dedesubt, pe deasupra,/

Prin fața lui și dincolo de el,/ S-au pornit avioanele spre toată lumea,/ De parcă ar merge la biserică,/ Așa cum românii/ care Trăiesc în New York/ Merg duminica la biserică/ lui Damian...” (*Avioane de duminică*).

Zborul în sine are și o extensie lămurită, pe undeva curioasă, una care înainte de oricare altele, numai ea una era de așteptat în amplul unei experiențe frumoase: „Zbor oblic,/ Viața în America e/ Un zbor oblic,/ Mereu aproape de aeroport,/ Ai timp să te întorci/ Să te răzgândești/ Și, încet,/ Ajungi în linie dreaptă,/ Când vrei sau când vrea/ Altcineva...” (*În linie dreaptă*).

Iar despre America și desigur Damian, era previzibil să fie *Un infinit*: „În America totul pare infinit/ Aici, unde se rotunjește globul pământesc,/ Aici, unde harta e aproape de capăt,/ Unde pare să se termine,/ Infinitul se ivește din oameni,/ Damian e un infinit/ La care am venit/ Cu infinitul de-acasă...”

Semnul aceluia *Drum de aer* se dovedește covârșitor, întoarce prin toate dimensiunile însăși firea: „Animalul acesta alb/ Răscolește prin nori,/ După hrană, după apă,/ Prin așternuturile lunii/ Își face loc, mai întâi crai,/ Apoi pătrar,/ Acasă e lună plină,/ La tine, Damian, sunt șapte ore în urmă –/ Avionul nu se teme de lună,/ Nu se teme de soare,/ E un cal năzdrăvan/ Ce mănâncă jeratic din nori,/ Cu cât ești mai aproape de soare,/ Ți se face mai frig...”

Desăvârșirea ar avea loc, pas cu pas, sau fâlfăire cu fâlfăire, însă se lasă așteptată într-un fel programatic. Până la o definiție de pe urma devenirii continue, iată imaginea care surprinde și cuprinde: „De sus, din avion,/ New York e o bătucale de lumini,/ Ca o cămașă cu prea mulți pui cusuți îndelung,/ Acum știu că o lumină dintre acestea ești și tu,/ Te vezi din avion, ca The Empire State Building-ul,/ Ți-am făcut cu mâna...” (*Din avion*).

Între două capete de planetă, Elena M. Câmpan așterne o singură lume, pod aerian fie, trăire adevărată și care merită urmărită îndeaproape. Conștiința faptului că această lume e un organism viu deopotrivă și o atitudine, și ceea ce ne face să punem cuvântul în înțeles!

Liviu Șoptea, *Înger peregrin*

CĂRȚI SOSITE

Mănușa destinului

Un alt volum de poezii, o altă încercare sisifiană de a trece muntele. În *Îndepărtatele popasuri* (Ed. DacoRomână TDC, București, 2015, 92 pp.) Paul Doru Șerban ridică mănușa provocatoare a destinului ca un sisif ce nu știe de blestem, ci care crede că incredibilul mai are o șansă. Prin metafore inedite și bine zidite poetul ne face părtași la așteptarea lui ca o minune să se producă după ce trage „plugul dorului” peste istoria unor cumplite arderi interioare, semne ale unui destin implacabil căruia, totuși, autorul îi aruncă mănușa provocării. Din universul poetic în care sălășluiește Paul Doru Șerban cercetează neîncrezător pustiul ce-l copleșește, analizează starea de pustiire, încercând să discearnă un motiv de speranță dincolo de furtuna ce-i mușcă zilnic bucuria de a fi.

„Pe marginea drumului meu strălucește o stea”, citim. Aceasta ca și cum poetul repune în cuvintele sale dictonul patristic: „Atunci când calea ți se pare imposibilă, fă din imposibil o cale”.

Chiar și când crezi că strigi în pustie, cineva tot te aude. Strigătul lui Paul Doru Șerban din acest volum face valuri pe dunele de nisip.

Th.D.

ANGELA POPESCU

Lansarea învierii în noi

O invitație pentru lansarea recente sale cărți *Lazăre, vino afară* (2 martie 2017 la Biblioteca Centrală „M. Eminescu” din Iași), tipărită de Editura Junimea din Iași, din partea autorului, preot Prof. Dr. Theodor Damian, mi-a amintit de colaborarea mea cu un monah din Mitropolia Moldovei pentru procesare și corectură a manuscrisului său predat de un an...așa că, mi-am luat inima-n focuri și am luat două bilete dus-întors cu trenul regio de noapte și am plecat spre Iași. Am traversat o Moldovă adormită, pe care am intuit-o în întunericul nopții. Dar am fost compensată cu ivirea zorilor în fuga trenului, așternându-ți-se casele și peisajul până-n orizontul dibuit de sub boarea specifică dimineții cu un puls uman ca o sacralitate. Lucrarea vieții spre lumina învierii...Aveam proaspătă lectura versurilor citite, astfel încât, urcând aleile Copoului printre grupuri de studenți, am ales o bancă să-mi sorb cafeaua...stradală. Eram izolată de figurile tinereilor cu ochii fixați pe tabletele ținute la piept și manevrându-le rapid rulările pentru a găsi ce doreau să citească. Atunci am fost întrebată de o tânără dacă mi-e rău...fiindcă eram singura persoană așezată pe bancă...relaxată...Am zâmbit în sinea mea, invitând-o pe domnișoară să stea lângă mine, ceea ce cu jenă a acceptat...Am întrebat-o dacă știe unde este statuia lui Eminescu...s-a mirat și a recunoscut că nu știe...i-am arătat-o printre crengile copacilor încă neînfrunzite...Este la capătul Copoului...Bucata aceea de metal? se miră ea. Am pulsat energiile spre altă întrebare, dacă știe despre Iulia Hasdeu...Ooo, da, mama mi-a vorbit de ea de când eram la grădiniță, spunându-mi despre educația ei stând de mică în preajma cărților tatălui său, savantul Bogdan Petriceicu Hasdeu...Apoi, i-am spus că am fost invitată la o lansare de carte la Biblioteca „Eminescu” a unui scriitor născut în România, dar trăiește la New York. A rămas foarte mirată, recunoscând că nu se aștepta ca o pensionară la vârsta mea să aibă asemenea preocupări...pentru că profesorii de la facultatea unde ea studiază comunicarea se pensionează și nu mai vin la cursuri...Ne-am promis că ne vom căuta pentru a organiza o întrunire la facultate...

Seara lansării cărții *Lazăre, vino afară* a fost un moment spiritual susținut de Lucian Vasiliu, director fondator și coordonator al Editurii Junimea și al revistei *Scriptor*, cu substanțiale discursuri critice ale lui Ioan

Holban, (Teatrul „Luceafărul”), Prof. univ. Dr. Theodor Codreanu, Gellu Dorian, Prof. Dr. Dorel Cosma, directorul Palatului Culturii din Bistrița, Simona Modreanu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”), încheind cu concluziile autorului, Pr. Prof. doctor Theodor Damian.

Ne-a îmbogățit cu destăinuirile sale despre slujirea la altarul Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din New York, de unde și-a luat subiectele teologice, din dogmă și trăire personală. *Lazăre, vino afară* rămâne o carte de versuri într-un stil modern sub imboldul trăirii active prin prezența Sfântului Duh liturgic, care m-a ajutat să înțeleg „căderile din vis”, „calea spre Elohim”, „semn de poartă”, citate din poeziile ce le vom păstra în inima învierii noastre.

DOINA RIZEA

Alexandru Surdu - 79

Duminică, 26 martie 2017, ora 14, Clubul Universității Titu Maiorescu din București. Larga sală de marmură drapată cu perdele albastre filtrează primăvăratice cerul de afară. În jurul meselor rotunde, mari cât tăcerile lui Brâncuși, lume așezată pe categorii. În dreapta cum privești de la prezidiu, „șaguniștii”: foștii colegi ai filosofului, de la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. Sunt îmbrăcați în uniforma liceului, croită de acum un secol și mai bine și ținută în aceleași forme de croitorii vremilor noastre. Între dâșii, reprezentantul ASTREI (Asociația Transilvană Pentru Literatură și Cultura Poporului Român), despărțământul Brașov. Sărbătoritul de astăzi, Academicianul Alexandru Surdu, Vicepreședinte al Academiei Române, Președintele Secției de Științe Filosofice și Psihologice a Academiei Române, poartă la aceeași uniformă o spadă de cavaler al Ordinului Șaguniștilor – teacă îmbrăcată în catifea neagră, mâner și ghinturi de aur. Stă lângă podiumul prezidiului așteptând să se potolească rumoarea sălii. Un arc de cerc al mesei șaguniștilor se ridică: Preotul Prof. Adrian Niculcea de la Universitatea Ovidius din Constanța și Preotul Protopop Vasile Gavrilă, acompaniați la o altă masă de Pr. Prof. Theodor Damian de la Biserica românească din New York, ridică slavă lui Dumnezeu pentru bucatele, băutura și vorbele bune ce urmează a zidi această sărbătoare. În prezidiu – singura masă pătrată din sală – amfitrionul ni-i prezintă pe academicienii Alexandru Boboc și Dan Bălțeanu precum și pe fostul său coleg șagunist col (r) Adrian Constantin, Comandor al Ordinului militar al României.

În continuare, cele 10 sau 12 mese mari din Clubul Universității Titu Maiorescu devin largi rotunduri în ascultare mai mult sau mai puțin tăcută: filosoful Alexandru Surdu, cel mai apropiat colaborator al lui

Constantin Noica, deschide seria celor cinci alocuțiuni, adevărate prelegeri pregătite pentru prietenii săi, vorbind despre *Dragobete*, sărbătoarea iubirii la români, care este și ziua sa de naștere – și prezentând, desigur, cartea pe care a scris-o pe această temă. Are, ca material ilustrativ, și un „dragobete”, adică un buchet de flori și rămurele, uscate la grindă peste an, legate acum într-o panglică tricoloră – ai zice, pentru că urmează după cântările preoțești, un fel de pământ care se moaie în căldărușa cu agheasmă pentru a stropi creștetele credincioșilor și pereții bisericii în timpul slujbei. Apa sfințită nu se împărtășește cu mâinile, este nevoie de o mărturie vegetală ca să întemeieze în suflute simbolul renașterii.

În grupul nostru, prietenii de la masa vecină cu șaguniștii, se iscă discuții pe teme literare, prelungite și în pauza de gustări care a urmat, și două amintiri livrești se șoptesc de la ureche la ureche. Mai întâi, aceea din *Dan Căpitan de plai* de Vasile Alecsandri, care dă sensul renașterii vegetale ca încredere în renașterea unui neam: „Ghiaur, zice tătarul cu inima haină, ce simte firul ierbii când coasa e vecină? – Ea pleacă capu-n pace, răspunse căpitanul, căci are să renască mai fragedă la anul.” (La acest răspuns înțelept, căpitanul prins în luptă este iertat de la moarte de către Ghirai) – iar apoi, mai aplicat la ideea de Dragobete, versurile lui George Topârceanu din *Balada unui greier mic* (aplicate, însă, la toamnă): „...Botezând natura udă / C-un mănunchi de ciumafai” (completate în memorie, pentru rimă și pentru a schimba anotimpul: „Primăvară, cum le lași ? Primăvară, cui le dai?”). Observații șoptite se fac de către Grigore Traian Pop, Nicolae Scurtu, Nicolae Georgescu ori Marian Nencescu, George Corbu, Anca Calancea, Doina Rizea, Theodor Damian – dl. Adrian Rezeanu, de la Institutul de Lingvistică al Academiei Române, distinsul nostru lingvist specializat mai ales în toponimie, ascultându-ne cu interes și punctând discuția noastră subterană cu denumiri primăvăratice de sate și locuri.

Pe la alte mese se comentează altfel; trebuie spus că în „categoriile” orchestrate de Dl. Alexandru Surdu își au loc statornic colegi ai săi de facultate, foști doctoranzi, foști și actuali colaboratori – între care aleasa mulțime, destul de deasă, a cercetătorilor de la de la Institutul de Filozofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, condus chiar de către academicianul Alexandru Surdu: dâșii reprezintă o adevărată școală de gândire filosofică.

Celelalte patru prelegeri, punctate de pauzele de rigoare pentru discuții și degustări, ne-au purtat, timp de mai multe ore, prin sistemul filosofic al vorbitorului, dar și prin înfăptuirile sale din acest an. S-au ridicat și toasturi din sală, între care l-am remarcat pe acela al d-lui Nicolae Scurtu. Dl. Prof. univ. Eugeniu Nistor, de la Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș i-a înmănat sărbătoritului o diplomă de onoare din partea universității, evocând cu această ocazie simpozioanele Constantin Noica pe care le-a organizat aici dl. academician, dar și primul simpozion Constantin

Rădulescu-Motru – evenimente cultural-științifice ce au depășit aria strictă a universității, bucurându-se de un prestigiu binemeritat în întreaga urbe.

Am mai remarcat în asistență prezența generalului (r) Victor Vulpe, a generalului (r) Dumitru Cristea, Prof. univ. la Universitatea Titu Maiorescu, a D-lui Prof. univ. Iulian Tănase, a senatorului de Târgu Mureș Marius Pașcanu. Cât despre atmosfera generală: „Toți cu inime ușoare, toți șagalnici și berbanți” – pe lângă, desigur, consoartele lor, prezente în corpore sau virtual...

Rămânem cu impresia din scurta alocuțiune a d-lui Nicolae Georgescu, rostită inter pocula „kokârțophila”: Într-o „Cronică Bucureșteană” publicată la „Familia” din Oradea, în toamna lui 1882, Ioan Russu-Șirianu, nepotul lui Ioan Slavici, prezintă publicului transilvan evenimentele culturale și mondene din capitala Regatului, vorbind de teatre, grădini de vară, expoziții – și încheind: „Iar aceia dintre dumneavoastră care doresc să asculte și să vadă lucruri mai înalte, pot merge la Cenaclul Junimea, condus de d. Titru Maiorescu, unde dl. Mihai Eminescu își citește frumoasa sa poemă *Luceafărul*, în fața unei asistențe formată din B. Petriceicu-Hasdeu, Al. Odobescu, Moses Gaster, I. L. Caragiale și alții.” Într-adevăr, lecturile *Luceafărului* deveniseră, pentru scurt timp, publice, un eveniment cultural al Bucureștilor. Iată cum sistemul filosofic al lui Alexandru Surdu devine, în cinstea zilei de Dragobete și spre bucuria prietenilor săi, lectură publică a autorului. Cuvintele și ideile ne-au înprospătat timp de câteva ore bune sufletele cu iubire redată, ai zice, de apa vieții de la Maiorescu, Hasdeu, Eminescu, Noica, Surdu. Sunt „Dragobeții” neamului românesc, nu singurii, nu ultimii.

ALEXANDRA I. STOENESCU

Un regal de artă plastică la Galeria “Spiritus” sub auspiciile Bisericii “Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria

În întâmpinarea mării sărbători a Învierii Domnului, duminica Floriilor (9 aprilie 2017) a oferit prilejul Bisericii ortodoxe române “Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, NY, de a găzdui, printre frunze de palmier și flori, o expoziție de artă cu tematică religioasă.

Pr. Theodor Damian, paroh al acestei biserici, este *spiritus rector* al *Expoziției de artă contemporană în context liturgic*, expoziție aflată la cea de-a treia ediție. Galeria “Spiritus” aparține Institutului Român de Teologie și de Spiritualitate Ortodoxă condus de Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian. Curatorul ce a operat selectarea și panotarea expoziției este Dna Viorica Colpacci, directorul Galeriei și totodată artist plastic participant la

eveniment cu fotografiile a două sculpturi: *Scara și Steaua Mării* de o mare forță plastică, artista realizând cu măiestrie dozajul luminii și controlul prezenței metalului. *Steaua Mării* în viziunea artistei este întruchiparea Sfintei Fecioare Maria. Cea de a treia lucrare a Vioricăi Colpacci, intitulată *Pantocrator*, a fost adusă și așezată în amvonul bisericii.

Tot la capitolul sculptură, trebuie semnalată fotografia lucrării *Omul în alb* realizată de către artistul de renume internațional Mircea Roman, deținătorul Marelui Premiu de Sculptură la Trienala de la Osaka. Lucrarea sa întruchipează un călugăr gârbovit de ani și de asceza viețuirii monahale.

Aurel Bolea, decanul de vârstă, sculptor român de prestigiu, devenit monahul Antim, se nevoiește la Mănăstirea Dervent din Dobrogea. Monahul Antim este prezent cu fotografia color a sculpturii *Inger* și cu aceea a mozaicului intitulat *Sf. Ilie*, mozaic ale cărui fragmente (pietricele de râu) au fost adunate din preajma Mănăstirii Dervent.

Domeniul picturii este reprezentat de mai mulți artiști atât din România, prestigioși membri ai UAP, cât și din Statele Unite.

Din România, menționăm pictura Ancăi Filip înfățișând *Sărutul lui Iuda*, lucrare de dimensiuni mai mari, gândită în culori reci, din care se remarcă serenitatea chipului lui Iisus. Cîrstina de la Sudina prezintă lucrarea *Energile Crucii: Flori întru credință*, în care accidentul, este parte a tehnicii folosite.

Valeria Tofan, artist plastic de renume internațional, tot din România, pictează într-un stil deliberat naiv, în poșida studiilor superioare absolvite, *Sărbătoarea de Florii și Primăvara*.

O lucrare ce stârnește interesul este *Mama cu Pruncul*, prin abordarea modernă a temei biblice, aparținând Florentinei Voichi. Mama/Madona deși prezentă în imagine, nu participă la schimbul de priviri la care o îndeamnă acesta. Ținându-l fest lângă trup, pe figură i se preling coșite de păr, care-i ascund privirea adâncită în propriul său sine.

Irina Sava expune o lucrare de mici dimensiuni în tehnică mixtă, intitulată *Castel Medieval*, iar Eduard Stoenică expune lucrarea *Teuton*.

Cristian Olteanu, Președintele Filialei de Artă Religioasă și Restaurare a UAP expune un portret al *Sf. Gheorghe* iar Nicolae Sava, prestigios restaurator și fondatorul secției de Artă Religioasă și Restaurare a Academiei de Arte Frumoase din București prezintă lucrarea *Indiscreție*.

Liviu Șoptelea, artist de vocație religioasă expune două tablouri: *Sf. Gheorghe*, folosind tehnica icoanei pe sticlă, în care domină verdele smarald, cealaltă lucrare, în ulei pe pânză, fiind intitulată *Vestire*. Daniel Crăciun prezintă lucrarea *Răstignire*.

Daniel Arnold-Costescu, deținător al câtorva premii de grafică decernate de UAP, expune lucrarea *Ascendență*.

Aurel Bolea, *Înger*

În ciuda faptului că folosește cu predilecție culorile reci, pictorița de factură romantică Victorița Duțu, insistă atât de puternic asupra albastrului astral, încât reușește să convingă privitorul de o lume zugrăvită în culori fierbinți. Artista prezintă lucrarea *Înger*.

Cătălina Antonia Stoenescu-Sidea, membră a Galeriei *Spiritus*, artistă activă în Chicago, ne propune un pelerinaj în acuarelă, și anume peisajul în care recunoaștem *Biserica Sfântului Mormânt de la Ierusalim*. O lucrare caldă, pe ocruri și brunuri așa cum este Țara Sfântă. Alexandra Iulia Stoenescu, artist plastic din Queens, NY prezintă o prelucrare cromatică de paletă restrânsă, în acuarelă, a unui detaliu de arhitectură brâncovenească de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, intitulată *Floare de Paști*.

Maria Tăzlăuanu se situează cel mai aproape de Sărbătoarea Floriilor cu o fotografie înfățișând o *Creangă de cireș* înflorit.

Secția de Iconografie a Galeriei *Spiritus* prezintă câteva icoane ale unor artiști din România pictate pe lemn de Ionel Cristescu și Claudiu Victor Gheorghiu, dar și pe sticlă pictate de Marius Vătămanu, Silvia Covaliu și Luca Vaeni.

Iată modalitatea în care artiștii plastici de sorginte română, chiar dacă aparținând unor spații culturale diferite, au cinstit laolaltă aici în New York-ul anului de grație 2017, Sfânta Sărbătoare a Intrării Domnului în Ierusalim.

Mircea Roman, *Omul în alb*, sculptură monumantală

Ansamblul folcloric „Cununa de pe Someș” la New York

Sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință și a Sf. Apostol Toma (23 aprilie 2017); Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York; la ora 1:30 PM preotul Theodor Damian începe Sfânta Liturghie de Duminică.

În Biserică intră un grup de persoane îmbrăcate în portul popular specific zonei Bistrița-Năsăud.

În față este un bărbat cu o cruce argintie în mâini, urmat de alte patru persoane care poartă două icoane superbe: a Mântuitorului Iisus Hristos și a Sf. Fecioare Maria.

Ritualul religios se desfășoară după obicei și se încheie cu câteva pricesne interpretate de solistul de muzică clasică, Florin Ormenișan, unul dintre musafirii tocmai sosiți.

Pr. paroh a prezentat grupul celor din Bistrița: Prof. Dr. Dorel Cosma, directorul Centrului Cultural Municipal Bistrița și Ansamblul folcloric „Cununa de pe Someș”. În cadru festiv, crucea și icoanele au fost dăruite Bisericii noastre de Prof. Dorel Cosma, conducătorul grupului, gest mult apreciat de slujitorul altarului și de către enoriași.

La orele 3:30 PM ne-am urcat în mașini și am pornit spre Jamaica, Queens, la Biserica ortodoxă „Sf. Andrei”. Pr. paroh Ioan Proteasa ne-a întâmpinat și ne-a condus spre sala socială a Bisericii.

S-a cântat „Hristos a înviat” și Pr. Prof. Dr. Th. Damian a deschis lucrările Cenaclului literar „Mihai Eminescu”.

Th. Damian l-a prezentat pe Dorel Cosma spunând că acesta este un apostol al culturii românești care răspândește pe mapamond valorile noastre naționale, relatând întâlnirile de acum câțiva ani, la Bistrița, cu ocazia celebrării „Zilelor *Lumină Lină/Gracious Light*”, eveniment anual desfășurat în diferite orașe din România.

Împreună cu scriitorii Elena M. Cîmpan și Menut Maximilian, Dorel Cosma, membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, a fost oaspetele Pr. Theodor Damian în luna octombrie a anului trecut, când, în Cenaclul „M. Eminescu” din New York a fost lansată o serie de volume ale celor trei distinși musafiri.

În continuare, directorul Cenaclului a prezentat volumul *Duminică în Manhattan* de Dorel Cosma.

Th. Damian a precizat că autorul este un bun observator al lumii înconjurătoare și al fenomenului social, surprinzând cu ochi proaspăt și cu sensibilitate evenimente și oameni; arată că acesta folosește un limbaj plastic care îl ajută pe cititor să vizualizeze cele prezentate.

Prof. Mariana Terra a salutat revenirea la New York a lui Dorel Cosma remarcând faptul că acesta este „nu numai ardelean de-al ei”, ci și un veritabil român care poartă făclia valorilor naționale în lume.

Vorbitoria a evidențiat faptul că acest volum este un jurnal de călătorie scris cu sensibilitate și cu nerv artistic.

A luat cuvântul apoi Prof. Nicole Smith care s-a referit, printre altele, la modul cum Dorel Cosma își construiește proza literară: el este prezent la fața locului, vizualizează, narează, descrie, face eboșe de portret ale unor persoane pe care le cunoaște, deci crează un real reportaj literar.

Autorul, om de bun gust, adaugă culoare în ceea ce scrie. Amintirile îl copleșesc atunci când, de exemplu, vizitează Empire State Building. Găsește prilejul să mediteze și să asocieze clădirea newyorkeză cu Turnul Eiffel al francezilor și cu Turnul Bisericii Evanghelice din orașul natal, făcând astfel o întoarcere în timp și o privire spre viitor dovedind din nou că este un romantic modern.

Luând cuvântul, Dorel Cosma s-a referit la modul în care românii știu să aprecieze cultura națională și universală și a explicat că și-a intitulat cartea *Duminică în Manhattan* deoarece în această zi, ziua de duminică, ne gândim la cele de suflet, iar cultura este o dimensiune a sufletului.

El a mulțumit vorbitorilor și participanților și în mod special și-a exprimat gratitudinea față de preotul și omul de cultură Th. Damian, precizând că pe amândoi îi leagă ortodoxia, cultura de acasă și cultura din America.

Într-un gest de deschidere sufletească, Dorel Cosma a oferit preotului gazdă, Ioan Proteasa, o icoană minunată, Maica Domnului cu Pruncul, icoană adusă din România. A mai dăruit placheta cu Palatul Culturii din Bistrița, revista *Conexiuni* și calendare speciale preoților Theodor Damian și Ioan Proteasa, D-lui Vasile Bădăluță, director al ziarului românesc *Romanian Journal*, D-nei Mariana Terra, redactor-șef al aceluiași ziar, precum și D-nei Nicole Smith. Dl Vasile Bădăluță, Pr. Ioan Proteasa și ceilalți au adus cuvenitele mulțumiri.

Am asistat în continuare la evoluția Ansamblului folcloric „Cununa de pe Someș”.

Dansatorii Bogdan Cucuiet, Andrei Popanton, Vasile și Aurel Precup-Nagy, Ionuț Chiforescu, Stefania Bodin, Andreea Bugnar, Marcela Popanton, Alexandra Rus, Claudia Gîța și Lucia Melian, îmbrăcați în costume populare autentice, au dat dovadă de vitalitate, armonie, grație, profesionalism și talent prezentând dansuri bistrițene precum și din alte zone folclorice al țării.

De o înaltă ținută artistică au fost și soliștii vocali Mărioara Sighiartău, Petru Petruse și Bogdan Berbecar. Ca fapt inedit în acest context, Ansamblul folcloric a introdus în program și pe tenorul Florin Ormenișan, solist de operă, care ne-a delectat cu arii din opere și cântonete.

La înalte cote artistice au evoluat și instrumentiști Sorinel Joldeș – dirijor, Ioan Gabor – taragotist și Vasile Junian – viorist: Adrian Pușcas, consultantul artistic, a imortalizat evenimentul pe peliculă și pe camera video.

Felicitări dansatorilor, interpreților vocali și instrumentiști, și nu în ultimul rând, managerului Dorel Cosma și coreografului Theodor Pușcaș care au impresionat și delectat în mod cu totul deosebit publicul românesc din New York.

Au fost felicități (cântându-li-se „La mulți ani”) toți cei ce poartă numele Sf. Mare Mucenic Gheorghe și al Sf. Apostol Toma.

Membrii Ansamblului „Cununa de pe Someș” și spectatorii s-au prins de mâini și au dansat „Perinița”, perena horă națională care a întregit și rotunjit atmosfera de mare sărbătoare.

Toți au fost invitați la tradiționala agapă creștină, românească, oferită de Biserica Sf. Andrei din New York.

Destin româno-american

Directorul Cenaclului „Mihai Eminescu” din New York, Pr. Prof. Theodor Damian a deschis lucrările noului sezon literar, unde a fost lansată cartea scrisă de Mariana Terra cu titlul *Ion Ștefan. Destin româno-american pe verticalitatea vieții* (Editura Gens Latina, Alba Iulia, 2015, 161 pp.).

Întâlnirea cenacliștilor newyorkezi a avut loc în data de 5 mai 2017, ora 7:00 PM la restaurantul „Boon” (fost Bucharest).

Theodor Damian a adus un omagiu post-mortem, celui care a fost Ion Ștefan și care a rămas în sufletele noastre ca un om modest, credincios, tolerant, generos, cumpătat, calm, un om de omenie, un om de caracter. Sufletului lui, acolo unde este – la Dumnezeu – s-a bucurat când a văzut câte persoane s-au adunat să-l comemoreze. El a lăsat în urmă o carte, povestea vieții lui, scrisă de Mariana Terra.

Vorbitorul precizează că acest volum conține date biografice, dosarul filmat al detenției politice a acestuia, în România, note de audiență, petiții ale lui Ion Ștefan, aprecieri din partea unor personalități americane și românești și un foto-album.

Th. Damian a citit ceea ce a scris despre Ion Ștefan în volum, numindu-l „un apostol al valorilor românești”, un păstrător fervent al valorilor de credință, spiritualitate și cultură națională, un caracter integru și ireproșabil și a încheiat zicând: „Dumnezeu să-l odihnească în pace cu dreptii săi!”

Prof. Mariana Terra, autoarea cărții, a relatat că s-a simțit onorată că Ion i-a cerut să-i scrie cartea. Acesta a rămas în sufletele noastre ca o rază de lumină, de liniște.

Domnia sa a explicat că acest volum a trecut prin chinurile facerii și a detaliat o parte dintre ele precizând că textul se bazează pe documentele de arhivă, pe dosarele penale, pe interviurile pe care reportera i le-a luat de multe ori.

Lui Ion nu-i era jenă să vorbească despre copilăria care i-a fost extrem de grea lipsindu-le lui și mamei sale chiar cele mai elementare lucruri necesare a vieții cotidiene. Acest fapt l-a îndârjit să muncească, să persevereze. După ce Ion Ștefan a terminat cursurile primare a făcut o școală profesională și apoi liceul la seral și a ajuns un mecanic de excepție.

Autoarea mai precizează că el și-a început disidența politică după ce timp de 15 ani i s-a refuzat pașaportul pentru a emigra. El și alții 15 români au fost cunoscuți ca și „grupul celor 16”, el fiind „mecanicul” și toți au făcut închisoare. După ce au fost eliberați din pușcărie au emigrat în America. Ajungând în Statele Unite, împreună cu mama sa, a lucrat ca șofer de taxi câte 18-20 ore pe zi; datorită tenacității a reușit să-și cumpere un bloc de locuințe devenind astfel om de afaceri.

Aici în America el s-a înscris în Partidul Republican și datorită activității politice susținute a fost felicitat de câțiva președinți și politicieni americani, a fost recompensat cu medalii și diplome.

Mariana Terra a citat ceea ce Ion Ștefan i-a spus ultima dată: „Dacă ar fi s-o iau de la capăt, nu aș ezita o secundă și aș face exact ceea ce făcusem atunci, în acei ani grei; aș lupta cu toată puterea pentru triumful cauzei democrației și dreptății... aș face ca România să prospere.”

Prof. Valentina Ciaprazi în cuvântul ei, a spus că vorbește despre doi oameni, jurnalista-profesoară Mariana Terra și despre Ion Ștefan, cel plecat de lângă noi în mod neașteptat.

Ea a primit cartea chiar de la Ion Ștefan, personal.

Vorbitorul a oferit detalii despre cum l-a cunoscut pe cel despre care s-a scris mai precis la una dintre acele minunate sărbători ale României pe Broadway, la New York, la un început călduros de mai, festivitate cu specific național. Ei au devenit amici, ea fiind mereu invitată la zilele lui aniversare.

Ion Ștefan, precizează vorbitorul, a fost un Om, un model.

Apoi, Valentina Ciaprazi a felicitat-o pe autoarea sugerându-i să scrie încă o carte.

Cuvântul următor a fost al Prof. Nicole Smith care a scos în evidență faptul că reportera Mariana Terra, în interviul din 3 februarie 2010 publicat în *Romanian Journal*, scrie: „Deși domnul Ion Ștefan încearcă să pară senin, ochii îi trădează o durere adâncă pe care zâmbetul nu o poate alunga în totalitate.” Acești ochi trădează suferințele trecutului, teroarea sistematică de factură fizică și psihică la care erau supuși deținuții politici.

A scrie despre Ion Ștefan, zice autoarea, este ca și când ai căuta perle într-un munte de scoici”. Cu întrebări pertinente și dibace, cu multă răbdare, Mariana Terra a reușit să aducă la lumină aceste perle, scriind o

binevenită și inedită lucrare de memorialistică pentru un mare român-american.

Au mai luat cuvântul Adriana Hegbeli, Dima Lascu și Grigore Culian director al ziarului *New York Magazin*.

În încheiere, Theodor Damian a mulțumit vorbitorilor și participanților și i-a invitat la recepția obișnuită.

N.S.

Vraja – încântare și descântare Theodor Damian și noua sa carte

Mariana Terra a deschis ședința Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din New York care s-a desfășurat în 19 mai 2017 la restaurantul „Boon” (fost Bucharest). A fost lansată o altă carte a Prof. Theodor Damian, *Vraja emigrației. Însemnări newyorkeze* (Editura Eikon, București, 2016, 176 pp.).

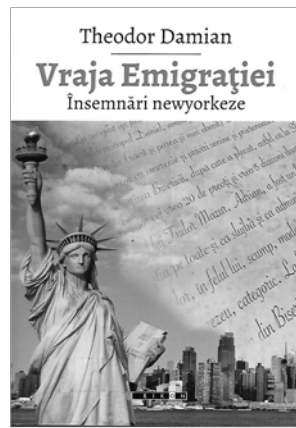
Întâlnirea a fost deosebită deoarece printre oaspeți au fost prezenți: Doina Uricariu, Ștefan Stoenescu, M. N. Rusu – personalități cunoscute și recunoscute în comunitatea româno-americană și în România.

Prof. Mariana Terra a elaborat asupra personalității autorului precizând că este un suflet sensibil, delicat și că a scris cartea sub semnul dragostei de oameni, realizând prin acest jurnal nu numai o pagină de istorie a comunității româno-americane din New York, dar și a vieții și activității sale ca personalitate marcantă din diaspora noastră.

Următorul care a prezentat a fost redactorul șef al revistei *Lumină lină*, criticul și istoricul literar M. N. Rusu care ne-a delectat cu o pagină de imaginație, precizând că volumul în discuție este captivant și sintetic, autorul fiind un polemist cu propria sa viață, plin de iubire față de familia sa, dar și față de familia mai mare a românilor enoriași de la Biserca „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din Astoria, scriind aproape un curs universitar despre relația părinte-copil, frazările fiind dinamice și reprezentative pentru un jurnal de călătorie, autorul fiind un constructor de conștiințe mereu prezent în mai multe locuri în același timp.

Prof. Valetina Ciaprazi a adus în discuție problema imigrației și a emigrației, ea precizând că este interesant să lucrezi cu studenți care provin din diferite țări ale lumii, deci din emigrație, ei discutând probleme cum ar fi motivele pentru care o persoană își părăsește țara și care pot fi materiale, politice, familiale, culturale sau spiritul de aventură.

Vorbitoarea a mai explicat de ce „atunci când plecăm murim un pic” și cum în țara adoptivă putem renaște, găsindu-ne locul pentru a ne pune în valoare personalitatea complexă. Th. Damian a știut să-și conducă viața personală, de familie și de comunitate creând un jurnal în interiorul sufletului său chiar dacă uneori călătorind în jurul lumii. Valentina Ciaprazi a menționat că toți recunosc faptul că pe Theodor Damian nimeni nu-l poate înlocui în comunitatea culturală românească, lucru ce se vede și din volum, acesta reprezentând un fel de oglindă în care autorul își dezvăluie propria imagine.

Între vorbitorii la Cenaclu, Elena Mitru a felicitat autorul cărții respectiv pe Th. Damian, precizând că a fost prinsă în vrejele cărții prin maniera elegantă de exprimare și prin valoarea educativă pe care o degajă volumul în discuție.

A luat apoi cuvântul Doina Uricariu, scriitoare de mare valoare literară și academică în cultura română, ea precizând că a venit la întrunirea Cenaclului din mare respect pentru cel care este Th. Damian, din prețuire pentru cel care este preot, profesor, om de cultură, sperând să scrie despre această carte, cât de curând.

Prof. Nicole Smith a precizat că autorul este un fin observator al oamenilor și al locurilor, că posedă un umor fin și este un suflet idealist; conștiința poetului, a marelui liric, transpare în fiecare pagină, Th. Damian oferind o adevărată lecție de istorie și geografie pe distanța celor 4600 km parcurși prin România, Portugalia, Italia, Germania, și alte țări, dezvăluindu-ne încă o dată că este un „neastâmpărat al Duhului Sfânt” așa cum l-a numit marele mitropolit cărturar Bartolomeu Anania într-o prefață la una din cărțile autorului.

Th. Damian a mulțumit participanților, vorbitorilor și celor care i-au inspirat ideea de jurnal. Autorul a precizat că substantivul „vrajă” din titlu are și o nuanță ironică de încântare și descântare, descântare ce poate însemna decepție după ce ai avut experiența cotidiană a vieții americane unde nu toate sunt așa cum le-ai visat înainte să vii în vraja acestui vis. El a mai precizat că într-un jurnal trebuie să fii sincer cu tine însuși și chiar cu hârtia. Întâlnirea de cenaclu a fost o desfătare a minții și a sufletului și s-a încheiat cu o adevărată desfătare întru bunătățile bucătăriei românești.

N.S.

COLPACCI

SPIRITUAL ART

VIORICA COLPACCI

Galeria spiritus , expoziție internațională .

Între 11 și 14 mai 2017 la Western Michigan University a avut loc în cadrul celui de al 52-lea Congres Internațional de Studii Medievale o expoziție internațională de artă religioasă românească, intitulată *Reprezentarea tradițională și modernă a sacralului: de la icoanele bizantine și cele pe sticlă, la limbajul simbolic în oțel, sticlă și LED*. Artista Viorica Colpacci, directoarea și fondatoarea galeriei de artă "Spiritus" din New York a sponsorat și organizat această expoziție pe care a dedicat-o talentului artiștilor religioși români celebrând și aici , în acest context, *ANUL ICONARILOR*.

Au participat din România: Ionel Cristescu, Claudiu Victor Ghiorghiu și Anca Fillip cu icoane pe lemn și Marius Vatamanu, Silvia Covaliu, Luca Vaeni și Liviu Șoptelea cu icoane pe sticlă. Din Statele Unite a expus Viorica Colpacci câteva icoane pe sticlă și a făcut o prezentare pe computer într-un slide show comentat, a unei serii de lucrări pe temă religioasă , în care artista folosește mijloace și materiale moderne în tratarea simbolică a unor teme din iconografia bizantină. Expoziția adresându-se unui public de specialitate a fost apreciată pentru nivelul ei calitativ, fiind o dovadă că arta spirituală contemporană poate fi la înălțimea epocilor înfloritoare din istoria spiritului uman.

Viorica Colpacci și Pr. Prof. Dr. Th. Damian la expoziția de la Western Michigan University, Kalamazoo, MI.

❖ Pe data de 19 februarie 2017 Prof. Th. Damian a participat, via Skype, la Simpozionul internațional *Language: The Key to Preserving the Culture and Identity of a People. The Case of Romania*, organizat de Pr. Prof. Neculai Buga de la Biserica Ortodoxă Română „Sf. Treime” din Philadelphia. Tema conferinței Pr. Th. Damian a fost „Valoarea limbii strămoșești în păstrarea identității personale și naționale”-

❖ În ziua de 1 martie 2017 poezii Th. Damian și Marcel Miron au citit versuri din creația proprie în Cenaclul literar din Botoșani, condus de scriitorul Gellu Dorian.

❖ Pe 2 martie la Iași, la Biblioteca Centrală Universitară, a avut loc evenimentul „Zilele *Lumină Lină*” și lansarea cărții de poezie *Lazăre, vino afară*, de Th. Damian, evenimente organizate și conduse de scriitorul Lucian Vasiliu, directorul Editurii Junimea și al revistei *Scriptor* din Iași. Revista *Lumină Lină* a fost prezentată de Lucian Vasiliu, Gellu Dorian, Dorel Cosma și Th. Damian, iar despre cartea acestuia din urmă au vorbit criticii literari Ioan Holban și Theodor Codreanu. A mai luat cuvântul Pr. Dumitru Merticaru din Iași, fost coleg de clasă la seminar și facultate cu autorul lansat.

❖ În după amiaza aceleiași zile Th. Damian a fost invitat la emisiunea culturală a TV Apollonia Iași, unde a vorbit despre cultura română azi în țară și în diasporă împreună cu scriitorii Cassian Maria Spiridon și Adi Cristi. Apoi Th. Damian a citit din poezia volumului lansat mai devreme.

❖ Pe data de 3 martie 2017 Th. Damian a avut o convorbire literară cu scriitorul Gellu Dorian la TV Somax din Botoșani și a citit din poezia sa.

❖ Pe 9 aprilie la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria s-a sărbătorit a 24-a aniversare a înființării de către Pr. Th. Damian a acestei parohii (în 1993 de Florii).

❖ Duminică pe 23 aprilie 2017 Biserica și Cenaclul nostru literar au primit Ansamblul folcloric „Cununa de pe Șomeș” din Bistrița condus de Prof. Dorel Cosma, președintele Casei de Cultură din acest oraș. Vizita dansatorilor bistrițeni a început la Biserica noastră căreia scriitorul Dorel Cosma i-a donat două superbe icoane mari (Mântuitorul și Maica Domnului) și o cruce liturgică și a continuat la Biserica „Sf. Andrei” din Jamaica, NY (Paroh Pr. Ioan Proteasa) unde a fost lansat în cadrul Cenaclului literar „M. Eminescu” volumul *Duminică în Manhattan* de Dorel Cosma (au vorbit Th. Damian, Mariana Terra, Nicole Smith și autorul) și unde membrii ansamblului folcloric au încântat audiența cu minunatele noastre dansuri și costume populare.

- ❖ Între 28-30 aprilie 2017 Pr Th Damian a participat la Chicago la Congresul Arhiepiscopiei noastre și la ceremonia de intronizare a I.P.S. Arhiepiscop Dr. Nicolae Condrea ca Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române din cele două Americi.
- ❖ Vineri 5 mai 2017 la restaurantul Boon (fost Bucharest) din Queens, în cadrul Cenaclului literar a fost lansat volumul *Ion Ștefan: Destin româno-american pe verticalitatea vieții*, de Mariana Terra. Au vorbit Th. Damian, Mariana Terra, Valentina Ciaprazi și Nicole Smith. Au mai luat cuvântul Adriana Hegbeli, Grigore Culian și Dima Lascu.
- ❖ Pe data de 7 mai 2017 (duminică) la Biserică s-a sărbătorit Ziua Independenței de Stat a României, Ziua monarhiei și Ziua mamei după tradiția americană. Au evocat evenimentele Pr. Th. Damian și Prof. Doru Tsaganea. Tinerii și copiii Școlii de duminică, sub conducerea Prof. Irina Anițului au susținut un program artistic adecvat sărbătorilor.
- ❖ Între 11-14 mai 2017 Prof. Th. Damian, Claudia Damian, și artista Viorica Colpacci, directoarea Galeriei de artă „Spiritus” din New York, au participat la cel de-al 52-lea Congres Internațional de Studii Medievale la Western Michigan University din Kalamazoo, Michigan. Ca în fiecare an, în ultimii 17 de ani, sub auspiciile Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, Pr. Prof. Th. Damian a organizat o sesiune academică, de data aceasta cu tema: *Asceticism and Philosophy in Medieval Asia Minor and Central and South Eastern Europe*. Sesiunea a fost prezidată de Dr. Daniela Anghel din Canada. Pr. Th. Damian a susținut lucrarea „Interdisciplinary Endeavors in Gergory of Nazianzus’s Poetry”. Prof. Dr. Clair McPherson de la General Theological Seminary din New York a prezentat cercetarea sa „The Ascetic Agenda of Nilus of Ancyra”, iar Prof. Dr. Alina Feld, de la același seminar, lucrarea „Radical Incarnation: The Body in the Hesychast Tradition”.
- ❖ Expoziția de icoane a Galeriei „Spiritus” a încununat în mod fericit prezența românească la acest important for academic internațional.
- ❖ Vineri pe 19 mai 2017 la restaurantul Boon (fost Bucharest), în Cenaclul nostru a fost lansat volumul *Vraja emigrației* de Th. Damian. Au vorbit Mariana Terra, M. N. Rusu, Doina Uricariu, Valentina Ciaprazi, Nicole Smith, Elena Mitru și autorul.
- ❖ Duminică 21 mai 2017 la Biserica noastră, după Sf. Slujbă a avut loc expoziția de artă vestimentară „Arta botoșeilor” a artistei Elena Mitru. Au prezentat exponatele Pr. Th. Damian, Mariana Tera, Nicole Smith și autoarea.

❖ Duminică pe 28 mai 2017 la Biserica noastră s-a sărbătorit Ziua copilului. Cu acest prilej Școala de duminică, sub conducerea Prof. Irina Anițului, a susținut un program dedicat momentului.

❖ Luni 29 mai 2017 în ziua numită „Memorial Day”, Pr. Th. Damian, împreună cu un grup de credincioși a săvârșit slujba anuală de parastas la lotul românesc al Societății „Dorul” din Cimitirul Cypress Hills din New York pentru toți românii înmormântați acolo precum și în alte locuri.

❖ Vineri, 9 iunie 2017 la reședința Pr. Th. Damian a avut loc ședința Cenușului literar „M. Eminescu”. S-a lansat volumul de poezie *The Train Ride to Bucharest* de Lucia Cherciu. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Mariana Terra și autoarea.

ANUNTURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River). Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18, Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenușul literar “M. Eminescu”: Vinerea la fiecare două săptămâni. Pentru detalii sunați la 718-626-6013, sau vizitați www.romanian-institute-ny.org.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).